

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2025 04

FIYATI: 50 TL

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlu Olsun

Cihangir Dumanlı:
**En Yüce
Makam**
TBMM s: 11

Yahya Aksoy:
**Çağdaş
Türkiye'nin
İlk Adımı**
TBMM s: 5

Cengiz Özakıncı:
Lozan Onay
Sürecinde
**İngiltere'nin
Ankara
Hükümetini
Hilafetçilere
Devretme
Düşüncesi** s: 15
Yaşar Öztürk:
Umut Yolu... s: 47

Gürbüz Evren:
**Filistinlileri
Gazze'den
Sürme
Planının
İçeriğini** s: 41
Açıklıyorum
Tekin Özertem:
**Yaşamaya
Dair** s: 33

Ali Tekin Çam:
**Yeşilçam
Afişleri
Üzerine
Bir Kazı
Çalışması** s: 65

Nice
100
Yillara

Abone Olun

Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya'dan tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat. Bütün Dünya dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşıyor. Bir telefonunuzla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Bütün Dünya
Abone Servisi

Tel-WhatsApp:
0541 725 74 11

Bütün Dünya

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Ebru Önder Sever

*Bütün Dünya 2000 dergisi,
Başkent Üniversitesi'nin
kültür hizmetidir.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz

Prof. Dr. Levent Peşkiricioğlu

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek,
Vahap Candan, Ali Tekin Çam, Dr. Cihangir Dumanlı,
Barbaros Eneç, Gürbüz Evren, Dr. Murat Molu,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir,
Dr. Sezin San Sungunay, Reha Tartıcı, İzlen Şen Toker,
Cemal Türkmen, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,
Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Burhaniye Abdullah Ağa Cad. No:103

Üsküdar, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

Baskı: Sonsöz Gazetecilik Matbaa San. ve Tic. Ltd. Şti.
İvedik OSB. Mah. 1341 Cad. No:56 Yenimahalle / Ankara

Matbaa Sertifika No: 50737

Basım Tarihi: 28 / 03 / 2025

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Her Şey Benimle Birlikte

Dr. Ufuk Akyol

5 Çağdaş Türkiye'nin İlk Adımı: TBMM

Yahya Aksoy

11 En Yüce Makam Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir

Dr. Cihangir Dumanlı

15 İngiltere'nin Ankara Hükümetini Hilafetçilere Devirtme Düşüncesi

Cengiz Özakıncı

21 İç Ayaklanmalar Cengiz Önal

25 Hakimiyeti Milliye Yazıları

27 Cumhuriyet Ağacı

Odaya Yılmaz Güller

29 Şimdi Bahar Sonrası Yaz

Nuray Bartoschek

31 Mutlu Bir Aile Mete Akyol

33 Yaşamaya Dair

Dr. Tekin Özertem

37 Umuda Yolculuk

Tülin Kahvecioğlu

41 Filistinlileri Gazze'den Sürme Planı Gürbüz Evren

47 Umut Yolu Açık Yaşar Öztürk

53 Anafartalar Caddesi'ndeki Hafızamız Vahap Candan

61 Hafızanın Gücü Dr. Murat Molu

İÇİNDEKİLER

65 Yeşilçam Afişleri Üzerine Bir Kazı Çalışması Ali Tekin Çam

75 O Eski Günler Tayfun Yılmaz

77 Kitap Okuyamayan Üniversite Öğrencileri Sabriye Aşır

85 Ladik Cemal Türkmen

91 Cevat Çapan Songül Saydam

97 1963 Yazıydı Mehmet Ünver

101 İklim Kriziyle Yeniden Şekillenen Gastronomi Reha Tartıcı

105 İnsanlığın Trajedisi

108 Siena İzlen Şen Toker

115 Ukrayna Savaşın "Bedeli" ve Kritik Mineraller Necdet Pamir

121 Mahmut Makal

123 Büyük Engizisyoncu Demir Ayaç

131 Şiirin Doruklarında Sabri Kemal

135 Theseus'un Gemisi Deniz Bener

140 Dunning-Kruger Sendromu Sennur Buras

143 Neler Olmuyor ki Dünyada Dr. Sezin San Sungunay

148 Bizi İnsan Kılan Nedir?

4 Beni Hatırlayınız

60 İlk Dersimiz Türkçe

90 Bilginizi Denetleyin

139 Sudoku

151 Çözümler

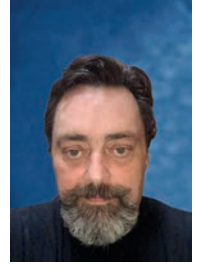
152 Yarının Büyükleri

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Her Şey Benimle Birlikte

İnsan her Őeye direnebilir. Her tűrlű zorluęa veya zorbalıęa, sıkıntıya veya eziyete, aŐaęılanmaya, kűçük dűŐűrűlmeye, her Őeye ama her Őeye direnebilir, dayanabilir.

Hiçbir Őeyini kaybetmemeli ama...

Sahip olduğu her Şeyi, ama geręekten sahip olduğu her Şeyi kendisiyle beraber tutabilmeli.

Başına gelenlerin sorumluları asıl bunları almaya ęalıŐacaklardır.

Onu geręekten yıkmanın tek yolunun bu olduğunu bilirler zira.

Ama geręekten sahip olduklarını her zaman kendiyile taŐıyabilen kiŐi, onurunu, haysiyetini, űz saygısını, haklılığını, merhametini, Őefkatini, inancını, davasını hep ama hep yanında taŐıyabilen kiŐi asla yıkılmaz, devrilmez.

Benim olan her Şey benimle birlikte.

ufukakyol@butundunya.com.tr

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- “Şimdiye kadar milletimizin başına gelen bütün felaketler kendi talih ve geleceklerini başka birisinin eline terk etmesinden kaynaklanmıştır. Bu kadar acı tecrübeler geçiren milletin bundan sonra egemenliğini bir kişiye vermesi kesinlikle mümkün olmayacaktır. (1923)
- “Millet ve memleket adına ve hesabına tek başvurulacak yer burasıdır; yani Yüksek Meclisinizdir. Bu yasal hakkı, bu milli hakkı, bu doğal hakkı hiçbir sebep ve bahane ile ve hiçbir düşünce ile, hiçbir kimseye ve hiçbir kurula terk edemeyiz.” (1921)
- Demokrasinin tam anlamıyla ideali, milletin tümünün aynı zamanda idare eden durumda bulunabilmesini, hiç olmazsa devletin son iradesini yalnız milletin ifade etmesini ve göstermesini ister. Bundan dolayı demokrasi prensibinin en modern ve mantiki uygulanmasını sağlayan hükümet şekli Cumhuriyettir. (...)1929)
- “Memleketin alın yazısında biricik yetki ve kudret sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış güvenliği ve dokunulmazlığı için en büyük kefildir. Büyük milli dertler şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisi’nde şifa buldu. Gelecekte de yalnız orada kesin önlemlerini bulabilecektir. Türk milletinin sevgi ve bağlılığı daima Büyük Millet Meclisi’ne yöneldi ve daima oraya yönelmiş olacaktır.” (1930)
- Medeniyetin geri olduğu cehalet devirlerinde, fikir ve vicdan özgürlüğü zorbalık ve baskı altındaydı. İnsanlık bundan çok zarar görmüştür. Özellikle din koruyuculuğu kılığında bürünenlerin, gerçeği düşünebilenler ile söyleyebilenler hakkında uygun gördükleri zulüm ve işkenceler insanlık tarihinde daima kirlî facialar olarak kalacaktır. (1930)

K Atatürk

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Çağdaş Türkiye'nin İlk Adımı:

TBMM

“23 Nisan, Türkiye ulusal tarihinin başlangıcı ve yeni dönüm noktasıdır.”

“Egemenlik bütünüyle millete aittir. Millet bu egemenliğini, kendi seçtiği temsilcileri aracılığıyla kullanır.”

“Yüzyılların getirdiği bir millî ruha, hiçbir kuvvet karşı koyamaz.”

“Yalnız bir makam vardır, o da milletin kalbi, vicdanı ve varlığıdır...”

Mustafa Kemal Atatürk

Atatürk, TBMM'den çıkarken

“Atatürk’ün ruhundaki vatan ve millet sevgisi, hayatının sonuna kadar bir alev gibi hiç sönmedi. Türk gençliği olarak, Atatürk’ün sözlerini rehber edinerek milletimiz için değerli işlerin yaratıcısı oluruz.” Prof. Dr. A. Afet İnan

“Toplumda en yüksek özgürlüğün, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması, ancak tam anlamıyla millî egemenliğin kurulmuş olmasına bağlıdır. Bu nedenle özgürlüğün de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir.” ⁽¹⁾

Mustafa Kemal, 23 Temmuz 1919’da Erzurum Kongresi’nin za-bitlarına kaydedilen *“Millî hudutlar*

dahilinde vatan bir bütündür.” kararını *“Vatan, hiçbir kayıt ve şart altında ayrılık kabul etmez bir bütündür / Biz esasen millî varlığın temelini millî şuurda ve millî birlikte görmekteyiz.”* vecizesi ile dile getirmiştir.

4 Eylül 1819’da, 31 delegenin katılımı ile Sivas Lisesi salonunda açılan ve 11 Eylül 1919’da kararları açıklanan *“Sivas Kongresi Beyannamesi”* temelleri atılmakta olan millî devletimizin temel esaslarını açıklamaktadır:

“Kuvâ-yi Milliye’yi amil ve irade-i milliyeyi hâkim kılmak esas kat’idir.” (Millî güce dayanan millî

iradeyi hakim kılmak esastır.)

Türk bağımsızlık savaşı bu temel ilkeler ışığında, milletin egemenliğini kendi eline almasıyla başlamış ve bu irade gücü ile zafere ulaşmıştır. TBMM açılışı çağdaş Cumhuriyetinin ilk adımı olmuştur...

“Uyarlık yolunda yürümek ve başarılı olmak yaşamın şartıdır, başarı yenileşmeye bağlıdır. / Milletimizin amacı ve ülküsü bütün cihanda tam anlamıyla uygar bir toplum olmaktır. / Arzumuz, dışarıda bağımsızlık, içeride kayıtsız ve şartsız millî egemenliği korumadan ibarettir. / Ben milletimin en büyük ve ecdadımın en kıymetli mirası olan istiklâl aşkı ile doluyum. / Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir. / Cumhuriyet yolunda kararlılık ve başarı ile yürüyeceğiz. / Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bizim ilham kaynağımız doğrudan doğruya Türk milletinin vicdanı olmuştur.” diyen Atatürk, her

alandaki bilim, akıl, ulusal ve evrensel gerçekler ışığında gerçekleştirdiği atılımları TBMM kararları ile hayata geçirmiştir.

Atatürk döneminde, önemli ulusal ve sosyal kanunlar ilk sırada yer almıştır. TBMM'nin

kabul ettiği ilk kanunlardan biri, kömür havzasında çalışan işçilerin sosyal hakları ve güvenlikleri ile ilgilidir. Çalışanlara en büyük armağan İş Kanunu olmuştur.

Millî Eğitim Bakanı Hamdullah Suphi Bey'in TBMM'de kürsüden okuduğu, Şair **Mehmet Akif Ersoy**'un **“Kahraman Ordumuza”** başlıklı şiiri, İstiklal Marşı, 12 Mart 1921 tarihinde kabul edildi.

Atatürk, **“Bu marş, bizim inkılâbımızın ruhunu anlatır.”** dedi. Mehmet Akif Ersoy, **“Allah, bu millete bir daha İstiklâl Marşı yazdırmasın.”** ifadesini kullandı.

Atatürk: “Ben milletimin en büyük ve ecdadımın en kıymetli mirası olan istiklâl aşkı ile doluyum.”

1924 Anayasası'nda, ulusal egemenlik anlayışı ve ulusal egemenliğin yalnızca TBMM tarafından kullanılacağı ilkesi ve diğer öncelikli ve önemli hususlar vurgulanmıştır.

Türkiye'yi ve Atatürk dönemini yakından inceleyen Amerikalı **Daniel E. Webster** şu hükme varmıştır: *“Son yüzyılların, belki de bütün tarihin en büyük Türk'ü, çağdaş dünyanın her halde en dinamik lideri...”*

Fransız yazar **Gerard Tongras** *“Kemalizm on asıra sığacak işi, on yılda başarmıştır.”* diyor.

Yugoslav Politika gazetesi 10 Kasım 1938 sayısında, *“Dünyanın*

en değerli lideri” ifadesini kullandı.

Malaya Tribune, Singapur, 11 Kasım 1938 sayısında *“Gazi Mustafa Kemal efsanesinin temelinde iki olağanüstü başarı yatıyor. Birincisi son nefesini veren bir imparatorluğun yıkıntularından bir cumhuriyet yaratması; ikinci başarısı da, halkı bu cumhuriyeti yaşatacak şekilde eğitmesi.”* ifadesine yer verdi.⁽²⁾

Atatürk'ün ifade ettiği gibi. *“Yabancılar tamamen inanmalıdır ki Türkiye ve Türkiye'de yaşayan millet baş başına bütün dünya milletleri içinde etkin bir varlığa sahiptir; bu yok edilemez...”*

Ç çağdaş Türkiye Cumhuriyetimiz, laik ve bilimsel eğitim temelinde, ulusal bilgi, bilinç ve azimle Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün aydınlık yolundan, Gençliğe Hitabesi'nde ifade edildiği üzere:

“Ey Türk geçliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.” sorumluluğu içinde, gösterdiği hedefe sonsuza dek yürüyecek ve yücelecektir. (...) *“Gaflet, ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunanlar...”* kime ve neye

“Milletimizi gerçek hedefine, saadet hedefine ulaştırmak için iki orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın hayatını kurtaran asker ordusu, diğeri milletin geleceğini yoğuran irfan ordusu... Bu iki ordunun ikisi de hayâtîdir.”

hizmet ettiklerini bilmelidirler.

Büyük Önder Atatürk'ün ifade-
siyle: *“Milletimizi gerçek hedefine,
saadet hedefine ulaştırmak için iki
orduya ihtiyaç vardır. Biri vatanın
hayatını kurtaran asker ordusu, di-
ğeri milletin geleceğini yoğuran ir-
fan ordusu... Bu iki ordunun ikisi
de hayatıdır.”*

İstanbul ilk okul öğrencileri 23 Ni-
san 1929 tarihinde Ulusal Ege-
menlik ve Çocuk Bayramı nedeniyle
Gazi Mustafa Kemal Atatürk'e şu
telgrafi çekmişlerdir:

*“Bugün Hâkimiyet-i Millîye
Bayramı. Bayramınızı tebrik ede-
riz. Biz, bütün Türkiye çocukları
büyük bir sevinç içindeyiz. Bu mü-
barek Hâkimiyet-i Millîye günün-
de çocukların da hâkimiyetini kabul
ettiğiniz için size ayrıca teşekkür
ederiz.”* ⁽³⁾

TC Anayasası 42. md. Eğitim ve
Öğretim Hakkı ve Ödevi:

Kimse eğitim ve öğretim hakla-
rından yoksun bırakılamaz. Öğrenim
hakkının kapsamı kanunla tespit edi-
lir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim,
Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğ-
rultusunda, çağdaş bilim ve eğitim
esaslarına göre, devletin gözetim ve
denetimi altında yapılır. Bu esaslara
aykırı eğitim ve öğretim yerleri açıla-
maz. İlköğretim, kız ve erkek bütün
vatandaşlar için zorunludur ve devlet
okullarında parasızdır... Bu en büyük
sorumluluktur.

Baş komutan, baş öğretmen, dün-
yaya örnek devlet adamı Atatürk,
“En önemli ve verimli görevlerimiz,

*eğitim ve öğretim işleridir. Eğitim ve
öğretim işlerinde kesinlikle başarı
sağlamak gerekir. Bir milletin ger-
çek kurtuluşu ancak bu yolla olabi-
lir...”* demektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli
23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Bü-
yük Millet Meclisi'nin açılmasıyla
atılmıştır... İlk milli bayramımızdır.
Atatürk'ün çocuklara verdiği değeri
gösteren dünyada ilk **“Çocuk Bay-
ramı”**dır. 23 Nisan 1921 tarihinde
Gazi Mustafa Kemal Atatürk katıl-
mış ve bayramın adını **“Hakimiyet-i
Millîye (Ulusal Egemenlik) ve Ço-
cuk Bayramı** koymuştur. 105. yılı
kutlu olsun.

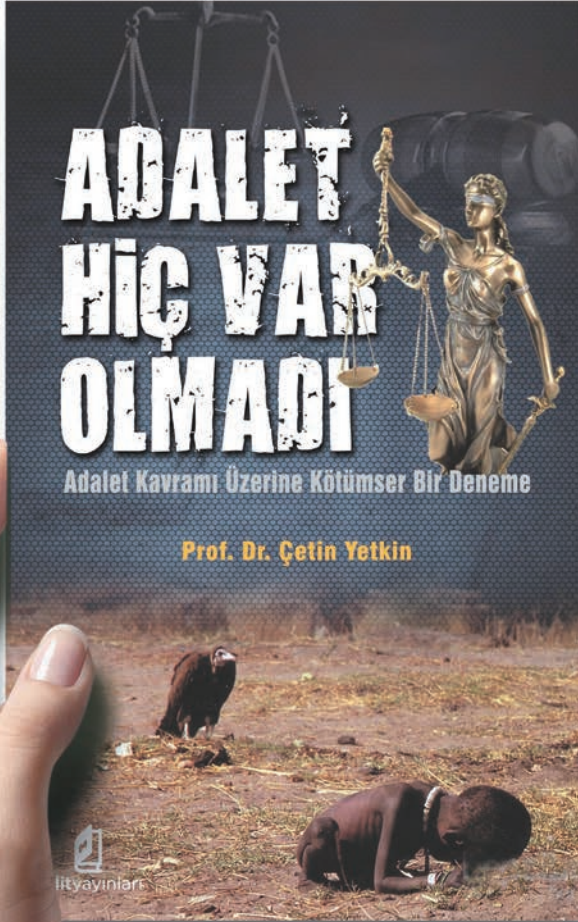
Başarılarını milletine emanet eden
Gazi Mustafa Kemal Atatürk,
her alanda çağdaş, medeni, birleşti-
rici, barışçı, milliyetçiliği ve milleti-
ne olan hizmetleri, sınırsız güveni ve
sonsuz sevgisi, onu, milletinin kal-
binde daime saygı ile yaşatacaktır.
Ufku sonsuz düşünceleri, fikirleri ve
çağdaş uygulamaları BM, UNES-
CO kararı ile insanlığa duyurulmuş-
tur. Kurtuluş Savaşımızda gösterdiği
kahramanlığı ve bağımsızlık ruhu her
zaman milletimize, devletimize ve
millî iradenin kalbi TBMM'ne ışık
tutacak ve yol gösterecektir. Ulusal
sorumluluklar ertelenemez. •

yahyaaksoy@butundunya.com.tr

Kaynakça:

- 1- Büyük Nutuk-Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri
- 2- Gazeteci ve yazar Nuri M. Çolakoğlu, Dünya basını Atatürk'ü nasıl andi- Dünya basınında Atatürk, Kasım 1938/
- 3- İst.Türk Ocağı reisi Burhanettin ve Umumi kâtip - Sevim (Cemil Sönmez - Atatürk ve Çocuk sevgisi s.44)

Insanoğlu tarih boyunca "adalet" aradı. Adaletli bir toplumsal-siyasal d¼zen uğruna zalimlere karşı direndi, devrimler yaptı. Bu s¼reçte de, uğruna bunca savaşım verilen adaletin ne olduğunu açıklamak için hukukçular, d¼ř¼n¼rler, filozoflar g¼r¼řler ¼ne s¼rd¼ler. Ama "Adalet nedir?" sorusuna bug¼ne değin ¼zerinde anlaşılmış kavramsal bir tanıma ulaşılmış değil. Prof.Dr.etin Yetkin, adaletin bu değişkenliğinin d¼nyada ve T¼rkiye'de bu konuda yazılardan ¼rnekler vererek aıkladarken, bir yandan da gerçekte "adalet" diye bir şey olup olmadığını sorguluyor. Yetkin diyor ki, "İnsanlar, yıllarca tutuklu kaldıktan sonra bir yanlışlık oldu denilerek serbest bırakıldıklarında 'Yaşasın adalet!' demekten vazgeçmelidirler. ¼nk¼ adalet hiç olmadı ve olmayacaktır da. Yeter ki sınıfsız toplum ideali k¼resel d¼zeyde bir g¼n gerçekleşsin. ¼nk¼ o zaman adalete zaten gereksinim duyulmayacaktır!"

B¼T¼N KİTAPÇILARDA

Yılmadan Yorulmadan

Em. Tuğgeneral, Hukukçu Dr.

Cihangir Dumanlı

“En Yüce Makam Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir”

Egemenliğin Osmanlı hanedanından ulusa geçişinin en önemli ve somut adımı, 105. yılını kutladığımız TBMM’nin açılmasıdır.

16 Mart 1920’de İstanbul’un işgal edilerek Misak-ı Milli’yi kabul eden son Osmanlı Meclisi’nin basılması ve kimi üyelerinin Malta’ya sürülmesi üzerine güvenli çalışma

olanağı kalmayan son Osmanlı Meclisi, 11 Nisan 1920’de padişah tarafından kapatılmıştır.

Osmanlı Meclisi’nin basılması ve kapatılması Mustafa Kemal’e Ankara’da yeni bir meclisi açmak için beklediği fırsatı verdi. Mustafa Kemal 19 Mart’ta yayımladığı bildiri-
de Ankara’da “olağanüstü yetkilere

Gazi Mustafa Kemal: “...bütün sivil ve askeri makamların ve bütün ulusun başvuracağı en yüce makam Türkiye Büyük Millet Meclisi’dir”

» sahip” yeni bir meclisin açılacağı- nı ve bunun için yapılacak seçimin ilkelerini açıkladı. Anayasa Huku- ku’nda “Olağanüstü yetkilere sa- hip meclis” demek yeni bir anayasa yapmaya (yeni bir devlet kurmaya) yetkili asli kurucu iktidar demektir. Bunun ilk adımları Amasya Bildir- gesi, Erzurum ve Sivas kongreleri ile atılmıştı.

TBMM, 19 Mart Bildirisi’ne gö- re yapılan seçimlerde seçilen millet- vekilleri ile 23 Nisan’da açıldı.

Mustafa Kemal, 22 Nisan 1920’de yayımladığı bildiriye,

“Meclisin açılışından sonra bütün sivil ve askeri makamların ve bütün ulusun başvuracağı en yüce makamın TBMM olacağı” duyurmuştur.

Yeni Yönetim Şekli

Mustafa Kemal 24 Nisan 1920’de TBMM’de yaptığı konu- şmada, TBMM’nin işlevlerini ve yeni yönetim şeklinin ilkelerini

açıklamıştır. TBMM Genel Kuru- lu tarafından onaylanan ve “geçi- ci anayasa” niteliğindeki bu ilkeler 1921 Anayasası’nın temelini oluş- turmuştur.

Kurulan yeni devletin yönetim ilkeleri şunlardır:

- Ulusal istenç (milli irade) TBMM tarafından temsil edilir.
 - TBMM’nin üzerinde hiçbir makam yoktur.
 - Yasama ve yürütme erkleri TBMM’de toplanmıştır.
 - TBMM’nin kendi içinden se- çeceği bir kurul hükümet işlerini görür.
 - TBMM başkanı aynı zaman- da hükümetin de başkanıdır.
 - Hükümetin başkan ve üyeleri TBMM’ye karşı tam sorumludur.
- TBMM açıldığı zaman yur- dun her tarafı işgal altındadır. Pa- dîşah ve işgalcilerin işbirliği ile Kuvayı Millîye ve ulusal kurtuluş

hareketine karşı ayaklanmalar Ankara'yı tehdit etmektedir. Mondros'ta teslim edilen ordunun yerine henüz düzenli bir ordu kurulamamıştır. Ulus büyük savaştan yorgun çıkmış, işgalcilere ve ayaklanmacılara karşı Kuvayı Milliye ile bir ölüm kalım savaşını vermektedir.

Yasama ve yürütme erklerinin bir elde toplanmasını zorunlu kılan bu olağanüstü koşullarda Atatürk tüm yetkileri kendisinde değil, TBMM'de toplamış, kendisini de yürütmenin başı olarak TBMM'ye karşı tam sorumlu tutmuştur. Bu durum Osmanlı'nın 1876 Anayasası'ndan (Kanuni Esasi) devrimsel bir kopuştur.

1876'da bir meclis kurulmuştu fakat meclisin padişahı denetleme ve dengeleme işlevi yoktu, en yüce makam yine padişahı. Padişah, kutsal ve sorumsuzdu (1876 AY Md.5). Padişah, "görülecek lüzum üzerine" meclisi kapatabilirdi (Md. 44). Anayasal (meşrutî) monarşi sistemi vardı.

TBMM'nin açılması ve 1921 anayasası ile

- Yürütmenin (padişahın) üstünlüğünden yasamanın (meclisin) üstünlüğüne geçilmiştir.
- Sorumsuz padişah yerine

meclise karşı tam sorumlu yürütme organı oluşturulmuştur.

Böylece adı 29 Ekim 1923'te konulacak olsa bile yeni Türk devleti çağının çok ilerisinde demokratik bir cumhuriyet olarak doğmuştur.

Demokratik Meclis

Meclis kendi içinden seçtiği hükümeti ağır savaş koşullarında bile demokratik ilkelere ve olağan koşullarda olması gerektiği gibi etkili olarak denetlemiştir.

TBMM'nin açıldığı 23 Nisan 1920'den 2. Meclisin göreve başladığı 11 Ağustos 1923'e kadar aralıksız toplanan mecliste 625 soru önergesi, 76 gen-soru verilmiş, 338 yasa çıkartılmıştır.

Günde ortalama 24 milletvekili söz alıp konuşmuştur. Savaşın yönetimi sorgulanmıştır. Lozan Anlaşması'nın onaylanması görüşmeleri çok sert geçmiştir.

Bugünkü Durum:

Demokrasilerde parlamentonun yasama işlevi kadar önemli diğer bir işlevi, yürütmenin denetlenmesidir. Bu amaçla 1961 Anayasası'nda "TBMM'nin denetim yolları" başlığı altında güvenoyuna ek olarak soru, gen-soru, genel görüşme meclis

...bu olağanüstü koşullarda Atatürk tüm yetkileri kendisinde değil, TBMM'de toplamış, kendisini de yürütmenin başı olarak TBMM'ye karşı tam sorumlu tutmuştur.

araştırması ve meclis soruşturması yolları tanımlanmıştır (md.88).

Aynı denetim yolları “darbe anayasası” denilen 1982 Anayasası’nda da 2017’ye kadar korunmuştur (md. 98).

Ancak 2017 Anayasa Değişikliği ile parlamenter demokrasiden icracı cumhurbaşkanı sistemine geçilirken güvenoyu, gensoru ve meclis soruşturması yolları kaldırılmış, TBMM’nin denetim yolları meclis araştırması, genel görüşme ve yazılı soru ile sınırlandırılmıştır.

Uygulamada muhalefetin genel görüşme ve meclis araştırması önerileri iktidar partisinin parti disiplini içerisinde reddedilmekte, 15 gün içinde yanıtlanması gereken yazılı sorular da yanıtız kalmakta veya yetersiz yanıtlanmaktadır. Yürütme yetkisine sahip ve aynı zamanda çoğunluk partisinin başkanı olan Cumhurbaşkanı ve onun atadığı bakanların eylem ve işlemlerinin denetlenmesi parti disiplini içerisinde çoğunluk partisi tarafından engellenmektedir. Bakanlar TBMM’ye değil, kendilerini atayan Cumhurbaşkanı’na karşı sorumluluk duymakta, çoğunluk partisinin başkanı olan Cumhurbaşkanı ise sorumsuz olmaktadır. Anayasa giriş

bölümünde “güçler ayrılığı” ilkesini benimsemesine karşın uygulamada yasama ve yürütme erkleri bir elde (Cumhurbaşkanında) toplanmıştır.

Değerlendirme ve Sonuç:

Cumhuriyet’in kuruluşundan 2017’ye kadar parlamenter demokrasi ile yönetilen ülkemizde TBMM, yürütme organını etkili olarak denetleyebilmekte idi.

2017 Anayasa Değişikliği ile getirilen hükümet sisteminde TBMM yasama kadar önemli olan yürütme denetleme işlevini yitirmiştir. Yürütmenin denetlenememesi Anayasanın 2. Maddesindeki demokratik hukuk devleti ilkelerine aykırılık oluşturmaktadır.

100 yıl önce dünyada demokrasi yokken büyük Atatürk’ün getirdiği meclisin üstünlüğü ve yürütme denetleme işlevinden, demokrasinin geliştiği çağımızda sapılmış, yürütmenin üstünlüğüne ve denetlenemeyen hükümete geçilmiştir. Bu 150 yıl öncesine 1876 Anayasasına geri dönüştür ve karşı devrimdir.

TBMM’nin en yüce makam olduğu ve yürütme etkili olarak denetleyebildiği kuruluş ilkelerine dönüşmesi çağdaş demokrasinin gereğidir. •

cihangirdumanli@butundunya.com.tr

“Memleketin alın yazısında biricik yetki ve kudret sahibi olan Büyük Millet Meclisi, bu memleketin düzeni için, iç ve dış güvenliği ve dokunulmazlığı için en büyük kefidir. Büyük milli dertler şimdiye kadar ancak Büyük Millet Meclisi’nde şifa buldu. Gelecekte de yalnız orada kesin önlemlerini bulabilecektir. Türk milletinin sevgi ve bağlılığı daima Büyük Millet Meclisi’ne yöneldi ve daima oraya yönelmiş olacaktır.” (1930) M. Kemal Atatürk

LOZAN
Yalanlar ve
Gerçekler

10

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Lozan Onay Sürecinde

İngiltere'nin

Ankara Hükümetini

Hilafetçilere Devirtme

Düşüncesi

TBMM'nin 1 Nisan 1923 günlü oturumunda seçimin yenilenmesine karar verildiğinde, Lozan Barış Konferansı henüz sonuçlanmamış, Barış Antlaşması henüz imzalanmamış, Cumhuriyet henüz ilan edilmemişti ve İstanbul işgal altındaydı. Kara Kemal, Hüseyin Cahit Yalçın, Cavit Bey gibi İttihat ve Terakki ileri gelenleri, işgal altındaki İstanbul'da, İttihat ve Terakki Partisi'ni canlandırıp, Mustafa Kemal'e karşı muhalefet partisi olarak seçime

Hüseyin Cahit Yalçın

katılmanın uygun olup olmayacağı konusunu görüşmek üzere Cavit Bey'in evinde toplantılar yapıyordu. Bunlar TBMM'nin Ankara'da "tek meclis" ve "güçler birliği"ne dayalı yönetimine karşı; başkent İstanbul olduğu, Osmanlı dönemindeki gibi "çift meclis"li ve "güçler ayrılığı"na dayalı bir yönetim istiyorlardı. Eski İttihatçıların çoğu, ülkenin cumhuriyete hazır olmadığını, meşrutiyetin sürdürülmesi gerektiğini savunuyordu. »

Seçim hazırlıkları sürerken İttihatçı Hüseyin Cahit (Yalçın), 14 Nisan 1923 günlü Tanin gazetesinde "İttihatçılar Ne Yapıyor?" başlıklı bir makale yayımlayarak, kendisi gibi İttihatçıların Mustafa Kemal'e muhalif olduklarını kamuoyuna duyurmuş; Atatürk'ün gazetesini Hakimiyeti Milli-

ye, ertesi gün yayımlanan "İttihat ve Terakki var mıdır?" başlıklı makaleyle Hüseyin Cahit Bey'in bu yazısını eleştirmişti. Eski İttihatçıların temsilci olarak gönderdikleri İsmail Canbulat aracılığıyla ilettikleri önerilerin Atatürk tarafından reddildiğini öğrenen Cavit Bey, günlüğüne: "Madem ki bizi istemiyorlar, o halde memleketin hizmetimize muhtaç olacağı güne kadar bekleriz

İsmail Canbulat

Mehmet Cavit Bey

ve o gün mazide olduğu gibi bila-kaydu şart hiçbir endişe-i şahsi ile tahrik edilmek-sizin vazife başında bulunuruz." diye yazacaktı.^[1]

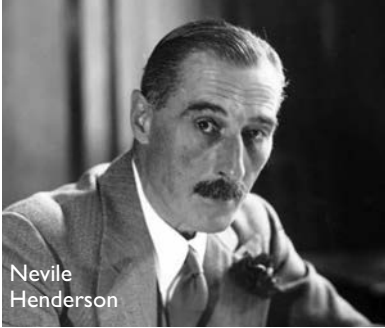
Bu eski İttihatçılarla Atatürk arasında derin görüş ayrılıkları bulunduğu gizli kalmamış, gazetelerde yayımlanan karşılıklı makaleler aracılığıyla ortaya konmuş, kamuoyuna duyurulmuş ve bu durum yabancı ülke diplomatlarının raporlarına bile konu olmuştur. Örneğin,

İngiltere'nin İstanbul'daki temsilcisi Nevile Henderson, Lozan Barış Antlaşması'nın imzalanmasından bir buçuk ay sonra İngiltere'ye gönderdiği 3 Eylül 1923 günlü raporunda, Ankara Hükümeti'nin muhaliflerce devrilmesinden söz ederken şöyle diyordu:

- "Ankara'ya sürekli bir görevli atamak için acele edilmesine karşıyım. Londra'ya atanacak Türk konsolosuna karşılık Ankara'ya bir konsolos atayabiliriz. Bu atama için dahi Lozan Barış Antlaşması'nın yürürlüğe girmesini (İngiltere parlamentosunda onaylanmasını-c.ö.) neden beklemeyelim? Bu da yıl sonunu bulur ve o zamana kadar çok şey değişebilir. İsmet Paşa ve onun gibi düşünenler bir yana bırakılırsa, **Ankara'daki Türkler İngilizlerden öylesine nefret etmektedirler ki, eğer bugünkü hükümet (Ankara Hükümeti-cö) bizim desteğimiz olmadan ayakta kalabilirse, o zaman burada bir büyükelçi buldurmak**

veya bulundurmamak zaten pek fark etmeyecektir. **Bugünkü Türk hükümeti ayakta duramazsa -ki uzun zaman ayakta duramaz kanısında-** o zaman İngiliz büyükelçiliği hangi şehirde oturursa Türk hükümeti de oraya gelecektir. **Bizim desteğimizle Türkiye ayakta kalabilir; ama bizim desteğimiz olmazsa Türkiye'nin anarşiye sürüklenmesi kaçınılmaz. Bu anarşide şimdiki hükümet düşecek ve bizimle işbirliği yapacak yeni bir hükümet işbaşına gelecektir.**" [2]

*

Nevile
Henderson

Nevile Henderson "bizimle (İngiltere ile - c.ö.) işbirliği yapacak yeni bir hükümet işbaşına gelecektir" derken, "memleketin hizmetimize muhtaç olacağı güne kadar bekleriz ve o gün mazide olduğu gibi bila-kayd u şart hiçbir endişe-i şahsi ile tahrir edilmeksizin vazife başında bulunuruz" diyen Cavit Bey ve Hüseyin Cahit Bey'in önderleri arasında bulunduğu, hükümeti devirip iktidara gelmek için koşulların olgunlaşmasını bekleyen eski İttihatçıları kastediyordu. Bu eski

İttihatçılar, hilafetçiydi. Atatürk bu hilafetçi eski İttihatçıları Nutuk'ta şöyle anlatıyordu:

- "Cumhuriyet'in ilânı üzerine İstanbul'da bazı kimseler ve bazı gazeteciler Halife'ye de bir rol yaptırmak hevesine düştüler. (...) Halife, "yazı masasının başına oturup (!) Vatan gazetesi yazarına demec vermiştir" denilerek, Halife'nin bütün mü'minler tarafından sevildiği, Asya'nın en ücra köşelerine varınca kadar İslâm dünyasından binlerce mektup ve telgraf aldığı ve birçok yerden hey'etler geldiği yolundaki sözlerle hilâfet mevkiinin kolay kolay sarsılır bir mevki olmadığı anlatılmaya çalışılıyor; İslâm dünyasınca istenmedikçe Halife'nin istifa edip çekilmeyeceği ilân ediliyordu. (...) Bizi, hilâfetin görevlerini tespite çağırırken, şimdiye kadar bunun yapılmamasını hoşgörü ile karşılayan İslâm dünyasının bundan sonra mazur görmeyeceğini de bildirerek bir bakıma tehdit ediliyorduk. Bir yandan da bizi etkilemesi için İslâm dünyasının dikkati çekilmek isteniyordu.(...) 10 Kasım 1923 tarihli Tanin gazetesinde Halife'ye yazılan bir açık mektup yayınlandı. Lütü Fikri Bey'in imzasını taşıyan bu mektupta, Halife'nin istifasıyla ilgili haberlerden, milletin ne kadar üzüldüğünü ve acı çektiğini ispat için bir vapur hikâyesi uydurulmuştu: «Vapurda oturanlar, Halife'nin istifası haberini öğrendince çehrelerine hüzn ve endişe çökmüş... Birbirlerini tanımayanlar samimî görüşmeye ve hattâ çök

görüşmeye başladılar... Ortak en-
dişe bunları bir dakikada dost et-
miş... Lütfi Fikri Bey, "gönül istiyor-
ki, bu istifa sözü, ebedî olarak gö-
mülsün, kalsın" diyor; çünkü "dü-
nya için felâket olur"muş... (...) Lütfi
Fikri Bey'in Tanin'de yayınlanan
akik mektubundaki görüş, ertesi
gün, Tanin başyazarı (Hüseyin Cahit
Yalçın-c.ö) tarafından desteklen-
di. 11 Kasım 1923 tarihli Tanin'in
"Şimdi de Hilâfet Meselesi" başlıklı
baş makalesi okununca, Cumhuri-
yet'in ilânına engel olamayanlar-
la, ne pahasına olursa olsun hilâfet
makamını elde tutabilme gayret ve
faaliyetine geçtikleri anlaşılır.

Bu yazıda, şehzade mektupları
yayınlanarak halkta hanedan lehine
devgi uyandırılmaya çalışılıyor.
Ayrıca, hanedan haklarına karşı

çirkin saldırılar yapıldığı ve bunu
yapanın, partimizin en seçkin züm-
resinden olduğu belirtildikten ve
Cumhuriyet Hükümeti'ni milletin
gözünde kötü göstermek için ne söy-
lemek gerekirse onlar da yazıldıktan
sonra, Halife'nin istifası söylentisi
üzere durularak: "Arkadan arka-
ya verilmiş bir karar karşısındayız"
deniyordu. (...) Tanin başyazarı (Hü-
seyin Cahit Yalçın-c.ö.) hilâfetle ilgili
düşünce ve görüşlerini şu satırlarla
ortaya koyuyordu: «Hilâfet bizden
giderse, beş on milyonluk Türki-
ye Devleti'nin İslâm dünyası içinde
hiçbir önemi kalmayacağını, Avru-
pa siyaseti karşısında da en küçük
bir değersiz bir hükümdar durumuna
düşeceğimizi anlayabilmek için bü-
yük bir kabiliyete gerek yoktur. Milli-
yetçilik bu mudur? Kalbinde gerçek

milliyetçilik
duygusu ya-
tan her Türk,
halifelik ma-
kamına dört
elle sarılmak
mecburiyeti-
tindedir."

Efendi-
ler, halifelik
konusundaki
düşünceleri-
mi daha önce
açıkladığım
için, bu söz-
leri burada
tahlile gerek
görmüyorum.
Ancak, hilâ-
fet makamına

"Halifenin vaziyeti" (sağda) ve "Huzur-u Hazreti Hilafetpenahiye
Açık Mektup, Lütfi Fikri Bey" (solda) Tanin 10.11.1923.

سیاسیات

شیدیده خلافت مسئلی

واحت بزوی کورده، مکه ایچون مائیکه پدما آغزدا سلمه قاوروشدا، اون سئنه بری دوام ایبن جلالانن سوکره برآز راحتایده، کوردوونک عمو وئیت ساسیسن سئنه استاده ایندوکر علقنیزسی اوئندیریم، استیلازیم تحت قایمه آلام دیه بیکرکدهما صلح ماعهدله، ناسی امنانله دن کئندیریم بیک درلو نائیکه چیلدوق، حائزی دشنه قازنی لولایانن سلاحل بر دودولر دوقوره آسپلامازسی کی یونزی قارذی قارذیسه چیلدوریمک احتیاجنه قاینیوروز ظن اولوتاییم، مالوکه داننه بوغوشوق کول، بوغوشونک آتوی بیله آخیره آلابیری پوتون طلیحه نائل اولوبین داخل وئظیری حریت ایچنده سا کتانه برسی ایله خرابیه روسای تمیره افراشتیر چالیقان، برمت کی کوردونانک احتیاجنده ایله، ناطدمت قدر بر دودورک لایمزی بر اراقاپور - اورتی نومیصل قارذی قوروب دودویور - سکوتل هر برده سکون و استغرافی سوزور، یوزی تاینه چایقیزلر - قسط شایان هفتدوکر بوکون زده علقنکی جئدا اوساندران، دلکیر ایبن ویرطیله سکونه نائل اولاییمیزی؟ هییه آلمان دیدیرتن قارذی قوروب هرهب سکوتنه سکوت عانندن کابور! هر طرف یوزوق اولان ایباره ما کئنه سئو، اصلاسی دوشونجه لر یی طرفنه بولمق، آما سئیک تاینی، کلکچک یوز کلکچک مهاجرک اسکان مسئله لر یی ائکینسی درجه ادهیبه قوروزدو، بو دجه نکل اوچورونه خرابی لار لارده کورؤ قایدی، هر ایتیمین چیش کی، شیدییه یزده اورتیبه خلافت مسئلی چالاق - خلیفه حضرتلرینک استعفا ایده چکتری ایبتدا نهیسی، ملهم بر غزیه ایچا ایتدی - بو فیروز، چونکه تحقق اییبورکه بولیه بر سوزوک قلیبا اصل و اساسی بودی - سوکره خاندان جوقه قازنی اوچرکین تعرضی یان غزیه یشنه

"Şimdi de Hilafet Meselesi", Tanin 11.11.1923.

dört elle sarılmak mecburiyetinde kalan bir rejimin, Cumhuriyet rejimi olamayacağını anlayabilmek için de, büyük bir kabiliyet gerekmediğini söylemek yetineceğim. Tanin' in incelemeğe olduğumuz baş makalesinin daha bir iki noktasına dikkati çekeceğim. Osmanlı hanedanınca kabul edilmiş ve bundan dolayı ebedî olarak Türkiye' de kalması güven altına alınmış bulunan Hilâfet' i elden kaçırmak tehlikesini yaratmak, akıl ve vatanseverlikle, milliyet duygusuyla zerre kadar bağdaştırılamazmış (!...)

Tanın başyazarı (Hüseyin Cahit Yalçın-c.ö.) kendisinin Cumhuriyetçi olduğunu ilân etmişti. Fakat öyle bir Cumhuriyetçi ki, onun istediği Cumhuriyet idaresinin başında, halife olarak Osmanlı hanedanından biri bulunacaktır. Yoksa, yapılan hareket akıl ve vatanseverlikle, milliyet duygusuyla zerre kadar bağdaştırılamazmış... Hilâfeti, elimizden gitmesine hiçbir imkân kalmayacak şekilde korumakla görevliymişiz... Onu kaldırmak için gizli tertipler başarısızlığa uğratılmıymış... Efendiler, bu yazıların anlamı ve bu düşüncelerin nasıl bir maksada dayandığı bugün kolaylıkla anlaşılacaktır."

*

Ankara Hükümeti adım adım laik cumhuriyete yönelirken, buna karşı çıkararak hilafet yönetimini savunan Hüseyin Cahit Yalçın, Ebuzziya Tefvik vb. eski İttihatçılar; İngiliz İstihbarat Örgütü'ne görevli Ağa Han ve İngiliz Privy Council Üyesi Mehmet Ali imzasıyla İnönü'ye gönderilen ve Halife Abdülmecid'in devlette şeriatın halifeler için tanımladığı konuma yerleştirilmesini istedikleri mektubu 5, 6

Aralık 1923 günlü Tanin ve Tasvir Efkâr gazetelerinde yayımlayarak, toplumu İngiltere'nin istekleri doğrultusunda Ankara Hükümeti'ne karşı kışkırtmaktan da çekinmemişlerdi.

*

Bu sırada ABD'de, Bağımsız Ermenistan İçin Amerikan Komitesi - ACIA Başkanı James W. Gerard, 6 Ağustos 1923'te Lozan'da imzalanan Türk-Amerikan Antlaşması'nın ABD Senatosu'na onaylanmasını önlemek amacıyla 5 Nisan 1924'te yaptığı konuşmada Ankara Hükümeti'ne saldırarak:

- *"Bu, herhangi bir rejimin değil, fakat iktidarı ele geçiren bir maceracılar grubunun rejimidir. Dinlerinin başı olan halifeyi ülkelerinden kovdular. İstanbul'u ellerinde tutan genç Türkler (eski İttihat ve Terakki Partisi üyeler-i-c.ö) ve Müslüman din adamları bir gün bu maceracılar yerine ("maceracılar" dediği Atatürk ve Milli Mücadele önderleri yerine-c.ö) başka bir yönetim kurulmasını sağlayacaklardır. Gelirleri giderlerinin çok altındadır; Anadolu halkı açtır; bir değişim olacaktır; niçin beklemeyelim?"* diyordu.⁽³⁾

*

Görüldüğü üzere, 1823, 1924, 1925 yıllarında, İngiltere'nin İstanbul'daki temsilcisi Nevile Henderson Ankara Hükümeti'nin hilafetçi eski İttihatçılarca devrilmesini

beckerken; ABD'de Bağımsız Ermenistan İçin Amerikan Komitesi Örgütü Başkanı Gerard da Ankara Hükümeti'nin İstanbul'daki eski İttihatçılarca, hilafetçilerce devrilmesini istiyor ve bekliyordu.

*

"Ankara Hükümeti hilafeti İngilizlerin isteği üzerine kaldırdı; İngiltere parlamentosunun Lozan Barış Antlaşması'nı onaylama işini hilafet kaldırılana dek oyalayıp hilafet kaldırıldıktan hemen sonra onaylamış olması, bu savın kanıtıdır;" diyorlar.

James W Gerard

Oysa, İngilizler, Mustafa Kemal'in Ankara Hükümeti'nin hilafetçi eski İttihatçılar tarafından devrilmesini beklemişti. İngiltere parlamentosunun Lozan Barış Antlaşması'nı onaylamayı geciktirmesinde: 1- Musul Sorunu'nun çözümü için anılan antlaşmada takvime bağlanmış olan sürecin

işletilmesi, 2- Dominyonların onayının beklenmesi yanısıra; Ankara Hükümeti'nin hilafetçilerce devrilmesini beklemelerinin de etkisi olmuştur. Bu yazı dizimizde yayımladığımız belgeler, "hilafet İngiltere'nin isteği üzerine kaldırıldı" savını çürütmektedir. • (Sürecek)

cengizozakinci@butundunya.com.tr

[1] Cavit Bey, "Meşrutiyet Ruznamesi", c. IV, TTK y. 2014, s. 529.

[2] Bilal N. Şimşir, "Ankara... Ankara... Bir Başkanın Doğuşu", Bilgi y., 2. basım, Şubat 2006, s. 242.

[3] Cengiz Özakıncı, "Lozan / Yalanlar ve Gerçekler", Otopsi y., 1 basım 2023, s. 415.

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

71

İç Ayaklanmalar

Efendiler!

Meclis, 29 Nisan 1920 tarihinde Vatan'a İhanet Yasası'nı ve sonraki aylarda İstiklâl Mahkemeleri yasalarını da çıkarmakla devrimlerin doğal gereklerini yerine getirmiş oldu.

Hatırlanacağı üzere, İstanbul'un işgalinden sonra başlayan birtakım yıkıcı eylemlere, olaylara ve sonucunda ayaklanma çabalarına değinmiştik. Bunlar, yurdun her yerinde birbirini izliyor gibi belirdi ve sürüp gitti.

İstanbul'da Damat Ferit Paşa, ivedi olarak yeniden işbaşına getirildi.

Damat Ferit Paşa Hükümeti ve İstanbul'da bütün yıkıcı ve hain örgütlerin kurduğu birlik ve bu birliğin Anadolu içindeki bütün ayaklanma örgütleri ve bütün düş-

manlar ve Yunan ordusu elbirliği ve işbirliğiyle Bize yani Anadolu Ulusal Hareketi'ne karşı çalışmaya başladılar.

Bu ortak saldırı siyasetinin »

talimatları da Padişah ve Halifenin, içinde düşman uçakları da bulunan her türlü araçlarla, yurda yağdırdığı **“Padişaha Karşı Ayaklanma Başlatılıyor!”** fetvaları ilanlarıyla veriliyordu.

Türk ulusu, bir şekilde, İstanbul Yönetimince gerçek dışı hususlarla bilgilendiriliyor yani yalan söyleniyordu.

Bu genel, çeşitli ve haince saldırılara karşı biz de, daha Meclis açılmadan önce, Afyonkarahisar’da, Eskişehir’de ve bütün demiryolu boyunca bulunan yabancı devlet askerlerini Anadolu’dan çıkararak; Geyve, Osmaniye, Carablus (*Fırat Nehri üzerinde bir köprü*) köprülerini yıkarak ve Meclis toplanır toplanmaz Anadolu’daki saygıdeğer din bilginlerinden fetva alarak karşı önlemlere giriştik.

Anadolu Ulusal Hareketi’ne karşı 1919 yılı içinde başlayan ve arkalarında İngiltere’nin olduğu belirlenen, hemen tamamı dinci ve etnik köken ayrımcılığına dayanan iç ayaklanmalar hızla ülkenin her yerine yayıldı.

Kısaca yer belirtmek istersek:

- Bandırma, Gönen, Susurluk,

Mustafakemalpaşa, Karacabey, Biga, • İzmit, Adapazarı, Düzce, Hendek, Bolu, Gerede, Nallıhan, Beyazıt,

• Bozkır, Konya, Ilgın, Kadınhanı, Karaman, Çivril, Seydişehir, Beyşehir, Koçhisar,

• Yozgat, Yenihan, Boğazlıyan, Zile, Erbaa, Çorum,

• Ümraniye, Refahiye, Zara,

Hafik ve

• Viranşehir

gibi yerleşim birimleri ile çevrelerinde oluşturulan kargaşanın ateş-

leri bütün ülkeyi yakıyor, “Din elden gidiyor!” yaygarası koparılarak hainlik, bilgisizlik, düşmanlık ve bağnazlık dumanları bütün yurt göklerini yoğun karanlıklar içinde bırakıyordu.

Ayaklanma çabaları sonucu oluşan eylem dalgaları, Ankara’da karargâhımızın

duvarlarına dek çarptı.

Karargâhımızla kent arasındaki telefon ve telgraf tellerini kesmeye dek varan ve denetlenmesi imkânsız gibi görülen saldırılar karşısında kaldık.

Bir yandan da ve aynı zaman diliminde; Batı Anadolu’nun, İzmir’den sonra, yeniden önemli bölgeleri de Yunan ordusunun saldırıları ile

“Anadolu Ulusal Hareketi’ne karşı 1919 yılı içinde başlayan ve arkalarında İngiltere’nin olduğu belirlenen, hemen tamamı dinci ve etnik köken ayrımcılığına dayanan iç ayaklanmalar hızla ülkenin her yerine yayıldı.”

çiğnenmeye başlandı.

Dikkate değer ki, sekiz ay önce ulusumuz, Temsilciler Kurulu ile birlik olarak, Damat Ferit Hükümeti ile ilişkiyi ve haberleşmeyi kesmiş iken, Ali Galip'in girişimi gibi bir-iki küçük olaylardan başka böyle genel ayaklanma olmamıştı.

Bu kez ortaya çıkan yaygın ve genel ayaklanmalar, sekiz ay içinde, yurttan gizliye çok hazırlık yapıldığını gösteriyordu.

Damat Ferit Hükümeti'nden sonra kurulan hükümetlerle ulusal bilincin korunması ve pekiştirilmesi yolundaki mücadelelerimizin ne denli haklı nedenlere dayandığı çok acı olarak bir kez daha anlaşılacak oluyordu.

Anzavur ve Düzce Ayaklanmaları!

Arkadaşlar!

İzniniz olursa, öncelikle bu ayaklanmalar konusunda bilgi vermek istiyorum:

21 Eylül 1919'da Balıkesir'in kuzey bölgesinde Birinci Anzavur Ayaklanması başladı. 16 Şubat 1920'de yine bu bölgede İkinci Anzavur Ayaklanması oldu.

Bu iki ayaklanma, mevcut

askerlerimiz ve Kuvay-ı Milliye birliklerimiz tarafından bastırıldı.

13 Nisan 1920'de Bolu ve Düzce civarında yine aynı nitelikli ayaklanmalar oldu ve bunlar 19 Nisan 1920'de Beypazarı'na kadar yayıldı.

Ahmet Anzavur Ançok

Bu sırada Anzavur, 11 Mayıs 1920'de, top ve ağır makineli tüfeklerle donanmış beş yüz kişilik bir kuvvetle, üçüncü kez, Adapazarı ve Geyve dolaylarındaki kısmen az sayıda olan ve zayıf kabul edilebilecek Kuvay-ı Milliye birliğimize saldırarak yine ortaya çıktı.

Anzavur, işi öylesine bir noktaya getirdi ki; bölgeye takviye olarak

gönderdiğimiz Kuvay-ı Milliye birliklerimize ve askerlerimize aralıksız olarak saldırılarını sürdürdü.

Oluşturmaya çalıştığımız Ulusal Birliğimiz'e karşı düzenlenen bu saldırılar esnasında ciddi çarpışmalar yaşandı ve Anzavur denilen bu hain sonunda 20 Mayıs 1920'de Geyve Boğazı yakınlarında yenildi ve kaçmak zorunda kaldı.

Düzce dolaylarındaki ayaklanma olayı da oldukça önemliydi.

Abaza ve Çerkezler'den toplanmış dört bin kişilik büyük bir kalabalık, Düzce'yi basarak cezaevlerini

boşalttılar ve yapılan saldırı ve yaşanan çarpışma sonucunda, orada görev yapan süvari birliğimizin silahlarını aldılar ve Hükümet görevlileri ile subayları tutukladılar.

Ayaklananlar üzerine her yandan kuvvetler gönderdik.

Bu arada Geyve'de bulunan 24. Tümen de, komutanı Yarbay Mahmut Bey başta olduğu halde Düzce üzerine yürüdü.

Mahmut Bey, Meclis'in açıldığı gün, yani 23 Nisan 1920'de, Hendek'ten Düzce'ye geçerken, Hendek'te de bir ayaklanma baş gösterdi ve Adapazarı ayaklanmaya katılanlar tarafından ele geçirildi.

Mahmut Bey, 25 Nisan 1920'de Hendek-Düzce yolu üzerinde ayaklananlarca aldatılarak pusuya düşürülmüş ve iki ateş arasında kalarak şehit edilmiştir. Kurmay Başkanı Sami Bey ile emir subayı ve daha birkaç

subay da o sırada şehit düştüler.

Bunun üzerine 24. Tümenin hepsi, savaşımadan, ayaklananlarca tutuk edildi. Bütün tüfekleri, topları alındı, ağırlıkları yağma edildi.

Bu sırada İzmit Mutasarrıfı Çerkez İbrahim İstanbul'dan Adapazarı'na geldi. Halka, Padişahın selamını bildirdi ve yüz elli lira aylıkla gönüllü yazmaya başladı.

Toplanan asi kuvvetler, bütün o çevrede üstünlük sağladıktan sonra Geyve Boğazı'ndaki kuvvetlerimize saldırmaya başladılar.

Bizim, bu ayaklanma alanına gönderdiğimiz kuvvetler şunlardı:

- 1) Salihli ve Balıkesir Kuvay-ı Milliyesi'nden kurulmuş Çerkez Ethem Bey Birliği,
- 2) İki tabur asker, dört dağ topu ve beş makineli tüfek ile üç yüz atlı efeden kurulmuş Binbaşı Nazım Bey Birliği,
- 3) İki tabur piyade, sekiz makineli tüfek, iki sahra ve iki dağ topundan kurulmuş Yarbay Arif Bey Birliği,
- 4) Üç yüz kişilik Kuvay-ı Milliye gücü ile iki makineli tüfek ve iki bomba topundan kurulmuş Binbaşı İbrahim Bey (*Çolak İbrahim Bey*) Birliği.

Komutan olarak da; Ali Fuat Paşa, Geyve Boğazı yakınlarından Adapazarı doğrultusunda ve Refet Paşa da, Ankara'dan Beypazarı yoluyla Bolu doğrultusunda hareket ederek, görevlendirildiler. •

cengizozal@butundunya.com.tr

Gelecek Ay: **Hilafet Ordusu!**

Hakimiyeti Milliye

YAZILARI

Bir Hesap

Bütün işlerimizi hem hesaba
hem de dengeye dayandırmak zorundayız.

Yaşadığımız dönemin gereği ve içinde
bulduğumuz durumun özelliği bunu emrediyor.

Ülkenin bazı bölgelerinde pamuk yetiştiriyoruz. Yılda on beş milyon liralık kadar dışarıya pamuk satıyoruz. Üretimimizin de miktarı zaten o kadardır.

Buna karşın, Türkiye'ye yılda 65 milyon pamuklu dokuma veya tekstil ithal etmekteyiz. Bu demektir ki, dışarıya çıkardığımız pamuklara,

beş misli yapım ücreti ekleyerek, tekrar satın alıyoruz. Ülkeye getirilen pamuklu dokuma miktarı, kilo itibariyle de, hammadde miktarından fazla değildir.

Pamuklu dokuma, daha çok köylülerimiz tarafından tüketiliyor.

İşte yıllardan beri Türk köylüsünün alın teriyle kazandığı, »

dişinden, tırnağından artırdığı paralar, bu suretle dışarıya akıp gidiyordu.

Ulusal servet ve ulusal güç ne tükenmez hazine olursa olsun, bu hesapsızlığa, bu israfa elbette direnemezdi.

Kanaatimizce bütün bu zorlukların köklü bir surette giderilme çaresi, bu hammaddeyi içerideki fabrikalarımıza verebilmektir.

Konunun bir başka yönü daha vardır: Türkiye’de ürettiğimiz pamukları kolaylıkla satamıyoruz. Pamuklarımızı elden çıkarmak için büyük zorluklarla karşı karşıya kalıyoruz.

Bazı yıllar bu malların uzun sürede kalması yüzünden pamuk ziraatıyla uğraşanlar çok zarar görüyor, bankalara yüksek faizler veriyor.

Üretimimiz, dünya ihtiyaçları üzerine etki edebilecek bir miktarda

değildir. Bu miktar, bütün dünya üretiminin yüzde ikisini geçmiyor ve onun içindir ki, piyasa üzerinde etkili olamıyor.

Nitelik ve maliyet ücreti bakış açısıyla da, pamuklarımızın birinci derecede olduğunu söyleyebilecek durumda değiliz.

Kanaatimizce bütün bu zorlukların köklü bir surette giderilme çaresi, bu hammaddeyi içerideki fabrikalarımıza verebilmektir.

Bu olanağı hazırlamak ancak bir surette mümkündür. O da, ülkede dokuma sanayi-ni geliştirmek ve ihtiyaçlarımızı karşılayabilecek

sanayi tesisatını bir an önce yapmaktan ibarettir.

Bu işin, çok karışık ve devamlı bir çalışmayı gerektireceğine kuşku yoktur. Ancak, bu nedenle de, Türkiye’nin büyük ekonomik sorununun da halledilebileceği, aynı derecede, kuşku götürmez bir gerçektir.

Hükümetin bu yönde esaslı incelemeler yaptığını görmekle memnun oluyor ve pek yakında olumlu bir sonuç elde edeceğini umuyoruz. •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

4 Ocak 1930

Söz Dokuma Atölyesi

Odyalı Yılmaz Güller

90'lerde bir 23 Nisan
sabahına uyanış...

Gecesinde ezberindeki
şiiirle içi kıpır kıpır olan
heyecandan gözlerine
uyku düşürmeyen bir
çocuk. Okuduğı okulun
adıyla müsavi kökleri
sağlam "Cumhuriyet"
ağacının yetiştirdiğı
milyonlarca meyveden
bir tanesi. »

Cumhuriyet Ağacı

Çocuk aklıyla ve yüreğiyle aldığı sorumluluğu layıkıyla yerine getirmek için şevkle okul yolunu tepişti... Öyle ya vazifenin büyüğü küçüğü olmaz "Vatanını en çok seven görevini en iyi yapandır" bilinciyle yetiştirilmişiz biz.

Sabahın ilk ışıklarıyla uyanışım ve anılarımda ütülü önlüğüm,

kolalı bembeyaz yakam, güzelce taranıp örülmüş kurdeleli saçlarım, ucu yıpranmış olsa da silinmiş tertemiz ayakkabılarım ile masmavi gözlerinin ardındaki fikirlere saygı duruşum, coşukum dün gibi taptaze duruyor zihnimde. Başım dik gözlerim senin gösterdiğin hedefte mısralar çağlıyor dilimde...

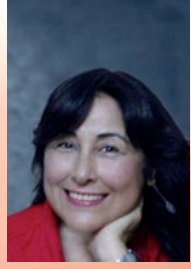
*"Atam! Karanlık yok
ne yerde ne gökte
Aydınlanır dimağımız
ölmez fikirlerinle
Ey kahraman
Türk'ün şanlı torunları
Hep biriz güçlüyüz
yılmayız
Cumhuriyet
Ağacı'nın gölgesinde."*

Kulaklarımda çınlayan alkış, dinmeyen heyecanım ve görevimi iyi yapmanın verdiği gurur bir bir canlanıyor yeniden gözümünden damlalar düşerken. Şimdi bir öğretmenim ve senin bana verdiğin hak ve özgürlükle Cumhuriyet'in temellerinin atıldığı çocuklarımıza armağan ettiğin bu günde dünden bugüne hiç eksilmeden aynı duygularla ışığınla aydınlanmış yeni filizler yetiştirme gayretiyle emanetin emanetimdir Ata'm.

*odyayilmazguller@
butundunya.com.tr*

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

Şimdi Bahar Sonrası Yaz

Şimdi bahar, sonrası yaz. Zorlu geçen kış günlerinden sonra ağaçların çiçeğe durduğu, yeni tohumların atıldığı, yüreklerin ısınmaya başladığı mevsimdir bahar. Tam havalar ısındı derken bir anda yağmura yakalandığımız mevsimdir. Hele Mart ayı... Bazı yıllar daha bir sert geçer Mart ayı. Boşuna dememiş atalarımız “Mart kapıdan baktırır, kazma kürek yaktırır” diye. »

Ne denli sert geçerse geçsin
“Sayılı gün, şunun şurasında ya-
za ne kaldı ki” der yakarız kaza-
ma kürekleri, yine de umutsuzluk
rüzgarına bırakmayız kendimizi.
Biliriz ki, hiçbir kış sonsuza dek
sürmez.

**Ata'mızın yıllar
önce yüreklere ektiği
umut tohumları, her
yıl 23 Nisan Ulusal
Egemenlik ve Çocuk
Bayramı'nda, 19
Mayıs Gençlik ve
Spor Bayramı'nda
çiçek açmakta,
aydınlık yarınlara
olan inancımızı
tazelemekte.**

Şimdi bahar, sonrası yaz. Şimdi
kuruyan dallarımızı budama
zamanı. Toprağa yeni tohumlar at-
ma, sulama, ekme, biçme zamanı.
Kışın yapraklarını dökmüş ağaç-
ların yeniden yeşermeye, saksıdaki
sararmaya yüz tutmuş çiçekle-
rin topraklarını değiştirme zama-
nı. Kısacası, değişim mevsimidir
bahar dostlar, köklü bir değişim.
Yüreklere serperken umudun to-
humlarını biliriz ki, her tohumun
içinde bir ağaç, her karanlığın
içinde bir aydınlık gizlidir.

Ata'mızın yıllar önce yürek-
lere ektiği umut tohumları, her
yıl 23 Nisan Ulusal Egemenlik
ve Çocuk Bayramı'nda, 19 Ma-
yıs Gençlik ve Spor Bayramı'nda,
çiçek açmakta, aydınlık yarınlara
olan inancımızı tazelemekte.

Uzun lafın kısası dostlar, şim-
di bahar, sonrası yaz. Şimdi tam
zamanı bolca umut tohumları ek-
menin yüreklerimize. Yaz bitince
yine kış gelecek diye korkmayın
hiç. Umut, en zorlu koşullarda bi-
le çiçek açar. Adaletin, eşitliğin,
özgürlüğün tohumlarını ekip,
özenle sulayalım ki, sonsuza dek
hiç solmasın çiçekleri Cumhuri-
yetin. •

nuraybortoschek@butundunya.com.tr

METE AKYOL'DAN YAZILAR

(Düzenzedeler adlı kitabından)

Mutlu Bir Aile

Kalburcu Mehmet Gök, kalbur yapar, kalbur satar ve yaptığı işin önemini çok iyi bilir.

Yaptığı işin büyüklüğünü belirttiği sözlerini alçakgönüllülükle örtmek istercesine başını öne eğdi, gülümsedi:

“Ben olmasam, köylerde harman kalkmaz” dedi.

Havva Gök, kocasının iki adım ötesinde oturmuş, akşama yiyecekleri fasulyeleri ayıklıyordu. Oturduğu yerden söze katıldı, kocasını destekledi:

“Öyledir ya, öyledir ya” dedi “Onun yaptığı kalburun üstüne kalbur yoktur.”

Dört çocukları vardı. İkiisi biraz ilerde oynuyor,

ikisi dizlerinin dibinde oturuyordu. Söylenenleri anlayabilecek yaştaki büyük oğlu gitti, babasının bir süre önce yapıp, tamamladığı yepyeni bir kalbur getirdi, önümüze koydu. O da annesinin söylediklerini destekledi:

“Aha bunu şincik yaptı bitirdi babam” dedi “Çok sağlamdır. Babamın kalburları kopmaz.”

Mehmet Gök, Gazianteplidir. Kurutulmuş hayvan derisi alır, yarım santim eninde keserek uzun şeritler yapar, sonra da bu şeritleri bükerek kalburun ana malzemesini oluşturur.

Evi, barınağı, yeri, adresi yoktur Mehmet Gök'ün. Hangi köyde ekin

varsa o köye gider, keçi kılından yapılmış çadırını kurar, döşeğini yorganını serer ve bir köşeye çekilip, orada kalbur yapmaya koyulur.

“Kışlan, havaların soğuk yapmadığı yörelere gideriz. Yazları da nerede ekin varsa, yani hangi köyde harman kalkacaksa, oraya gideriz.” dedi.

Onu ve ailesini, Silifke'nin 30 kilometre ötesinde, Çaltı Bozkır adlı bir dağ köyünde tanıdım.

Biraz ilersinde çadırı, eşyası vardı. Dört çocuğundan ikisi oynuyor, ikisi dizlerinin dibinde oturuyordu.

İki adım gerisinde eşi Havva, akşama yiyecekleri fasulyeleri ayıklıyordu. Kendi ise, kurutulmuş hayvan derilerinden kestiği şeritleri sarıyordu.

Ne Amerikan ambargosu, ne sağ sol kavgası... Ne Cumhuriyet ilkerlerinin korunması, ne her köye bir

fabrika kurulması... Ne Danıştay'ın varlığının tartışması, ne paranın ayağının kayması...

Kime ne, kime ne, kime ne?...

Onların ilgilendiği iki konu, birinin kalbur yapması, ötekinin ise akşama yiyecekleri fasulyeleri ayıklamasıydı.

Onların ilgilendiği iki konu, birinin kalbur yapması, ötekinin ise akşama yiyecekleri fasulyeleri ayıklamasıydı.

Acınacak görünüşleriyle ters orantılı bir biçimde, bu ne tersliktir böyle; imrenilecek bir mutluluk içindydiler Gök'ler... •

“Şunu öğrendim ki balıkların çoğu yaşlanınca ömürlerini boşuna geçirdiklerini söyleyip yakınırlar. Sürekli sızlanıp herkesten şikayet ederler. Ben bilmek istiyorum, hayat gerçekten bir avuç yerde durmadan dönüp durmak, sonra da yaşlanıp ölüp gitmek mi yoksa bu dünyada başka türlü yaşamak da mümkün mü?”

-Samed Behrengi /
Küçük Kara Balık

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özerdem

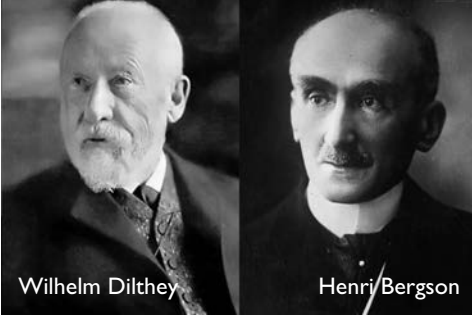
YAŞAMAYA DAİR

Yaşam, tüm canlılar için varoluşla başlayıp yok oluşla sonlanan bir zaman aralığı. Zaman, elle tutulamaz gözle görülemez bir algı biz insanlar için. Aristoteles de geçmiş, şimdi ve gelecek diye tanımlamış zaman dediğimiz bu algıyı. Bu biz insanlar için geçerli. Var olan diğer canlılar bakımından bundan söz etmek olası değil.

Yaşamlarımız da geçmiş, şimdi ve gelecekte oluşmakta. Bir başka deyişle de geride bıraktığımız izlerdir yaşanmışlığın kanıtları. Yaşarken olduğu gibi var olmaya çağımız gelecekte geçmişte bıraktığımız bu izlerle anımsanırız. »

Yaşam amacı ve anlam eksikliği ile ilgili kriz bireyin yaşam amacını ve anlamını sorgulamasından, kendi yaşamının anlamını bulamama veya varoluşsal bir boşluk hissinden kaynaklanmakta.

Kimilerimiz için sevdiğimiz sevenlerimiz yaşadıkça sürer bu anımsanmalar. Sanatçılar, düşünürler, bilim insanları gibi kimi insanlar da çağlar boyunca var olurlar geride bıraktıkları izlerle. Kimileri de yaptıkları kötülüklerle anımsanırlar...

Wilhelm Dilthey

Henri Bergson

Birçok düşünür yaşamın anlamı ve nasıl yaşanması gerektiğini konu edinmiş ve yaşam felsefesi diye felsefi bir terim çıkmış ortaya. Kökleri Antik Çağ'a kadar uzansa da 19. yüzyılda belirginlik kazanmış yaşamın ne olduğunu ve amacını

sorgulayan yaşam felsefesi.

Alman filozof Wilhelm Dilthey ile Fransız filozof Henri Bergson'un önde gelen temsilcileri olduğu, insana dair varoluşsal sorunların neden olduğu krizlere dair kişisel bir irdeleme yaşam felsefesi. Bu felsefi değerlendirmeye göre va-

roluşsal / yaşamla ilgili kişisel krizlerin nedenleri de şöyle sıralanmış:

Yaşam amacı ve anlam eksikliği,

Kişisel değerlerin sorgulanması,

Ölüm ve yaşlanma korkuları...

Yaşam amacı ve anlam eksikliği ile ilgili kriz bireyin yaşam amacını ve anlamını sorgulamasından, kendi yaşamının anlamını bulamama veya varoluşsal bir boşluk hissinden kaynaklanmakta. Kişisel değerlerin sorgulanması ile ilgili kriz, bireyin zaman içinde

değişen yaşam koşulları ile bireysel değerlerinin çelişmesi ile bağıntılı. Ölüm ve yaşlanma korkusu ile ilgili kriz de ölümlülük ve yaşlanmanın getirdiği zorluklarla yüzleşilip hayatın anlamının derinlemesine sorgulamasından.

Wilhelm Dilthey ile Fransız Henri Bergson'un yaşama dair düşünceleri bireyin kişisel yaşamına dair. 19. yüzyılın ortalarında farklı bir boyut ve içerik kazanmış yaşama dair felsefi yaklaşımlar. Danimarkalı filozof Søren Kierkegaard, Varoluşçuluğun /Egzistansiyalizmin öncüsü olmuş. Bir Yaratıcının / Tanrı'nın olmadığı evrende insanlığın yaşamı anlamlandırma uğraşının boş bir çaba olduğunu savunan Absürdizm / Saçmalık; Friedrich Nietzsche'nin evrenin ve insan yaşamının özünde herhangi bir anlam içermediğini savunan Nihilizm / Hiçlik de Varoluşçulukla ilgiliymiş gibi algılanıp birbirleriyle karıştırılmaması gereken felsefi akımlar.

İnsanın kendi değerlerini kendisinin oluşturabileceğini, kendi geleceğini kendisinin kurabileceğini savunan bir felsefe Varoluşçuluk. 20. yüzyılın başlarında Fransa'da Jean-Paul Sartre ve Albert Camus'nün öncülüğünde etkinleşerek yaygınlaşmış. Din bilim / ilahiyat- teoloji de dahil tiyatro, resim, yazın ve ruh bilim / psikoloji dallarını etkileyerek sürdürmüş ve sürdürmekte varlığını.

Yaşamak ve yaşamın anlamına dair geçmişten bugüne uzanan tüm

bu felsefi düşünce ve değerlendirmeler insanı diğer canlılardan ayıran düşünce ve sorgulama yeteneğinin ürünleri. Tümü toplu halde dayanışarak yaşamaya mahkûm, içgüdü, istek ve tutkuları örf, adet, dini öğreti ve yasalarla sınırlanan insan yaşamına dair olgular. Yaşam da başta da dediğimiz gibi tüm canlılar için varoluşla başlayıp yok oluşla sonlanan bir süreç. Bu süreci sorgulayıp anlamlandırmaya çalışan da insan olmuş. İnsan olmuş, ama tüm insanlar için bunu söyleyebilmek çok zor...

İnsanın kendi değerlerini kendisinin oluşturabileceğini, kendi geleceğini kendisinin kurabileceğini savunan bir felsefe Varoluşçuluk.

Hepimiz doğup var olduğumuz gibi Attila İlhan'ın ifadesiyle, an gelende öleceğimizin, ölümlü olduğumuzun da farkındayız. Ama o an sonrasında nasıl bir insan olarak anımsanacağımızın bilincinde olmak da önemli. Yaşarken adalet, yardımlaşma, sadakat, saygı, farkındalık, kardeşlik, sabır, cömertlik, merhamet, dostluk, sevgi, nezaket, güler yüz, hoşgörü, özleştirir,

İnsanı insan yapan kendi varlığına, kendi kişiliğine karşı beslediği saygı, iç değerdir onur.

sorumluluk, tevazu, dürüstlük ve iyi niyet gibi değerlere sahip onurlu insanlar olup olmamız belirleyecek nasıl anımsanacağımızı!

İnsanı insan yapan kendi

varlığına, kendi kişiliğine karşı beslediği saygı, iç değerdir onur. Bana dokunmayan yılan bin yaşasın ben-cilliğinin, kişisel çıkarlar için her türlü kötülüğün giderek yaygınlaştığı günümüzde yaşama dair söylenebilecek tek söz onurlu bir yaşam sürüp yaşamı anlamlı kılmak. Kötülüğe, haksızlığa, eşitsizliğe, adaletsizliğe, yalakalıklığa, kula kulluk edenlere karşı çıkıp boyun eğmemek ve umudumuzu yitirmemek... •

tekinozertem@butundunya.com.tr

Sudaki Tuz

Bir adam, yaşlı bir zen ustasının yanına gelip sorunlarından ve çektiği acılardan yakındı. Yaşlı usta adamı dikkatlice dinledi ve ona bir avuç tuz uzattı. Adam şaşırmış-

tı. Adam avucundaki tuza merakla bakarken usta adama bir bardak uzattı ve suya bir avuç tuz koyup içmesini söyledi. Adam ustanın dediğini yaptı.

Usta merakla "Tadı nasıl?" diye sordu.

Adam tuzlu suyu tükürürken "İğrenç," dedi "çok kötü!.."

Usta, adama gülümseyerek bakıyordu. Daha sonra genç adama yine bir avuç tuz vererek yakındaki göle dökmesini istedi. Birlikte yakındaki göle yürüdüler

ve adam tuzu göle serpererek karıştırdı.

Usta gülümseyerek "Şimdi gölden su iç" dedi.

Genç adam susamıştı. Gölün serin suyundan kan kana içti.

"Harika. Hiç

tuz tadı yok!" diye yanıt verdi.

Üstat daha sonra sıkıntılı adamın yanına oturdu, ellerini tuttu ve şöyle dedi:

"Hayattaki acı saf tuz gibidir.

Aynı kalır. Ama tadına baktığımız miktar veya acımız onu koyduğumuz kaba bağlıdır. Bu yüzden, acı çektiğinizde, duyularınızı genişletebilirsiniz. Şefkat ve empatiyle kalbinizi büyütün.

Bardak değil bir göl gibi olmayı deneyin. O zaman hayatınızdaki sıkıntılar size fazla acı vermez."

Umuda yolculuk

*Seni düşünmek güzel şey,
Ümitli şey,
Dünyanın en güzel sesinden
En güzel şarkıyı dinlemek
gibi bir şey...
Fakat artık ümit yetmiyor bana,
Ben artık şarkı dinlemek değil,
Şarkı söylemek istiyorum.*

Sabah yataktan farklı kalkarsınız
o varsa, bardağınıza koyduğunuz
çay bir başka lezzetlidir, olumsuz
haberler gözünüze ilişse, içinize iş-
lemez. Çünkü bir yapabilirsin ya da
olacak bu iş hissi sizi alır ve kendi

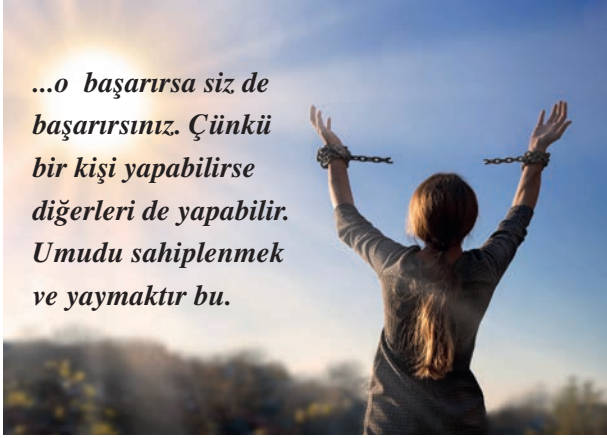
Yazan: TÜLİN KAHVECİOĞLU
*Bahçebiz Gelişim Akademisi Kurucu, MCC,
Lider ve Üst Düzey Yönetici Koçu*

gündeminde tutar. Tıpkı Nazım
Hikmet'in Seni Düşünmek şiirinde
olduğu gibi, imkansızlıkların için-
deki buluşmadadır zihniniz. Evet
umuttur bu bahsettiğimiz. Yaradılı-
şın içimize mükemmel bir ustalık-
la kodladığı, insan olmanın ortak
deneyimi; umut etmek. Umut varsa
yaşam devam eder. Bu dünyadaki
her kavram gibi umut da karşıtıy-
la birlikte bulunur içimizde. Çünkü
yaşam dediğimiz bu anların toplu-
mı değil midir zaten? Hangisinin
daha ağır bastığını siz belirlersiniz.

Yaşamınızda çoğaltmayı tercih ettiğiniz şeylerle el ele yürür umut.

Siz de hissetmişsinizdir, okuduğunuz romanda, seyrettiğiniz filmde, dinlediğiniz hikayede en kritik anlarda ya da uzun süren zorluklarda, kahramanın artık takati ke-sildiğinde vazgeçmesin istersiniz. "Hadi," dersiniz "umudunu kaybetme!" Çünkü o başarırsa siz de başarabilirsiniz. Çünkü bir kişi yapabilirse diğerleri de yapabilir. Umudu sahiplenmek ve yaymaktır bu.

Bu doğallıkla bir soruya götürür gibi bizi: Umudunuzu ne kadar sahipleniyorsunuz?

...o başarırsa siz de başarabilirsiniz. Çünkü bir kişi yapabilirse diğerleri de yapabilir. Umudu sahiplenmek ve yaymaktır bu.

İçimizdeki umut...

İnsanın gelişimi ile ilgili çalışan evrimsel psikolog ve sinirbilimcilerin teorilerine göre o vahşi koşullarda hayatta kalanlarımız daha kaygılı olanlarımız. Bugün şartlar değişmiş olmasına rağmen insanların kaygısının artmaya devam etmesi söz konusu. Bu da sağlığınıza ve var oluşumuza katkıdan çok zarar

getirmeye başladı. Belki siz de kendi hayatınızda ya da yakınlarınızda bunu gözlemliyorsunuzdur. Buna etki eden sebeplerden biri bilgi yorgunluğu. Varolan duyu-sal sınırlarımızla orantısız yoğunlukta bir bilgiye maruz kalmak kaygıyı artırırken, motivasyonu, geleceğe dair umudu olumsuz etkiliyor. Göz görmezse gönül katlanır desem itiraz edebilirsiniz belki. Duyarlı ve ilgili tarafımıza bir ihanet gibi gelebilir bu deyim. Tabii ki başımızı çevirmeyeceğiz ancak o videodaki o anı görmezsek, zihnimizin kayıtlarına girmese acaba yaşam enerji-

mizi, daha iyi koruyabilir ve günün sonunda önemsedığımız, değer verdiğimiz şeylere doğru katkı için kaynaklarımızı daha etkin kullanabilir miyiz? Haberdar olma ile maruz kalma arasındaki çizginin kalktığı noktada umu-

du hatta yaşama sevincini beslemek zorlaşıyor olabilir mi? Ne dersiniz?

Olmayacak Duaya Amin Demek- Kör Umut

Yok yere umutlanıp sonra "Zaten ben bunu niye umut ettim; çok saçmaydı." dediğiniz zamanlar oluyor mu? İnanın herkese oluyor, adını da koymuşlar: Kör umut. Yani

emek, çaba olmadan, ölçülüp biçilmeden, gerçekçi olmayan bir iyimserlik halidir. Bunu umudu kaybetmek takip eder. Sık sık bu şekilde umutlanan insanlarda sonunda umutsuzluk gelir yerleşir.

Öyleyse
Umudumuzu
Nasıl Sahipleneceğiz?

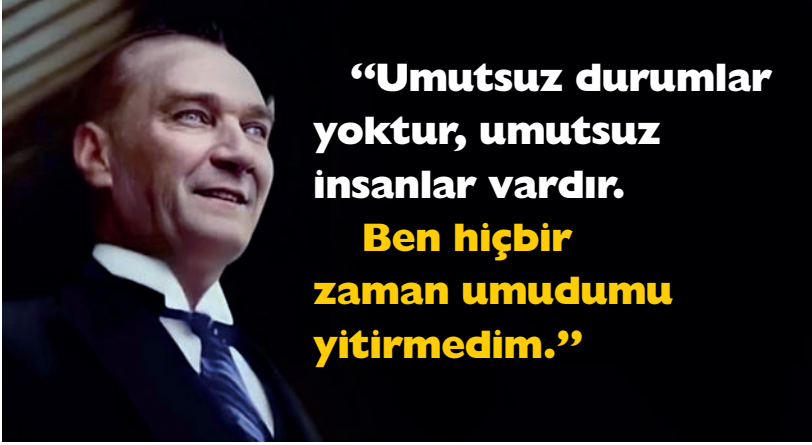
Sahiplenmek ne güzel bir kelimedir değil mi?

İçinde sevgisi, güveni, dayanışması, emeği, aidiyet hissi olan. Sahip çıktığımız şeyleri koruruz, kollarız. Umudumuzu sahiplenmek kendimize daha yakından bakmakla başlar. Neleri umut ediyoruz? Umudettiğimiz şeyler için neler yapıyoruz, nelerden vazgeçiyoruz? Başarılarımızı bakacağız, başarılarımızın tadını çıkarmak, başarıya giden yoldaki küçük anların da tadını çıkarmak demektir bunu hakkını vererek yapacağız. Çoğunlukla gözden kaçır bu. En son ne zaman kutladınız kendinizi? Hadi bırakın beyniniz ödül / haz hormonu dopamin salgılasın ki bu size yakıt olsun ve yaşam sevinci olsun.

**Bazen bir kelimenin içinde,
bazen bir elin uzanışında,
bazen bir şarkıdadır umut.
Mütevazıdır. Büyük sözlere
ya da büyük zaferlere ihtiyaç
duymaz ama onları yaratır.**

Birlik kelimesi de çok güzel gelir bana, birlikten kuvvet doğar. Öyle her şeyin altına girmeyeceğiz, olimpiyat halter şampiyonları olmadığımızı bileceğiz. Yardım etmenin, istemenin hazzını da beraberinde getirdiği aidiyet, bağ kurma gibi bizim için yaşamsal önemli duygulara da alan açacağız. Yanında güvendiği yol arkadaşıyla yüründüğünde zorlar kolay olur. Beynimiz serotonini ve oksitosini (bağ kurma) artırır. İçimize gömülü bir sistemden bassetmişim ya işte nöral ağlara (sinir ağlarımıza) gömülü bu sistem birlikte umudu hayatımızın bir parçası olarak tutar. Umuttan kuvvet doğar.

Gördüğünüz gibi umut,

“Umutsuz durumlar yoktur, umutsuz insanlar vardır.

Ben hiçbir zaman umudumu yitirmedim.”

sandığımızdan daha yakındır bize. Bazen bir kelimenin içinde, bazen bir elin uzanışında, bazen bir şarkıdadır umut. Mütevazıdır. Büyük sözlere ya da büyük zaferlere ihtiyaç duymaz ama onları yaratır. Birinin “*Bunu yapamam; hiç umut yok*” dediği yerde, benim aklıma Ata’mız, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk gelir, “*Umutsuz durumlar yoktur, umutsuz insanlar vardır. Ben hiçbir zaman umudumu yitirmedim.*” der ve bir milletin kaderiyle beraber bütün dünyayı değiştirir.

O umutlu vizyonunda çocuklara ve gençlere özel bir yer vermiştir.

Geleceğin umudu 23 Nisan olur, çocuklara bayramı, 19 Mayıs olur gençlere sağlıklı bedeni ve düşünmeyi güzel bir geleceği taşır. Umut da umutsuzluk da bulaşıcıdır. Umudu tüm dünyaya yaymayı umut ediyorum.

İçimizdeki çocuğun ve tüm çocukların 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nı kutlarım.

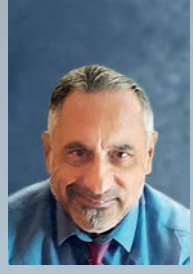
Sevgiyle... •

UMUT HAKKINDA

- “Umut sizi asla terk etmez, siz onu terk edersiniz.” -George Weinberg
- “Umutsuz yaşamak, yaşamayı bırakmaktır.” -Fyodor Dostoyevski
 - “Umut uyanırken görülen bir rüyadır.” -Aristoteles
 - “Dünyada yapılan her şey umutla yapılır.” -Martin Luther
 - “Her zaman büyük umutlar beslerim.” -Robert Frost
- “Asla umudunuzu kaybetmeyin. Fırtınalar insanları daha güçlü kılar ve asla sonsuza kadar sürmez.” -Roy T. Bennett
 - “Her bulutun bir gümüş astarı vardır.” -John Milson

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Filistinlileri Gazze'den Sürme Planının İçeriğini **Açıklıyorum**

Amerika Başkanı Donald Trump, 4 Şubat 2025'te İsrail Başbakanı Netanyahu ile yaptığı basın toplantısında, ABD'nin Gazze'de 'yönetimi devralacağını', burada yaşayanların başka bir yere yerleşmesi gerektiğini söylemişti. »

Hakan Fidan: “Özellikle Gazze’deki nüfusun tehcir edilerek başka yerlere gönderilmesi konusunun bir politika olmasını kesinlikle kabul etmediğimizi söyledik.”

ABD’nin, Gazze’yi yeniden inşa edeceğini aktaran Trump, "Filistinlilerin bölgedeki güvenli ve güzel mahallelerde, yeni ve modern evlere yerleştirilebileceğini" ifade etmiş, ancak Gazze halkının hangi bölge ülkelerine gönderileceğini belirtmemişti.

Filistinlileri Gazze’den sürme planı yeni değil.

İsraili yetkililer tarafından geçtiğimiz yıllarda birçok kez dile getirilen bu planın uygulanması için koşulların oluşması bekleniyordu.

Filistinlilerin Gazze’den sürülme planını öngören ilk ülke Türkiye olmuştu.

Dişişleri Bakanı Hakan Fidan, 19 Kasım 2023’te El Cezire televizyon kanalına yaptığı açıklamada “Özellikle Gazze’deki nüfusun tehcir edilerek başka yerlere gönderilmesi konusunun bir politika olmasını kesinlikle kabul etmediğimizi söyledik.” demişti.

Aşağıda ayrıntılarını paylaşacağım söz konusu plan, Mısır’ın Sina Çölü’nde Gazzeliler için 3 ayrı

yerleşim alanı kurulmasını öngörüyordu.

Mısır plana şiddetle karşı çıkmıştı. Bunun üzerine, İsrail ve ABD, Kahire’nin dış borçlarını ödeyecekleri garantisini vererek Mısır’ı ikna etmeye çalışmıştı.

ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken’in, 1 Mayıs 2024’te İsrail Cumhurbaşkanı Isaac Herzog’la görüşmek için gittiği Tel Aviv’de, Gazze halkının sürülmesine ilişkin plan masaya yatırıldı.

Bu ziyaret sonrası Cumhurbaşkanı Herzog, planı İsrail’deki siyasi parti liderleriyle görüşüp, önerilerini aldı.

Ardından ABD Dışişleri Bakanı Blinken, 11 Haziran 2024’te bir kez daha Tel Aviv’e giderek İsrail muhalefet liderleri Gantz ve Lapid’den plan hakkındaki görüşlerini dinledi.

Ama en önemli konu Mısır’ın tutumuydu.

Nitekim 17 Eylül 2024’te Kahire’ye giden Blinken, Mısır Devlet Başkanı Sisi ile yaptığı görüşmede,

Gazzelileri Sina'ya yerleştirme planını bir kez daha anlattı ve yeni vaatlerde bulundu.

Bu vaatler arasında 50 milyar dolarlık bir yardım paketi de vardı.

Kahire'den sonra 20 Eylül'de Paris'e geçen Blinken, Fransa Cumhurbaşkanı Macron'a, Gazzelileri Sina Çölü'ne yerleştirme planı hakkında Sisi ile yaptığı görüşmenin ayrıntılarını aktardı.

Blinken, Macron'dan planın maddi ve teknik alanlarındaki ayrıntılarına Avrupa Birliği'nin destek olmasını sağlamasını istedi.

Hemen hatırlatalım Macron, Trump'ın Filistinlileri Gazze'den sürme fikrine bugün karşı çıkıyor, ama yaklaşık bir yıl önce bu plana gizli destek veriyordu.

Ayrıca, Almanya da geçmişte sessiz kaldığı plana şimdi karşı çıkmaya başladı.

Peki Gazze halkını sürme planının içeriği nedir?

İsrail Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı Tzachi Hanegbi'nin aralarında ikisi emekli 3 generalin de bulunduğu ekibinin hazırladığı sürgün planı, Başkan Biden yönetiminden onay almıştı.

Planın her aşamasında Fransa,

ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken

İngiltere, Almanya bilgilendirilmiş, Avrupa Birliği Komisyonu haberdar edilmişti.

Pana göre,

Sina Çölü'nde 3 ayrı 'Kamp-Kent' kurulacak.

- Kamp-Kent kavramı, İsrail Ulusal Güvenlik Konseyi Başkanı Hanegbi'ye aittir.

- Söz konusu kamplar Sina Yarımadası'ndaki 'Bir Hasanah', 'Bir ath Thamadah', 'Bir Hammah' ve 'Mamarr al Khutmiyah' bölgelerinin kap-sadığı alanda

Trump'ın Filistinlileri Gazze'den sürme fikrine bugün karşı çıkan Macron, yaklaşık bir yıl önce bu plana gizli destek veriyordu.

kurulacak.

- Kamp-Kentlerde 7 hastane, sağlık ocakları, okullar, meslek okulları, yüksek okullar, spor kompleksleri inşa edilecek.

- Konut için dikey mimariye ağırlık verilecek.

● Çölde tarım teknikleri bölgede uygulanacak ve çiftçilik yapmak isteyenlere destek sağlanacak.

● ‘An Nakhi’ bölgesinde Kamp-Kentlerin ihtiyacını karşılamak üzere havaalanı kurulacak.

● Sağlık ve eğitim personeli, ağırlıklı olarak uluslararası yardım kuruluşları ve Birleşmiş Milletlerden sağlanacak.

● Gıda, insani ve ilaç yardımları yine uluslararası yardım kuruluşlarının yanı sıra Birleşmiş Milletler tarafından karşılanacak.

● Kamp-Kentlerin inşasında mali fatürayı ağırlıklı olarak ABD, Avrupa Birliği, Fransa, Almanya, İngiltere, AB ve bazı Arap ülkeleri (*isim belirtilmemiş*) paylaşacak. Ayrıca Dünya Bankası da devreye sokulacak.

● Kamp-Kentlerde güvenliği Filistinlilerin oluşturduğu hafif silahlı güçler sağlayacak. Silah taşıma yetkisi sadece bu güçlerde olacak.

● Kamp-Kentlerden ayrılmak ve başka bölgeler seyahat etmek Mısırlı yetkililerin iznine tabi olacak.

Ama planda yanıt verilmemiş birçok sorun var.

● Kamp-Kentlerde yaşayan Filistinliler nerede çalışacak, geçimlerini nasıl sağlayacak?

● Hangi ülkenin vatandaşı olacaklar?

● Filistinliler Kamp-Kentlere zorla mı getirilecek? Gitmek istemeyenlere ne olacak?

● Mısır yönetimi bu plana gerçekten onay veriyor mu?

● Suudi Arabistan ve Katar gibi Arap ülkeleri, plandan ne kadar haberdar?

● Avrupa Birliği’nde plana ilişkin ortak görüş var mı?

● Birleşmiş Milletlerin adı bu plana kime sorularak yazılmış?

● BM Genel Sekreteri Guterres’in Gazze Savaşı sırasında İsrail ve ABD’ye büyük tepki vermesinin ve bu iki ülkenin hedefi haline gelmesinin nedeni ucube plana karşı çıkması mı?

● Uluslararası kamuoyunun söz konusu plana nasıl bir tepki vereceği hesaplandı mı?

Dikkat edin bu planda Ürdün’den söz edilmiyor.

Çok absürt, zavallı bir senaryoyu andıran bu planın uygulanabileceğine inanmak mümkün değil.

İsraili emekli bir generalden sürgün planının ayrıntılarını

öğrendiğimde ilk tepkim 'deli saçması' demek olmuştu. Bunu hazırlayanların aklımızla alay ettiklerini düşünebiliriz. Ama Siyonist-Evanjelist akıl o kadar pervasız ki, böylesi uçuk-kaçık bir planı herkese kabul ettirebilecekleri varsayımıyla rahatlıkla yapabiliyorlar.

Biden yönetiminin sonlanmasıyla birlikte plan yeni Başkan Trump'a kaldı.

Peki Trump ne yaptı?

Planı tüccar kafasıyla yeniden dizayn ederek bir kez daha piyasaya sürdü. Trump'ın Biden'a göre farkı lafını esirgemedi, düşüncesini gizlemeden "*Gazze'yi İsrail'den devralacağım*", "*Gazze'yi satın almaya ve sahiplenmeye kararlıyım.*",

"*Gazzelilerin geri dönmesine izin vermek büyük bir hata olur. Orada kimse olmayacak.*" diyebilmesidir.

Filistinlileri Gazze'den süremezler.

Buna gerçekten cesaretleri olsaydı, 9 Şubat'ta Gazze'yi ikiye ayıran Netzarim Koridoru'ndan İsrail askerlerini çekmez, Filistinlilerin kuzeydeki Gazze kentine gitmelerine izin vermezlerdi. Ama İsrail rehanelerin hepsini geri alınca, Hamas'ı yok etmek üzere Gazze'ye daha büyük bir operasyon yapacak.

Yani Gazze'deki katliam, soykırım durmayacak.

Asıl plan işte bu. •

gurbuzevren@butundunya.com.tr

Taş Atılan Lüks Araba

Başarılı genç bir yönetici, yeni Jaguar'ı için otoparkta yer ararken bir çocuğun attığı taş arabasının kapısına çarptı. Öfkeli adam arabasından atladı ve az ötedeki çocuğa bağırmağa başladı "*Arabama ne yaptın bak? Neden yaptın bunu?*"

Genç çocuk biraz korkmuştu ama çok nazikti ve özür diliyordu. "*Üzgünüm, bayım. Başka çarem yoktu...*" diye yalvardı. "*Kimse yardıma gelmediği için taş atmak zorunda kaldım.*" Yanaklarından yaşlar süzülürken "*Kardeşim kaldırımdan yuvarlandı ve tekerlekli sandalyesinden düşüp yaralandı. Benim için çok ağır... Lütfen onu kaldırıp tekerlekli sandalyesine taşımama yardım eder misiniz?*"

Genç adam boğazının düğümlendiğini hissetti. Gözünden süzülen yaşı saklamaya çalışarak yerdeki çocuğu kaldırıp tekerlekli sandalyesine yerleştirdi. Arabasındaki ilk yardım çantasından aldığı malzemelerle çocuğun yarasını temizledi. Her şey yoluna girmişti. Adam arabasına geri döndü. Minnettar kalan çocuk, adamın arkasından "*Teşekkür ederim efendim ve Tanrı sizi korusun,*" dedi.

Genç adam konuşamayacak kadar sarsılmıştı. Küçük çocuğun kaldırımda tekerlekli sandalyedeki kardeşi ile uzaklaşmasını izledi.

Adam evine ulaştığında arabadan inip arabasının hasarlı kapısına baktı. Ve kendisine şu mesajı hatırlatması için hasarı tamir ettirmemeye karar verdi:

"Dikkatini çekmek için birinin sana taş atmasını gerektirecek kadar hızlı yaşama."

• *Hayat ruhumuza fısıldar; kalbimize konuşur. Bazen onu dinlemediğimizde, bize bir taş atılır. Seçim bizindir... Fısıltıyı dinlemek veya o taşı beklemek.*

Bu kitabın ana konusu, birbirlerinin ruh ikizi olan Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) ve Büyük İsrail Projesi'dir (BİP). Her iki proje de Türkiye'nin bekası, güvenliği, birlik ve bütünlüğü ile doğrudan ilişkilidir. 22.07.2015 tarihinde, sosyal medya üzerinden şöyle demişim: "Yurdumun insanları BOP'u öğrenmedikçe bugün ülkemizde ve bölgemizde yaşananları anlamayacaktır."

Bu mesajımın üzerinden üç yıl geçti. Gerçekten de bu zaman diliminde ülkemizde ve bölgemizde BOP ve BİP kapsamında neler oldu neler... Görünen o ki, bu ana kadar yaşananlar, gelecekte yaşananlara rahmet okutacak. Çünkü Türkiye, bu projelerin hedefindeki ülkelerin en önemlilerinden biri. Türkiye adeta BOP ve BİP'in kilidi. Proje sahipleri bu kilidi açmak için her yolu deniyorlar ve denemeye de devam edecekler. Ben de ülkemizin insanlarının bu projelerle ilgili bilgilendirilmesi noktasında sorumluluğum olduğunu düşünerek bu kitabı yazmaya karar verdim. Ne kadar faydalı olabildiğim konusunda takdir sayın okurlarımdır. (...) Milletimin bu iki proje kapsamında başımıza örülen ve örülmeye hazırlanan çorapları kavramasına faydası olması dileğiyle.

Saygılarımla. *Engin Alan*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

“Umut Yolu Açık”

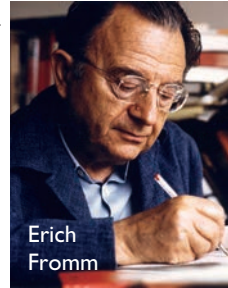
*“Birlikte
planlayabildiğimiz
sürece umut yolu
açık demektir.”*

Sevgi elçisi Erich Fromm, II. Dünya Savaşı'nda “yaşam ile ölüm” arasında en acı günlerini yaşayan insanlığın gerçek sorununun “kayıtsızlık” olduğunu yazmıştı:

“Herhangi bir süre boyunca daimi yıkım tehdidi altında yaşamak, çoğu kişide belli psikolojik etkiler-korku, düşmanlık, duyarsızlık, yüreğin katlaşması ve sonuçta el üstünde tuttuğumuz tüm değerlere karşı kayıtsızlık- yaratır. Bu tür koşullar

bizi barbarlara -ama en komplike makinelerle donanmış barbarlara-dönüştürür. Yaşamdaki

en kötü şey acı çekme değil kayıtsızlıktır. Acı çekersek acının nedenlerini durdurmaya çalışabiliriz. Hiçbir şey hissetmezsek felç oluruz.

Erich Fromm

İnsanlık tarihinde acı şimdiye kadar hep bir değişimin ortaya çıkması-na neden olmuştur. Peki, ilk defa kayıtsızlık insanın kaderini değiştirme yeteneğini yok etmeli midir?"

Sorunun temeline eğilen

Fromm, güç zehirlenmesine dik-kat çekiyor:

Erich Fromm: “Gücün, güç kullanan insanlar üzerinde yarattığı yan etki de aynı derecede

tehlikelidir. Güç kullanan insan kısa sürede elindeki gücü (servet, mevki, prestij, tanklar, bombalar) kendi kişiliğinin gücüyle karıştırmaya başlar.”

“Gücün, güç kullanan insanlar üzerinde yarattığı yan etki de aynı derecede tehlikelidir. Güç kullanan insan kısa sürede elindeki gücü (servet, mevki, prestij, tanklar, bombalar) kendi kişiliğinin gücüyle karıştırmaya başlar. Kendini, aklını, sevgisini, canlılığını güçlendirmeye çalışmaz ama tüm enerjisini sahip olduğu gücü daha da artırmak için harcar. Güç kapasitesini artırırken zayıflar; geri dönüşü olmayan bir noktaya geldiğinde dünyayla güç kullanılarak başa çıkmaya devam etmekten ve

kullandığı bu yöntemle başarısı için her şeyi riske atmaktan başka bir şey yapamaz. Daha az canlı, daha az ilgili ve ilginç daha çok korkulan ve elbette birçok insan tarafından hayranlık duyulan biri haline gelmiştir.”

İnsanlığı felç eden “güç zehirlenmesi”nin ilacının sevgi olduğunun altını çiziyor, Fromm:

“Sevgi anlamaya, ikna etmeye ve harekete geçirmeye çalışır. Bunu yaparak seven kişinin sürekli olarak bir dönüşüm içinde

olmasını sağlar. Kişi daha duyarlı, daha gözlemci, daha üretken, daha kendi olur. Sevgi aşırı duygusallık veya zayıflık değildir. Sevgi güç kullanımının tehlikeli yan tehlikelerine sahip olmayan, etki altına alma ve değiştirme yöntemidir. Güç kul-

lanmanın aksine sabır, içsel çaba ve en önemlisi cesaret gerektirir. (...) Kişinin kendi gücüne inanmasını gerektirir, onun saptırılmış bir kopyası olan güce değil.”

Arno Gruen

A rno Gruen “Em-patinin Yitimi, Kayıtsızlık Politikası

Üzerine” adlı kitabında, “Ekonomik çöküntü, konjonktür gerilemesi, savaşlar, yıkım, nefret, kardeş kavgası, şiddet, uyuşturucu tüketimi, suç, kadınların ve çocukların hor görülmesi, kabalık ve zulüm neden tüm dünyada artıyor?”

Bu krizi ulusal, ekonomik ve teknolojik sorunlara indirgemek mümkün mü?

Geçmişten niçin ders almıyoruz?

Bilgi toplumu çağında yaşamamıza ve yüksek bilim düzeyine rağmen niçin hâlâ geçmişte geride bırakamıyoruz?

Birbirimize olan bağımlılığımızın giderek arttığı ama aynı zamanda da birbirimizle hep daha fazla çatıştığımız bir dünyada yaşıyoruz. İnsanlar niçin onları birbirine bağlayan bağlara, aralarındaki ortak yanlara karşı tavrı alıyorlar?” sorularını soruyor.

İnsanlığın yeryüzündeki yolculuğu boyunca yaşadığı acılardan yola çıkan Gruen yaşanan acılara rağmen insanın acımasızlığının yükseliğini sorguluyor:

“Eğer insan, zayıflık olarak algılanmaya yöneltildiği için kendi acısını yaşayamazsa, bu acıyı başka canlılarda arama ihtiyacı duyacaktır. Bu durumdaki insan kendi yadsınmış ve bastırılmış acısını yakalamak için

başkalarını aşığalayacak, başkalarına işkence edecek ve harsar verecektir. Aynı zamanda kendi ruhsal hasarını gizlemek için de bu edimini inkâr edecektir. İnkâr, kurban durumunda olanı suçlu haline getirir ve kurbanlarla suçluları ayırt etmeyi hepimiz için belli ölçüde güçleştirir: Kurbanlar suçlu, suçlular da kurban durumunda görülür.

Bunları birbirine karıştırmak bizim kültürümüzün için tipik bir özelliktir.”

Gruen, acımasızlığın köklerine yönelirken, artan küresel acımasızlığa da değiniyor:

“Bizim kültürümüzde çocuklar -özellikle de erkek çocuklar- gözyaşlarından, çaresizliklerinden, ruhsal incinmelerinden utandırılarak büyütülür. Oysa hangi ölçüde olursa olsun acıyı inkâr etme baskısı altında kaldığımızda kendi acımızı algılayamayacak duruma geliriz. Ve aynı nedenle bir başkasına verilen acıyı da algılamak istemeyiz.

Kurban ve suçlu ayırt etmekte hepimiz zorluk çekmeyiz. Ama hepimiz görmemize izin verilmeyen acımasızlıklar yaşadık. Kurbanlığı tatmak hepimizin ortak yanı, ama bu bulunmamamız gereken bir konum. ‘Uygur’ kültürlerimizin ortak yanı bu temel inkâr:

İnsan oluşumuza yabancılaşmamızı mümkün kılan da zaten bu inkâr: Uygarlığımızın hastalığı bu şekilde aktarılır.

Arno Gruen: İnsan kendisinin kurban konumunda olduğunu görmek zorunda

kalmamak için kendisine kurbanlar arar. Dost ile düşman, kurban ile suçlu arasında ayırım yapabilmeye olanağımız çok sınırlı.

İnsan kendisinin kurban konumunda olduğunu görmek zorunda kalmamak için kendisine kurbanlar arar. Dost ile düşman, kurban ile suçlu arasında ayırım yapabilmeye olanağımız çok sınırlı. Ama insan oluşumuzun tam bir tanımını yapmadıkça şiddet ve suça gerçek anlamda karşı çıkamayız. Kendimizi uygar olarak görmekte ısrar ettiğimiz sürece bakış açımız da, değerlendirme yetimiz de son derece kısıtlı kalacak.”

Kim kurban, kim suçlu? Gruen şunu belirtiyor:

“Şiddeti harekete geçiren, insanın kendi kurban durumunda oluşu karşısında duyduğu nefrettir. İnsanlar suçluluk duygularından ne ölçüde kurtulabilirlerse, yani bu duyguları bastırmada ne kadar başarılılarsa diğerleri tarafından liderliğe getirilme olasılıkları o kadar artar.

Yaptığımız şey sadece kurban aramak değil, birilerini cezalandırabilmek için de kurbanlara ihtiyaç da duyuyoruz. Her taraftan yükselen ceza-

alandırma çağrıları, cezanın bizzat amaç olduğunu, burada suçun da, suçlunun da o kadar önemli olmadığını düşündürüyor.

Birisi cezalandırıldığında kendimizi rahatlamış hissediyor, bunun nedenleri-

ni öğrenmek bile istemiyoruz. Böyle bir cezalandırmanın rahatlatma sağladığı görülüyor.

Umberto Eco'nun başyapıtı 'Gülün Adı' romanında, cezalandırmanın kendi adına nasıl bağımsız bir varoluş geliştirdiği anlatılır. Engizisyoncu Bernardo Gui, diğer herkesi suçun mevcudiyetinden kurtarmak için örnek olsun diye cezalandırmak üzere 'suçlular' bulur. Aynı şekilde bizim toplumumuzdaki insanlar da kendilerini değersiz hissettikleri için sürekli suçluluk duyuyor gibiler. Onlar da cezalandırmak üzere kurbanlar arıyorlar. Bu kurtuluş sağlıklıdır.

Bizim çağımız ve kültürümüzde de kurbanlar değiştirilebilir. Önemli olan insanın kendi yetersizliğinin suçunu yükleyebileceği ve ardından cezalandırabileceği bir kurban bulmasıdır.”

Adlei Stevenson'un Columbia Üniversitesi'nde 1954 yılında

yaptığı konuşmadan aldığı “Biz artık köle olma tehlikesi içinde değil, robot olma tehlikesi içindeyiz” sözüne “Sağlıklı Toplum” kitabında yer verir Erich Fromm:

“Çağdaş toplumdaki durumuyla yabancılaşma hemen hemen her yeri kaplamıştır; insanın işiyle, tükettiği şeylerle, devletle, başkalarıyla ve kendisiyle olan ilişkilerini belirler. İnsan ilk kez, bütünüyle insan elinden çıkma nesnelere dönüşen bir dünya yaratmıştır; yarattığı teknik çarkı yönetsin diye karmaşık

bir toplumsal çark kurmuştur. Ne var ki kendi eliyle yarattığı bütün bu şeyler onun üstüne çıkmıştır; ondan yüksektedirler.

Kendisini bir yaratıcı, bir merkez olarak değil de elleriyle yaptığı bir Golem’in (robot, otomat) kölesi olarak algılar. Başboş bıraktığı güçler ne ölçüde güçlü ve büyükse insan olarak kendisini o ölçüde güçsüz duyar. Yarattığı şeylerde kendi güçlerinin, nesneleşmiş, kendisinden kopmuş biçimiyle yüz yüze gelir. Yarattıkları ona sahip olmuştur; kendi kendisinin sahibi değildir artık o.

Yabancılaşma ve otomatlaşma (yapay zekâ) gittikçe artan bir akıl bozukluğuna yol açmaktadır. Yaşamın anlamı yoktur; yaşama zevci yoktur; bu nedenle de insan yok olmuştur; gerçeklik yok olmuştur. Herkes “mutlu” dur - ne var ki duyma,

akıl yürütme, sevmeye yetisini yitirmiştir.

On dokuzuncu yüzyılda sorun ‘Tanrı’nın ölmüş olması’ydı; yirminci

yüzyıldaysa sorun, ‘insanın ölmüş olması’dır. On dokuzuncu yüzyılda insanlıkdışı olmak, zulüm demektir; yirminci yüzyıldaysa bu şizoid bir kendine-yabancılaşma demektir. Eskiden tehlike, insanların köle olmalarıydı. Gelecekteki tehlikeyse insanların robotlara dönüşmesidir. Bizi bekleyen tehlikeler savaş ve robotlaşmadır. Peki,

öbür almaşık nedir? Şu anda içinde debelenmekte olduğumuz kısıkaçtan kurtulmak, insanlığın yeniden doğuşu ve kendini-gerçekleştirmesi için gerekli adımı atmak. Bunun ilk koşulu, başımızın üstünde asılı duran, tüm inancımızı ve girişim gücümüzü felce uğratan tehdidi ortadan kaldırmaktır.

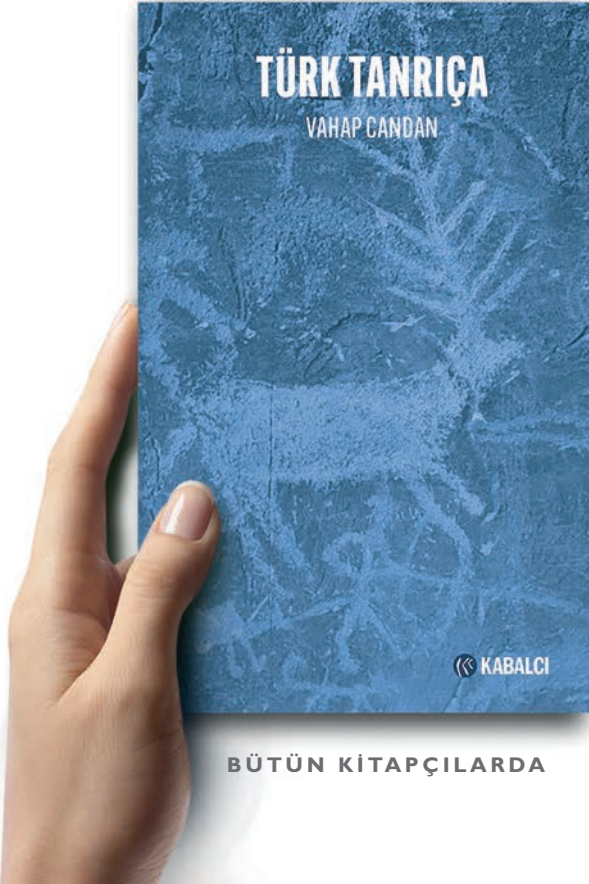
Pek çok veri insanın robotlaşmayı seçtiğini göstermektedir; bu da uzun sürede, delilik ve yıkım demektir. Ne var ki tüm bu veriler insanın aklına, iyi niyetine ve ruh sağlığına olan güveni sarsacak ölçüde güçlü olamamaktadır. Başka almaşıkları düşünebildiğimiz sürece her şeyi yitirmiş sayılmayız; bir araya gelip görüş alışverişi yapabildiğimiz, her şeyi birlikte planlayabildiğimiz sürece umut yolu açık demektir.”•

yasarozturk@butundunya.com.tr

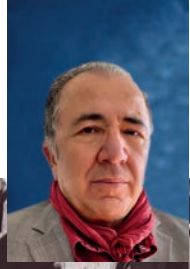

7. yüzyılda kendi özgün alfabetiyle yazıtlar/bengü taşlar diken Türk toplulukları daha erken çağlarda nerelerde yaşadılar ve ne gibi izler bıraktılar?

Yazar bu çalışmasında Erken Orta Çağ (Hun-Göktürk-Uygur) dönemi yazılı kaynaklarını, arkeolojik buluntuları ve kayda alınmış Türk destanlarını birlikte inceliyor. Elde ettiği verileri kodlayarak, Türk kültürünün devamlılığını geriye doğru tunç, eneolitik hatta neolitik çağlara kadar takip etmeye çalışıyor. Destanların, mitolojik öğeler barındıran kısımlarıyla arkeolojik ve etnolojik/etnografik, halk bilimsel verilerin çoğunlukla birbirini teyit ettiğini ortaya koyuyor. “Türk Mitolojisinde Tanrıça ve Dişil Varlıklar” adıyla başladığı çalışmasını, belgelerin yönlendirmesiyle “Türk Tanrıça” olarak değiştirdiğini belirtiyor: *“Dişil olarak tasavvur edilmiş varlıkların tümünün ortak bir adının olması ve hemen hemen tüm özelliklerinin benzeşmesi ve tanrıça özellikleri göstermesi nedeniyle kadim Türk tanrıçasından izler taşıdıkları kanaatine ulaştım. ‘Türk Tanrıça’ adında karar kıldım.”*

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Anafartalar Caddesi'ndeki Hafızamız

1

Araba trafiğine uygun şehir içi ilk cadde/sokak düzenlemesi Tanzimat Devri'nin ilk yılında (1839) İstanbul'da yapıldı. Ardından sadece başkent İstanbul için hazırlanan 1848 tarihli **Ebniye Nizamnamesi** ile şehircilikle ilgili kurallar daha da belirginleştirildi. 1855'te kurulan **Şehremaneti**'nin

*Fotoğraf:
Ankara
Anafartalar
Caddesi
1930'lu
yıllar*

görevleri arasında yol yapımı ve tamiri işleri de bulunuyordu; aynı yıl kurulan **İntizam-ı Şehir Komisyonu**'nun öncelikli önerileri arasında önemli yolların genişletilmesi, kaldırımların, su ve kanalizasyon şebekelerinin tamamlanması da vardı. Modern anlamdaki ilk belediye, **6. Daire** olarak da bilinen Beyoğlu'nda kuruldu. »

1863 tarihli **Turuk ve Ebniye**, yani “yollar ve binalar” Nizamnamesi ile ise bütün imparatorluğa yayıldı.

Böylelikle, kent düzenlemesi ve şehirlerarası şose yollar yapımının devletin kamusal görevi olduğu kabul edildi.

İstanbul’da Beyoğlu semti için yapılan plan çerçevesinde şehircilik anlamında önemli iyileştirmeler ve yenilikler yapıldı. Şehircilik faaliyetleri kapsamında İstanbul’a kazandırılan en önemli yapılardan biri, Sultan Abdülaziz’in fermanıyla inşa ettirilen ve bugün hala çalışmaya devam eden Tünel’dir. Fransız mühendis **Eguene Hanri Gavand**’ın inşa ettiği, 554,8 metre uzunluğundaki tünel Türkiye’nin ilk metrosu olarak tarihe geçti. İstanbul’la birlikte, kentlerin imarında öncelikli olarak ekonomik hareketliliği olan bölgeler ön plana alındı. İzmir, Trabzon, Samsun gibi liman

kentleri ihracat ve ithalatın yoğun olduğu kentlerdi.

Gavand, bunun ardından İstanbul ve Galata’ya daha geniş çaplı bir metro yapma düşüncesini ortaya attı. Ayrıca Marmara boyunca sahilleri doldurarak yapılacak rıhtımlar için 2 milyon metrekareden daha fazla bir alan kazandıracak bir proje geliştirdi. Ancak ikisi de hayata geçirilemedi.

Gavand’ın 554,8 metre uzunluğundaki bu ilk metrosundan sonra, sadece İstanbul ölçeğinde değil, bütün Türkiye’de uzun hatlı bir metro inşaatı için yüz yıldan uzun bir süre beklendi ve 29 Mart 1993 yılında temeli atılan Ankara Metrosu inşaatı 1996’da hizmete girdi.

Bu dönemde modernleşmenin idari alt yapısı oluşturulmaya, ulaşımında modern yollar yapmaya çalışılırken başka alanlarda

1892’de ilk trenin Ankara’ya gelişinden sonra Taşhan Otel’in misafirleri artmaya başlar.

da önemli adımlar atılır. Örneğin 1840'lı yıllarda Feshane Dokuma Fabrikasında ilk kez buhar makinası kullanılmaya başlanır. Öte yandan İzmir'de su gücüyle çalışan kağıt fabrikası kurulur. Dersaadet Bankası, Bank-ı Osmani (Osmanlı Bankası) gibi bankalar bu dönemde kurularak modern bankacılığın temelleri atılır. Kız Rüştüye Mektepleri'nin açılışına da yine bu dönemde başlanır. Osmanlı devleti tarih sahnesinden silininceye kadar devam edecek olan dış borçlanmaya da 1854 yılında başlanır. Tam da bu dönemde Padişah Abdülmecit adeta, çok güçlüyüz; dimdik ayaktaız dercesine Dolmabahçe Sarayı'nı inşa ettirir.

Tanzimat döneminde başlatılan ve Meşrutiyet döneminde sürdürülen şehirlerin modernleştirilmesi çalışmaları Cumhuriyet'in ilk yılından itibaren yeni bir heyecanla devam ettirilir.

Ankara'nın yeni merkezi, eski adı "Taşhan", cumhuriyetimizin ilanından sonraki adıyla Hakimiyet-i Milliye; 1930'dan sonraki adıyla Ulus Meydanı'dır. Aslında Ulus Meydanı'nın oluşum süreci 1890'larda başlar. Şimdi yerinde, Sosyal Bilimler Üniversitesi'ne

devredilen Sümerbank'ın olduğu yerde "Taşhan" yer alıyordu. Yapının üzerinde Latin harfleriyle "Hotel Ancora" yazılıydı. 1892'de ilk trenin Ankara'ya gelişinden sonra bu otelin misafirleri artar. Çünkü demiryolu Ankara'da ticareti canlandırmıştı. Ardından yeni oteller inşa edilmeye başlanır. Meşhur Ankara keçilerinden elde edilen tiftik ticareti başta olmak üzere, hayvancılığa bağlı ticaret gelişir. Taşhan'ın hemen doğu tarafına ise aynı yıllarda Ankara valilik binası inşa edilir.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında inşa edilen iş hanları sadece ihtiyaç malzemesi alınıp satılan yerler değil, serbest meslek sahiplerinin de kümelendiği mekânlardı.

Meşrutiyet dönemi reform hareketleri doğrultusunda inşa edilen resmî kurumlarla birlikte Taşhan Meydanı'nın güney yönünde bugünkü Anafartalar Caddesi'nde modern binaların yapımına başlanır. Caddenin Cumhuriyet öncesi adı Karaoğlan'dır. Bu adı muhtemelen,

caddede bulunan en büyük iş hanlarından olan Karaoğlan Han'dan almıştır. Oteller, iş hanları ve çarşılarıyla Ankara'nın en gözde ticaret ve alışveriş bölgesi haline gelir. Doktorlar, avukatlar gibi serbest meslek sahibi Ankaralıların iş yerleri de cadde üzerindeki çok katlı/apartman tipi hanlarda yoğunlaşır. Cumhuriyetimizin ilk yıllarında bir süre "Adliye Sarayı Caddesi" adının kullanıldığını bazı eski fotoğraflardan anlıyoruz.

Anafartalar'ın Samanpazarı yokuşuyla kesişen noktası, caddenin güney yönündeki başlangıcı sayılır. Köşede yer alan Kurşunlu Camisi Osmanlı döneminde 16. yüzyılda inşa edilmiş.

2. Meşrutiyet döneminde Taşhan'ın karşısına İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kulüp binası yapılır. Binanın cephesi İttihat Terakki'nin Türkçülük idealini yansıtmaktadır. Yapı, Mustafa Kemal Atatürk'ün Sivas Kongresinden (4-11 Eylül 1919) bir süre sonra Ankara'ya gelişinden itibaren Büyük Millet Meclisi olarak kullanılmaya

başlanır. Yapının geniş saçakları, sivri kemerleri geleneksel Türk sivil mimarlığından esintiler taşımaktadır. Pencere alınlıklarına Selçuklu üslubunda çini panolar yerleştirilmiştir. İç mekandaki kalem işi tavan süslemelerinin Selçuklu ve Osmanlı dönemi sanatından ilham alınarak nakşedildiği görülmektedir. Geleneksel Türk mimarlığını referans alan yapı üretimleri 1930'lara kadar devam eder.

Anafartalar Caddesi'nde Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında inşa

edilen binalardan en görkemlisi Adliye Sarayı binası diyebiliriz. 1926 yılında, yine Ulus'ta inşa edilen Maliye Vekaleti yapısı gibi dönemin ulus devlet ideolojisine uygun bir tasarıma sahip. İki yapı özellikle cephe görünümü olarak birbirine benzer. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Cumhuriyetimizi ilan eden kadro ekonomide, dilde, fikirde, sanatta; kısacası kalfalarda ulus bilinci yaratmak çabasıdır.

Atatürk, millet bilincinin yaratılması, geri kalmışlığın önüne geçilmesi ve çağdaşlaşma yönünde sağlam adımlar atılması için eğitim planlamasına ve okullaşmaya çok ama çok önem veren bir asker, devlet, kültür, siyaset adamıdır. Onun için eğitim, düşmana karşı silahla savaşmak kadar önemlidir. Düşman ordusunun Kütahya-Eskişehir üzerinden

Ankara'ya doğru saldırıya geçtikleri günlerde 16-21 Temmuz 1921 tarihleri arasında, Ankara'da, millî eğitim-öğretim kongresini toplamıştır. İstiklal savaşının kazanılacağına emindir. Savaş bittikten sonra geri kalmışlık yokluk, yoksunluk ve yoksullukla karşılaşacağı kesindir.

Bunun da en önemli ayağı milli ve modern eğitimidir. Hırslıdır Mustafa Kemal Atatürk, zaman kaybetmeyi istememektedir. Kongrede milli eğitimin nasıl olması gerektiğine dair tartışmalar yapılır, öneriler sunulur. Güneşin doğuşu

Adliye Sarayı. Cumhuriyetimizin adliye sarayı olarak inşa edilen ilk binası. 1926'dan 1989 yılına kadar Ankara Adliyesi olarak hizmet verdi. 63 yıl süre içinde Nihal Atsız, Alparslan Türkeş, Deniz Gezmiş, Nâzım Hikmet, Arif Damar, Yılmaz Güney, Zülfü Livaneli, Süleyman Demirel gibi tanınmış şahsiyetlere ait davalar bu binada görüldü. Günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı ek hizmet binası olarak kullanılıyor.

kadar kesindir; İstiklal savaşı kazanılacak ve ülkede vakit kaybetmek-

sizin geriliğe karşı savaş başlayacaktır.

Cumhuriyetimizin ilk yıllarında Anafartalar Caddesi'nde Üslubuyla, estetiğiyle, anıtsallığıyla dikkat çeken yapılardan en önemlisi Gazi ve Latife Hanım (ikiz) İlkokulu.

Aynı avlu içinde görülen zenginliği

Adliye Sarayı: Geleneksel Türk mimarisinden esintiler taşımaktadır. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde Cumhuriyetimizi ilan eden kadro ekonomide, dilde, fikirde, sanatta; kısacası kafalarda Türklük bilinci yaratmak çabasındadırlar.

Gazi-Latife Hanım (ikiz) İlkokulunun eski bir fotoğrafı.

yüksek iki okul. Mimar Mukbil Kemal Taş'ın tasarımıyla yapılan okulda 1924 yılında eğitim öğretime başlanır. Birbirinin aynısı iki yapıdan birinde kız çocukları, diğesinde erkek çocuklar eğitim görür kısa bir süre. 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun TBMM'ce kabulünden sonra karma eğitime geçilir. Mukbil Kemal Taş'ın çizdiği bu proje, ölçekleri farklı olarak tüm

özellikle dikkat edilir.

Cephe düzeninde geleneksel Türk mimarlık öğelerinin güçlü bir şekilde vurgulandığı bakar bakmaz ve net olarak anlaşılır.

Gazi-Latife Hanım İlkokulu-nun yüksek kayalar üzerine inşa edilmesi okulun anıtsal görünümünü artırmıştır. Mekan özellikleriyle seçilmiş olmalı. Mekan seçimi ve

Gazi-Latife Hanım (ikiz) İlkokulunun yeni görünümü. Adı değiştirilmiş. Önünde dükkanlar. Bir kare fotoğraf çekecek nokta bulamadım!

mimarlık üslubunu, eğitime, milli eğitime verilen yüksek değer in ifadesi olarak anlıyoruz.

Yukarıdaki fotoğrafta görüldüğü gibi şimdiki hali içler acısı. Önüne yapılan dükkanlar bu tarihi yapıyı görmemizi engelliyor. Çevre esnafına bakılırsa, caddedeki bazı yapıları restore ettiren ve rekreasyon çalışmalarına devam eden Ankara Büyükşehir Belediyesi, dükkan sahipleri ve esnafla anlaşarak bu tek katlı barikatları kaldıracakmış. Te-yit etmek için bir girişimde bulunmadım. Ancak sürdürülmekte olan restorasyon çalışmalarına bakılırsa,

söylenenlerin doğru olduğuna kanaat getirebiliriz.

Hamamönü, Bent Deresi ve kalede yapılan restorasyon ve rekreasyon çalışmalarından sonra Anafartalar Caddesi'nin de zamanla kültür, sanat, eğlence ve alışveriş mekanlarıyla birlikte önemli bir cazibe merkezi olacağı şimdiden belli oluyor. Bir yandan çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmayı önümüze hedef olarak koyan Atatürk'ün, diğer yandan köklerimize yaptığı vurgunun yansımalarını Anafartalar Caddesi'ndeki mimarlık sanatında da görüyoruz. •

vahapcandan@butundunya.com.tr

BILİYOR MUYDUNUZ?

Başlangıçta tenis çıplak elle oynanıyordu.

12. yüzyılda tenis ilk kez Fransada oynandı. Oyun, avcunuzu kullanarak topu rakibinize geri göndermek için oynandı.

İnsanlar günde ortalama 10 kez gülerler.

Gülmenin tansiyonu düşürmesi, stres hormonlarını düşürmesi gibi pek çok faydası vardır. Gülmek endorfin salınımını tetikler ve genel bir esenlik duygusu üretir.

İnsanların uyluk kemikleri betondan daha sağlamdır.

Uyluk kemikleri tüm vücudun ağırlığını taşır ve betondan yaklaşık sekiz kat daha güçlüdür. Bununla birlikte, kemiğe ciddi bir şekilde zarar verildiğinde kırılmaya eğilimlidirler.

Yeşil elmaslar en nadir elmas türüdür.

Bununla birlikte, kırmızı ve beyaz elmaslar daha fazla talep gördüğü için nispeten daha ucuzdur.

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1- Branş (Fr.)

- a-Boğumlanma
- b-Engel
- c-Dal, şube, kol
- d-Tırmanış

2- Dupleks (Fr.)

- a-İki katlı
- b-Basamak
- c-Mali
- d-Bellenim

3- Factoring (İng.)

- a-Biçimlenme
- b-Bitki varlığı
- c-Konak
- d-Aracı, aracılık

4- Jogging (Fr.)

- a-Uzman
- b-Doğa yürüyüşü
- c-Takım, donanım
- d-Kopuntu

5- Konkordato (Fr.)

- a-Teker atmak
- b-İsteklendirme
- c-Anlaşmalı iflas
- d-Yönleyici

6- Literatür (Fr.)

- a-Edebiyat
- b-İyimserlik
- c-Dönem
- d-Onurluk

7- Menajer (Fr.)

- a-Çardak
- b-Kışkırtıcı
- c-Karşılık
- d-Yönetici

8- Modül (Fr.)

- a-Kötümserlik
- b-Verimli
- c-Parça
- d-Yansıtıcı

9- Perküsyon (Fr.)

- a-Baltalama
- b-Vurmalı çalgı
- c-Fark
- d-Oturtulmuş

10- Pres (Fr.)

- a-Durgunluk
- b-Şişkinlik
- c-Arınık
- d-Baskı

11- Rezonans (Fr.)

- a-Zamanlama
- b-Titreşim
- c-Tedavi
- d-Denemek

12- Mikser (İng.)

- a-Saydam
- b-Ayırma
- c-Çırpıcı
- d-İçsiz

13- Ergonomi (Fr.)

- a-İş bilimi
- b-Yoğunluk
- c-Eğilim
- d-Süreli

14- Depar (Fr.)

- a-Ayakça
- b-Ceza alanı
- c-Kaymalık
- d-Çıkış

15- Avangart (Fr.)

- a-Hissedar
- b-Tutulmak
- c-Fırsatçı
- d-Öncü

(Fr.) Fransızca, (İng.) İngilizce

Yanırdar:
151.
sayfada

Hafızanın Gücü

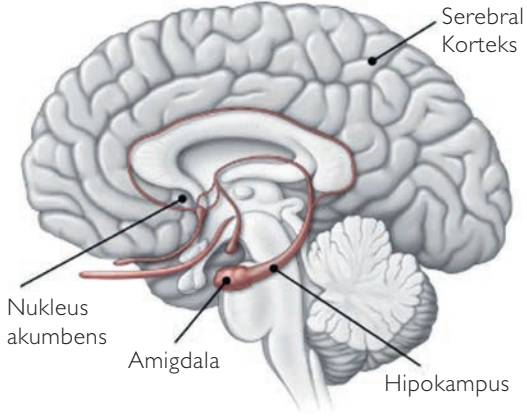
“Bellek her şeyin koruyucusu ve hazinesidir.”

-Cicero

Hafıza kelimesi Arapça koruyan, saklayan, akılda tutan anlamına gelen hafız kelimesinden türemiştir. Günümüzde Öz Türkçe karşılığı olarak “bellek” kullanılmaktadır. Bir insanı farklı kılan, sizi siz yapan belleğinizin inanılmaz gücünde saklıdır. Kişisel özellikleriniz, bildikleriniz, anılarınız hatta hayalleriniz bile, aktif olan hafızanızda kayıtlıdır. Günlük yaşantıda, ihtiyacımız

olanı kaydettiğimiz ve depoladığımız alandan çıkararak kullanırız. Bilinç düzeyine unutmak istediğiniz şeyler, hatırlamak istediğiniz şeylerle birlikte bilinçdışı düzeyde saklandığına inanılmaktadır. Sağlıklı bir beden koşulları, iyi bir bellek için de geçerlidir. »

Bertrand Russell'ın dediği gibi, “*Belleğin dolaysız bilgisi, bilgilerimizin kaynağıdır.*” ve doğrudan gözlemlemeyen ve elle tutulmayan hafıza sayesinde, yaşam boyu tüm faaliyetlerimizi bilinçli ya da bilinçdışı olarak gerçekleştirebiliriz. Duyulardan bilgiyi alarak işleyen, kodlayan bellek kısa ve uzun süreli hafıza depolarını oluşturur. Beynin hipokampus bölümünde kayda geçirilen, yazdırılan anılar ve hikayeler serebral kortekste süresiz olarak arşivlenir. Görmek istemediğimiz, ilgi duymadığınız şeyler ise görmezden geldikçe kaybolur ve geri getirilemez. Beynimizin dinlenme aralarında ve uykuda bile çalıştığını, enerji yaktığını bilinmektedir. Çoğu insanın inandığı gibi, aslında zayıf olan hafıza değil, insanların zihinlerini tembelleğe alıştırtması ve herhangi bir beyin travması yoksa hafızadaki hatalardır. Bilgilerin ve haberlerin çarpıtılması, telkinler, sosyal-siyasi algı operasyonları ve kırılmayan önyargılar bu hataların

sebepleridir. Belleğe bilgi yükledikçe, daha verimli çalışır.

Bu gerçek, belleğimizin etkin bir biçimde işlenmesinin gereğcesini ortaya koyar. Bellek gerekeçeye ve ihtiyaca göre gelişir, tekrarlarla sağlamlaşır. Yaş sınırlaması olmadan, hatırlama yeteneğinin zorlanması halinde ve yakın hedef amaçlandığı sürece hafıza daha etkin olmaktadır. Konfor alanınızın dışına çıkmadan, keyfinizin kölesi olmak, tembellik ve zamanınızı boşa harcamak belleğinizin düşmanıdır.

Ayrıca yaş bir bahane değildir, çünkü hafızanın sınırı yoktur. Unutma ise sebebi,

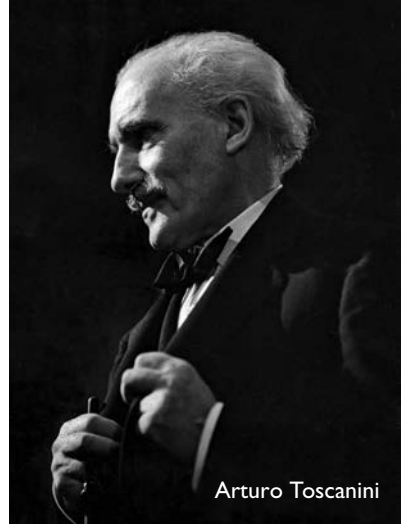
Konfor alanınızın dışına çıkmadan, keyfinizin kölesi olmak, tembellik ve zamanınızı boşa harcamak belleğinizin düşmanıdır.

ruhsal ve fiziksel anlamda tam olarak açıklanamamış bir olgudur. Diğer yandan, bir anı ya da bilgi ne kadar anlaşılır ve anlam ifade ediyorsa, bellekte kalması da o kadar kolay olmaktadır. Ayrıca, unutmama ya da hatırlama kabiliyetimiz takındığımız tavırla ilgilidir. Eğer hafızanızı hatırlamaya programlar, dikkatinizi hatırlamak için yoğunlaştırırsanız bilinçaltınız zamanı geldiğinde devreye girecektir.

Ömrünün son zamanlarında gözleri kör olan Toscanini, çalınan besteleri hafızasında tutma özelliği ile harikalar yaratmıştır.

Hatırlamak istediğiniz, ilginizi çeken şeyler için belleğinize güvenerek, çağrışımlar ve bağlantılar kurmak, olayları canlandırarak, dramatize ederek depoladığınız taktirde, zamanı geldiğinde çekip çıkarmak kolay olacaktır. Çünkü çağrışımlar duyularla bağlantılı ve belleğinizin kılavuzudur.

Atkinson ve Shiffrin tarafından ilk olarak tanımlanan “Çok Depolu Model”e göre görmezden geldiğimiz, önemsemediğimiz şeyler ister görsel (*simgesel-ikonik*) ya da işitsel (*yankılar-ekoik*) olsun “Duyusal Hafıza”da kaybolur, geri getirilemez. Daha az önemli şeyler “Kısa Süreli Hafıza”da tutulur ve sonra silinir. Burası “Birincil Bellek”tir. Önem verilen ve zihni meşgul eden şeyler ise prova edilir, tekrarlanır ve “Uzun Süreli Hafıza-İkincil Bellek”e aktarılır. Burada kaydedilen şeylere, anılara ve bilgilere anlam

yüklenir. Gerekteğinde, Kısa Süreli Bellek’e taşınarak hatırlanır. (*)

Kısa süreli hafıza yaşlılarda daha verimlidir. Çocuklar gibi yaşlı bellekleri de yönlendirmelere, önyargılara daha duyarlıdır. Yaşlılarda anlamsal hafıza güçlüdür, anısal hafıza kayıpları ise Alzheimer ve senil demans ile artar. Yaşlılıkta gelişen hafıza kayıplarının beynin ön lobu ile alakalı olduğu öne sürülmektedir. Beyin hasarları sonrası oluşan hafıza kayıplarına ise “Amnezi Sendromu” denmektedir. Hasar gören beyin bölgeleri fonksiyonel manyetik rezonans (fMRI) ve pozitron emisyon tomografisi (PET) ile görüntülenmektedir.

Tüm dünyada, küresel ölçekte değerlendirdiğimiz zaman ortalama yaşam süresi uzamakta, yaşlı bireylerin sayısı artmaktadır. Sağlıklı nesiller yetiştirebilmenin ön şartı, yaşlılara sahip çıkmak, onların

fiziksel, nörolojik ve ruhsal sorunlarını çözmektir.

Yaşlıların sağlıklı beslenmeleri, yürümeleri, fiziksel egzersiz yapmaları, müzik dinlemeleri, zihinsel uğraşlarla vakit geçirmeleri, bulmaca çözmeleri onları hem fiziksel olarak daha sağlıklı, ruhsal olarak daha dingin yaparken, hafızalarını canlı ve verimli kullanmalarını sağlayacaktır.

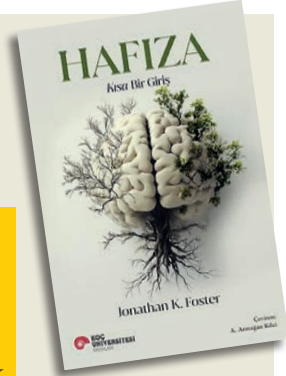
Unutmayalım ki, Alexander Smith'in dediği gibi, "Bir insanın en güvenceli malı belleğidir." Ancak, günümüzde insanın geliştirdiği yapay zekânın kullanımının üst

Yaşlıların sağlıklı beslenmeleri, yürümeleri fiziksel egzersiz yapmaları, zihinsel uğraşlarla vakit geçirmeleri, bulmaca çözmeleri hafızalarını canlı ve verimli kullanmalarını sağlayacaktır.

düze çıkması, insan zekâsı ve belleği ile olan yarışını ister "paradoks", isterse "ironi" diye adlandırın, yakın gelecekte hafızalarımıza sığdıramayacağımız, inanmakta zorlanacağımız yapay zekâ sürprizleri ile karşılaşacağımızı, bugünden bir kenara not etmeliyiz! •

muratmolu@
butundunya.com.tr

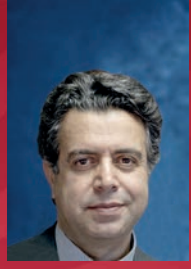
(*) **Kaynak:** Jonathan K.Foster, Hafıza-Kısa Giriş, Çeviren:A.Armağan Kilci, Koç Üniversitesi Yayınları

Dr. Murat Molu'nun sesinden Jonathan K. Foster'in Hafıza adlı kitabından alıntı.

AFORİZMALAR

- "Bellek; ne mucizeler yaratır!" **-Plutarch**
- "Bana unutma sanatını öğret, anımsama sanatını değil; neden diye sorarsan, anımsamak istediklerimi anımsıyorum, unutmak istediklerimi unutamıyorum da ondan." **-Themistokles**
- "Bellek para cüzdanına benzer, tıkabasa doldurulursa kapatılamaz ve her şey dışarı dökülür." **-Thomas Fuller**
- "Her gün bir önceki günden öğrenir." **-Publilius Syrus**
- "Bellek hepimizin yanında taşıdığı günlüktür." **-Oscar Wilde**

Yeşilçam Afişleri Üzerine Bir Kazı Çalışması

Fuat Uzkinay'ın, Ayastefanos Anıtı'nın 14 Kasım 1914'te yıkılmasına ilişkin (varlığı meçhul) filmi, Türk sinemasının başlangıcı olarak kabul edildiğine göre, an itibariyle sinema tarihimizi, 111 gibi simetrik bir rakamla telaffuz etmek mümkün olsa da, sinemamızın faaliyet göstermediği (1915, 1920, 1925, 1926, 1927, 1930, 1931, 1935, 1936) toplam 9 yılı bu rakamın dışında tutmak gerekiyor belki de! Ne yazık ki bu 111 yılda sinemamızdan bir sektör olarak »

Ayastefanos
Anıtı'nın
Yıkılışı

Türker İnanoğlu ve Yeşilçam Afişleri Kitabı

bahsetmek de pek mümkün değil. Bugün oluşturulmuş bir envanteri bile yok. Ulaşılamayan, bilmediğimiz pek çok filmin varlığını Türker İnanoğlu'nun büyük bir fedakârlıkla derleyip bastırduğu, her biri birer dönemsel belgeyi içeren "Yeşilçam Afişleri" kitaplarından öğrenebiliyoruz. Aynı zamanda bu kitaplardan özellikle 1960'lara kadar yapılan film afişlerinin son derece başarısız olduğunu da gözlemliyoruz. Basım sektöründeki yetersizlik, resmin günah sayıldığı geçmişe sahip bir toplumda yetişmiş yetenekli insan azlığı ve bir

Kenan Temizan

film afişinin nasıl olması gerektiğini gösteren örneklerin azlığı başlıca sebeplerden!

Yine 1914 yılında film afişlerinin büyük ustası Kenan Temizan, askerlik görevini yerine getirmek için Berlin'e Askeri Ataşe kâtibi olarak yola çıkıyordu. Küçük yaşından beri meraklı olduğu resimle burada ilgilenme fırsatını bulan Kenan Temizan, bir yandan çalışırken, öte yandan da Berlin'deki Güzel Sanatlar Akademisi Reiman Schule'ye devam ediyor ve 1916 yılında askerliğini bitiriyor. Reiman Schule'den diplomasını aldıktan sonra aynı akademiye önce asistan, sonra hoca oluyor. Bu okulda 1926-43 yılları arası profesör olarak moda bölümü yöneticiliği yapmış, afiş ve kumaş desenleri konusunda dersler vermiş; Ufa,

Tobis, Terra, Berlin Film, Wien Film, Bavaria, Continental gibi Alman film endüstrisi firmaları için afişler tasarlamıştır. Çok rahat söylenebilir ki, Kenan Temizan'ın bundan tam 100 yıl önce tasarladığı afişler günümüzde de kullanılsa kabul görür niteliktedir. O yıllarda, dünyada bile henüz

çok yeni olan grafik kavramını disipline eden, prensiplerini oluşturan bir ülkede, kendisini böylesine kabul ettirecek başarıyı sağlamak her babayığının harcı olmasa gerek.

Kenan Temizan'ın 1920'lerde yaptığı afişler

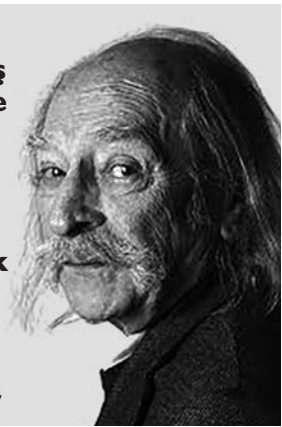
İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Türkiye'ye dönen Kenan Temizan, İDGA'ya (*İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi*) moda resimleri profesörü olarak atanmış, 1953'te ölümüne kadar da bu görevde kalmıştır. Saniyorum hem teknik yetersizlikler, hem de telif konusuna uyum sağlayamayacağını düşündüğü için olsa gerek ülkemizde hiç film afişi tasarlamamıştır.

1 927'den beri afiş eğitimi veren İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nde, Fransız ekolünden yetişmiş, aynı zamanda Ayhan Işık'ın da ağabeyi olan Mitat Özar, 1937 yılında afiş atölyesinin başına getirildi. Paris'te aldığı eğitimle yetkin bir sanatçı olmasına rağmen, grafik tasarım konusunda yeterli bilgiye sahip değildi. Benzer bir durum, aynı bölümden mezun olup daha sonra atölyenin başına geçen Selçuk Önal için de geçerliydi.

1955'te tasarladığı Son Beste filminin afişi, dönemin baskı teknolojisinin yetersizliğini gözler önüne sererken, kullanılan figürlerin leke değerleri ve yazı istifleri açısından da ciddi hatalar içeriyordu. Değerli hocam Yurdaer Altıntaş'ın, Afiş Atölyesi'nin işlevi ile ilgili yorumu benim tespitlerimi destekler nitelikte:

"Afiş atölyesinde bir yıl boyunca en fazla sekiz afiş yapıyorduk ve bize anlamsız konular veriliyordu.

Yurdaer Altıntaş: **Afiş atölyesinde bir yıl boyunca en fazla sekiz afiş yapıyorduk ve bize anlamsız konular veriliyordu**

Örneğin, 'Boğazda Lüfer' temalı bir afiş hazırlıyorduk. Ancak bu afişin neden yapıldığı, müşterinin kim olduğu, amacı ve hedef kitlesinin ne olduğu bilinmiyordu. Yani yapılan çalışmalar işlevsizdi." diyor. İşte bu nedenle, Kenan Temizan gibi uzman bir isimden afiş tasarımı konusunda hiç yararlanılmamış olması, akademi açısından büyük bir ihmal ve kayıp olarak değerlendirilmeli.

Grafik tasarım kavramıyla tanışmamız ise Kenan Temizan'ın ölümünden 14 yıl sonra

Muhsin Ertuğrul ve Sovyetler Birliği'nde çektiği Spartaküs adlı filmin afişi

Gevher Bozkurt'un tasarladığı Halıcı Kız adlı filmin afişi

gerçekleşecekti. Tasarım üzerine, Bauhaus ilkele-ri doğrultusunda 1957 yılında eğitime başlayan Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu'nun açılan beş bölümünden biri de grafikti. İDGSA'da ise 10 yıl sonra yani 1967'de Afiş Atölyesi Grafik Bölümüne dönüştürülecekti.

Kenan Temizan film afişleri konusuna hiç bulaş-

masa da asistanı olan Gevher Bozkurt'un afişini tasarladığı ilk renkli Türk filmi olan "Halıcı Kız" önemli detayları barındırıyordu. Gişede

başarısız olan filmin başrol oyuncusu Heyecan Başaran'ın son filmiydi. Bu filmden sonra Konyalı Lokantaları'nın sahibi olan Nurettin Doğanbey ile evlenerek sinemayı bıraktı. Bu film aynı zamanda Muhsin Ertuğrul'un da sinema hayatını bitirdi. Halbuki Muhsin Ertuğrul, sinemamızda

“tiyatrocular dönemi” olarak bilinen, tiyatro kökenli sanatçıların bütünüyle sinemaya egemen oldukları 1922-1939 arasındaki dönemin kesintisiz 17 yıl müktediri, tek adamıydı. Sinema hayatı sadece ülkemizle de sınırlı değildi. Sovyetler Birliği’nde çektiği “Tamilla”, “Beş Dakika” filmlerinin yanında, Stanley Kubrick’ten 34 yıl önce, bugün sadece afişine ulaşabildiğimiz “Spartaküs”ü de yönetmişti.

Burada, İkinci Dünya Savaşı sırasında ülkemizdeki Mısır filmleri dönemine de bir parantez açmak gerekiyor. Altı yıl süren ve Avrupa’yı tam anlamıyla yerle bir eden II. Dünya Savaşı yıllarında Amerikan filmleri bize Mısır üzerinden ulaştırılıyordu. Mısırlılar bir uyanıklık yaptılar ve her Amerikan filminin yanında bir adet de Mısır filmi almayı zorunlu tuttular. Bu yüzden, o süreçte ülkemizde gösterime giren Mısır filmleri, yerli yapımlardan fazlaydı. 1938 yılında Basın-Yayın Genel Müdürlüğü, filmlerde yer alan şarkıların Arapça söylenmesini yasaklayınca, filmlerdeki şarkılar ya senaryoya uygun yeni şarkılarla değiştirildi ya da doğrudan Türkçe sözler yazılarak seslendirilmeye başlandı. Ancak bu, sanıldığı kadar kolay bir iş değildi.

Çünkü bu filmlere müzik yapan bestekârların uyması gereken birçok

kural vardı. Öncelikle beste, filmin senaryosuna uygun olmalıydı. Zaman, mekân, süre, görüntü ve konuyla uyum içinde olması gereken bir beste, bestekâr için önemli bir kısıtlayıcı unsurdur. Yapılan adaptasyonlarda, şarkının söz bölümleri ile saz bölümlerinin denk getirilmesi, ayrıca, orijinal filmde şarkıyı seslendiren oyuncunun ağız hareketlerine bağlı kalan uygun bir güfte yazılması zorunluydu. Bu sınırlılık içerisinde elde edilen eserlere bakıldığında ise, bestekârların büyüklüğü bir kat daha ortaya çıkıyordu.

II. Dünya Savaşı yıllarında Amerikan filmleri bize Mısır üzerinden ulaştırılıyordu. **Mısırlılar her Amerikan filminin yanında bir adet de Mısır filmi almayı zorunlu tuttular. Bu yüzden, o süreçte ülkemizde gösterime giren Mısır filmleri, yerli yapımlardan fazlaydı.**

Örneğin bu ince işçilikle, Mısır filmleri için 191 beste yapan Sadeddin Kaynak, bugün hala dillerden düşmeyen; “*Enginde yavaş yavaş günün minesi soldu*”, “*Bahar bitti güz bitti artık bülbül ötmüyor*”, “*Bir rüzgardır gelir geçer sanmıştım*”, “*Derman kâr eylemez ferman dinlemez*”, “*Leyla bir özge candır*”, “*Ayrılık yaman kelime*”, “*Bülbülüm*

Mısır filmlerindeki Arap müziği; form, melodik yapı, üslup ve tavır özellikleri ile kulaklara iyice yerleşik hale gelmiş ve genel müzikal yapımızı her anlamda etkileyerek günümüz arabesk müziğine de kapı aralamıştır.

gel de dile”, “Muhabbet bağına girdim bu gece” gibi eserleri bestelemiştir.

Filmlerdeki Arapça müziklere Türkçe güfteler ve müzikler adapte eden bestekârlar arasında; Sadettin Kaynak, Selahattin Pınar, Artaki Candan, Sadi Işılay, Muhlis Sabahattin, Kadri Şençalar ve Şerif İçli gibi dönemin ünlü müzisyenleri yer almıştır. Filmler için bestelenen bu eserler; Münir Nurettin Selçuk, Safiye Ayla, Sabite Tur Gülerman, Hamiyet Yüceses, Bekir Sıtkı Sezgin, Mediha Demirkıran, Müzeyyen Senar, Perihan Altındağ Sözeri, Alaeddin Yavaşca gibi döneminin en önemli ve sevilen ses sanatçıları'nın sesinden, filmlerin yanı sıra radyolarda, plaklarda, dönem eğlence mekânlarında olmak üzere bir çok koldan halka ulaşmıştır.

Geniş serilerdeki bu yayılım-la Arap müziği; form, melodik yapı, üslup ve tavır özellikleri ile

kulaklara iyice yerleşik hale gelmiş ve genel müzikal yapımızı her anlamda etkileyerek günümüz arabesk müziğine de kapı aralamıştır.

Televizyonun daha hayatımıza girmediği, halkın alternatifsiz tek eğlence kaynağı olarak yılda ortalama 260 filmin çevrildiği 1960'lar dönemi Türk sinemasının altın yıllarıydı. Baskıda daha kaliteli sonuç alınan ofset teknolojisi ülkemize giriş yapmış, biten

savaş sonrası Avrupa kendini toparlamış ve film üretimine kaldığı

2. Dünya Savaşı yıllarında Türk müziği ile benzer özellikler taşıyan Orta Doğu kaynaklı müzikler, o dönemde altın çağını yaşayan şarkılarıyla dolu Mısır filmleri ile Türk halkını etkilemişti.

KEMAL BORTEÇİN - 1961

CEMAL DÜNDAR - 1964

BERDİ KORAMAN - 1962

ORAL ORHON - 1961

İBRAHİM ENEZ - 1964

REMZİ TÖREMEN - 1963

Tasarımcının imzası olmasa bu afişleri aynı kişinin yaptığı sanılabılırdi

yerden devam ederek, film afişlerinin nasıl olması gerektiğini gösteren pek çok örnekle film piyasamızı buluşturmuştu. 1940 / 50'li yıllarda farklı alanlarda çalışıp arada film afişi de yapanların (Vedat Ar, Mehmet Tekdal, Selçuk Önal, Surruri Gümen, Tarık Üzmen, Celal Esat Arseven, Mithat Ağakay, Turan Sabri, Mahmut Yağcı, Firuz Aşkın, Vala Somalı, Gevher Bozkurt, Münif Fehim, Bedri Koraman, Çetin A. Özkırım) yerine hayatını sadece bu afişlerden kazananların olduğu bir esnaf grubu oluşmuştu. (Mehmet Bal, Cemal DüNDAR, İbrahim Enez,

Remzi Töremen, Kemal Borteçin, Rauf Alazan, Oral Orhon, Özcan Eralp, vs.)

O yıllarda fotoğrafla hazırlanan afişler olsa da, asıl ağırlık illüstratif afişlerdeydi. Çünkü fotoğraf o dönemde zaman alıcı, daha pahalı ve denetlenmesi zor bir konuydu. İllüstrasyon işletmeciler için daha pratik bir seçenektir. Üstelik afiş ressamı, çizim tekniğini öylesine başarılı taklit ettiler ki, imzaları olmasa, hepsinin aynı sanatçının elinden çıktığını sanılabılırdiniz. Ancak internetin yaygınlaşmasıyla fark edilen ilginç bir durum da var:

Mithat Ağakay'ın Fener Afışı

Ressamlarımız yalnızca teknik ustalıkta değil, taklit konusunda da oldukça maharetliydi. Pek çok yabancı film afişi ve kitap kapağı, neredeyse birebir şekilde yerli film afişlerine uyarlanmıştı. Bu alışkanlık öyle bir noktaya ulaştı ki, zaman zaman filmlerde yer almayan oyuncular bile afişlerde görüntülenebiliyordu.

Film afişi basma rekoru 1950'lerin sinema fenecisi Mithat Ağakay'ın oğlu Erol Ağakay'a miras bıraktığı Mimeray Basım Tesislerine aittir. 1951'den 1996'ya kadar yerli ve yabancı 3684 adet film

afişinin baskısını gerçekleştirmiştir. “Fener”, sinema cephelerinde kullanan, elle hazırlanan dev dekupe afişlere verilen isimdi. Gece de görünsün diye arkadan ışıklandırıldığı için bu ismi almıştır. 1970'lerden itibaren fotoğrafli afişlerin yaygınlaşmasıyla birlikte, Erol Ağakay fotoğrafçılıkta “süperpoze” adı verilen, aynı kare üzerine çoklu pozlama tekniğini kullanarak hazırladığı afişlerle öne çıkan isimlerden biri olmuştur.

1970'ler, televizyonun hayatımıza girmesiyle sinema sektörünün zorlu bir döneme girdiği yıllardı. Salonların ayakta kalabilmesi için Uzak Doğu sineması filmleri ve seks komedi türü yapımlar popüler

Erol Ağakay'ın süperpoze yani aynı kare üzerine çoklu pozlama afiş görseli

hale gelmişti. Bu dönemde, Hababam Sınıfı filmleri başta olmak üzere, Arzu Film imzalı geniş kadrolu komedi filmleri gişe başarısı yakalamıştır. Afiş tasarımlarında ise özellikle illüstratif afişlerin en dikkat çeken yüzü, dönemin parlayan yıldızı Kemal Sunal olmuştur.

1980'lerden itibaren video teknolojisinin hayatımıza girmesiyle sinemada büyük bir dönüşüm yaşandı. "Yıldız sistemi" çökerken, artık filmler yönetmenleriyle anılmaya başlandı. Bu dönemde en yoğun üretim ise müzik piyasasında gerçekleşti. Özellikle arabesk müziğin zirvede olduğu bu yıllarda, her albüm çıkarılan sanatçıya bir de film çekmek gelenek haline geldi. Afişlerde ise genellikle albümün kapak fotoğrafları kullanılıyordu. 90'lı yıllar, Türk sineması için durgunluk dönemiydi. Yılda ondan az film çekilirken, sinema salonları birer birer

kapanıyor, özel televizyon kanalları ise hızla çoğalıyordu. Seyirci alışkanlıklarının değiştiği bu süreçte, video, VCD ve DVD formatlarıyla da tanıştık ve film izleme deneyimi evlere taşındı.

2000'li yıllarla birlikte film yapımında sponsorluk anlayışının keşfedilmesi, Türk sinemasında büyük bir dönüşüm başlattı. Teknik düzey dünya standartlarını yakalarken, sinema okullarında yetmişmiş eğitimli gençler sektöre yön vermeye başladı. Artık bir filmin senaryosu, müziği, jeneriği, fragmanı ve afişi, ayrılmaz bir bütün olarak görülüyordu. Bu değişimle birlikte afiş tasarımı da profesyonelleşti; artık görseller, eğitimli tasarımcılar tarafından özenle afişe dönüştürülüyor ve filmin kimliğini güçlü bir şekilde yansıtıyor. •

alitekincam@butundunya.com.tr

Leonardo DiCaprio

Hollywood'un en ünlü yıldızlarından biri olan DiCaprio, yakın geçmişte film dünyasının en yüksek ücretli oyuncusuydu. Süper starlığa giden yolu o kadar kolay olmadı. Fakir bir ailede doğdu ve çocukluğu boyunca mücadele etti. Los Angeles'ta kaldığı mahallede genç yaşta uyuşturucu, şiddet, fuhuş ve suçla dolu bir yaşama tanıklık etti. Bir gencin yoldan çıkmasına neden olabilecek her türlü zorlukla karşılaştı.

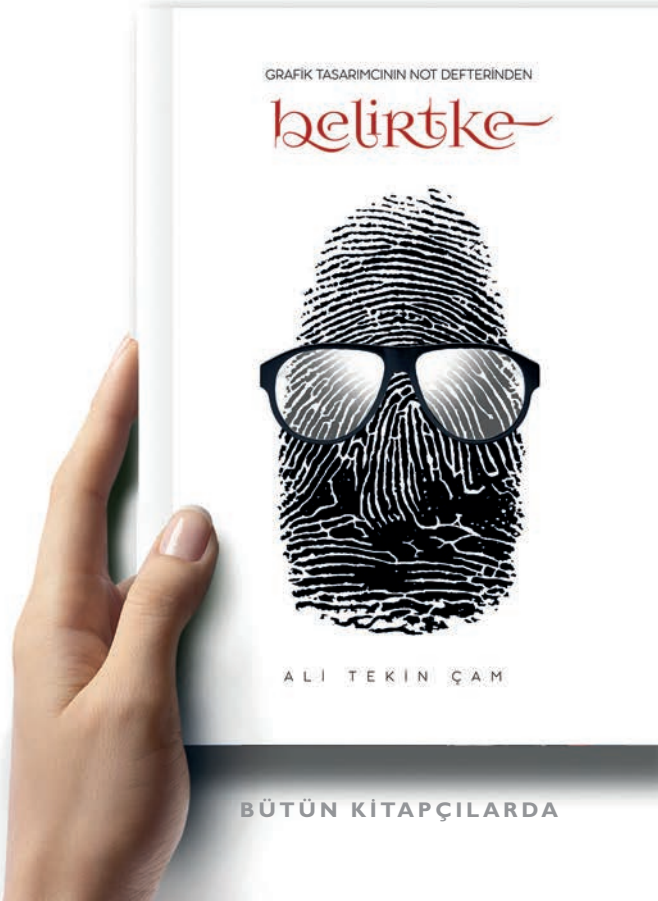
Yine de umudunu kaybetmedi. Özel bir okula burs kazandı. Okulda dışlandı, zorbalık ve dayakla karşılaştı. Umudunu kaybetmedi. Hedefine odaklanarak çok çalıştı. Kısa sürede Hollywood'a adım attı. Titanic onu uluslararası bir yıldız yaptı ve bundan sonra da geriye hiç bakmadı.

Onun hikayesi, engellere rağmen bir hedefe odaklanmanın ve mücadelenin önemini anlatıyor.

LOGOLARIN GÜCÜ ADINA!

Dünyamızı ele geçiren uzaylılar gibi, her yerdeler; dünyayı sahipleri adına değiştirmek için her şeyi yapabilecek “şeyler” onlar... Onları biz yapıyoruz! Yaparken ne kadar bilgi, beceri ve emek harcarsak, o kadar etkili olurlar. Logoların gücü tartışılmaz ama çoğu zaman kendi başlarına değil. İyi bir ürüne kötü logo, iyi bir atletin kötü bir ayakkabıyla koşması gibi, ayağının acıması, performansının düşmesine neden olsa da, o yine iyi koşuyor ama çabuk yoruluyor. Kötü bir ürüne muhteşem bir logo ise yaramaz bir çocuğun ayağındaki lüks ayakkabı gibi, kısa sürede dağılıp, şatafatını yitiriyor.

Logo, markanın yalnızca bir parçası. Bütünün ifadesini bulduğu bir simge: “Güçlü”, “Atılcı”, “Çılgın”, “Yenilikçi”, “Geleneksel” gibi kavramlar form ve renk ilişkileriyle kendini göstermeye çalışıyor. Ama bir sorun var: milyonlarca markanın paylaştığı bu iddialar, bir o kadar tasarımcının elinden geçerken, bir “olmazsa olmaz”a varmak zorunda: Farklı ve diğerlerinden ayrılan bir şey üretmek. Bu kadar etrafımızı sarmış ve görünmek için çabalayan logo arasından sıyrılıp öne çıkacak bir şampiyon yetiştirmek, her logo tasarımcısı için heyecanlı bir macera. Büyük ödül ise, diğer tasarımcıların “Ahhh! Bunu ben yapmalıydım!” diyeceği bir logo tasarlamak, ya da diğer markaların “Ahhh! Bizim logomuzu da bu tasarımcı yapmalıydı!” diyeceği

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Yazan: TAYFUN YILMAZ

Bizim ve öncesi yaş grubundakiler kalem kullanmaya alışıktır. Öğrencilik yıllarımızda, iş yaşantımızda birçok şeyi kalemlerle yazdık. Ne ödevlerimizi, ne sınav kağıtlarımızı tuşlara basarak doldurmadık. Saatlerce uğraşarak ödevler hazırladık, sildik, yazdık, çizdik. Sınavlarda, elimizde kalem, önümüzdeki kağıdı doldurmak için kıvrandık. Önümüze cevap şıklarının bulunduğu sınavlarımız olmadı ya da çok azdı. Sorunun cevabını kendimizce bulmamız istendi, hatta cevabı yazdıktan sonra kendi yorumumuzu da eklememiz istendi bazen. Fiziksel ve zihinsel olarak yorulduk ama bakış açısı ve farklı

yorumlar sahibi olma fırsatımız oldu her zaman. Bilen bilmeyen kadar, yorumlayabilen ve yorumlayamayan olarak da değerlendirildik.

İyi mi kötü mü bilmiyorum.

Elde edilen her şeyin bir bedeli

Elde edilen her şeyin bir bedeli olduğunu, çaba gerektirdiğini, bu yüzden de değerli olduğunu öğretiler bize.

olduğunu, çaba gerektirdiğini, bu yüzden de değerli olduğunu öğretiler bize. Zor elde edilen şeyleri saklamak, korumak da içgüdüsel olarak ortaya çıkıyordu zaten. Bu durumda, hem sahip olmak,

hem korumak, hem de yerine yenisini koymanın kolay olmadığını bildiğimizden, tüketirken, harcarken iki kere düşünmemiz gerekiyordu.

İlişkilere bakışımız da farklı değildi. Arkadaş, dost biriktirmek değerli olduğundan, ilişkilerimizi korumaya gayret ettik. Evlilikler de öyle. Evlenme kararı da, boşanma kararı da kolay alınmazdı.

Eşyalarımızı, sorun çıkardığımızda hemen yenilemezdik. Hepimiz iyi kötü tamirden anlar, onarım için gerekli alet edevatın önemli bir kısmını evlerimizde bulundururduk. Zor sahip olduğumuzdan sonuna

Daha az tüketim ve sahip olma, daha fazla iletişim ve paylaşma vardı sanki. Parayı, daha çok kişisel hayallerimizi gerçekleştirmek için biriktirirdik.

kadar kullanmanın yollarını arardık. Arada, manevi bağ kurduğumuz eşyalarımız da olurdu. Giysilerimizi de elden geçirirdik. Modaya göre tadilatlar yaptırır, yıpranan yerleri onarır, bazen de kilomuza göre değişiklikler yaptırırız. Yerine yenisini koymak son çareydi.

Daha az tüketim ve sahip olma, daha fazla iletişim ve paylaşma vardı sanki. Parayı, daha çok kişisel hayallerimizi gerçekleştirmek için biriktirirdik. İhtiyaç dediğimiz şeyler, önce hayallerimize yerleşir, bir süre özlenir, olgunlaşır ve ardından sahip olma süreci başlardı. Elde etme anı çok değerli olur, sevinci daha uzun sürerdi. •

Bunları Biliyor Muydunuz?

● En hassas parmak işaret parmağıdır.

İşaret parmağı elinizin ikinci parmağıdır ve işaret parmağı olarak da adlandırılır. Bu parmak aynı zamanda diğer parmaklar arasında en yüksek beceriye sahiptir.

● En eski İngilizce kelime "şehir"dir.

Bu, İngilizce dilinde halen kullanımda olan en eski kelimelerden biridir. 1755'te yazılan ilk sözlükte yer almaktadır.

● Çin kökenli kağıt yapımı.

İlk kağıt yapım süreci MS 25-220

(Doğu Han dönemi) sırasında belgelenmiştir. 8. yüzyılda bir noktada Çin kağıt yapımı, daha sonra kağıt yapma yöntemi olarak İslam dünyasına yayıldı.

● Hazır kahve 1901'de yapıldı.

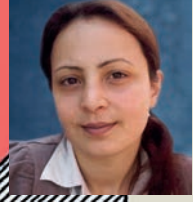
Kahve özü, öğütülmüş kahve çekirdeklerinin demlenmesi

ve ardından sıcak hava püskürtülerek kurutulmasıyla yapılır. Damlacıklar daha sonra ince bir toza dönüşür.

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Kitap okuyamayan üniversite öğrencileri

Nicholas Dames, 1998'den bu yana, Columbia Üniversitesi'nde Edebiyat ve Beşeri Bilimler alanının ayrılmaz bir parçası olan Büyük Eserler dersini veriyor. Profesör Dames işini seviyor fakat son dönemde durum biraz değişti. Son on yıldan beri, öğrenciler okuma konusunda bunalmış durumda. Üniversite öğrencileri kendilerine verilen okuma görevlerinin tümünü asla yerine getirmiyorlar ve bu durum tuhaf hissettiriyor. »

Dames'in öğrencileri artık bir dönemde birden fazla kitap bitirme düşüncesi karşısında şaşkına dönüyorlar. Yalnızca Profesör Dames değil, meslektaşları da bu sorunu fark etmiş durumdadır. Birçok öğrenci artık üniversiteye kitap okumaya hazır olarak gelmiyor. Ve bu durum, öğrenci kabulünde son derece seçici davranan en seçkin üniversitelerde bile böyle.

Öğrencilerin bu durumu karşısında afallayan Nicholas Dames, 2022'nin sonbahar döneminde bir gün bir öğrencinin ofisine gelerek ilk haftalardaki okuma ödevlerini ne denli zor bulduğunu paylaşmasıyla bir şaşkınlık daha yaşadı. Edebiyat bölümü genellikle öğrencilerin bir kitabı –ki bu kitap uzun ve yoğun bir kitap olabilir, sadece bir ya da iki hafta içerisinde okunmasını gerektirir. Fakat bu öğrenci Profesör Dames'e, kendisine devlet lisesinde hiçbir zaman bir kitabın tamamını okumasının zorunlu tutulmadığını söyledi. Alıntılar, şiirler ve haber makaleleri verilmiş fakat ondan tek bir kitabın bile tamamıyla okunması istenmemişti.

Nicholas Dames

■ Dames'in öğrencileri, okuma yapmak istemedikleri için değil, nasıl yapacaklarını bilmedikleri için zorlanıyorlardı. Çünkü ortaokul ve liseler, onlardan kitap okumayı istemeyi bırakmıştı.

Edebiyat alanında saygın bir akademisyen olan **Martha Maxwell**, 1979'da şöyle yazmıştı: "Her nesil bir noktada, öğrencilerin istedikleri kadar iyi okuyamadıklarını veya profesörlerin beklediği kadar iyi okuyamadıklarını fark eder." Roman tarihi alanında çalışmış Dames, "Bir yanım, bunun yeni bir şey olduğu fikrine karşı her zaman şüpheci olmaya meyilliydim." sözleriyle, bu memnuniyetsizliğin geçmişte de var olduğunu kabul ediyor fakat bir ekleme de yapıyordu: "Yine de, bence fark ettiğimiz ve benim de görmezden gelmekten çekindiğim

Nicholas Dames, "Bunu duyduğumda ağızım açık kaldı." dedi. Bu olay, öğrencilerinde gördüğü değişimi açıklamaya yetmişti. Öğrencileri, okuma yapmak istemedikleri için değil, nasıl yapacaklarını bilmedikleri için zorlanıyorlardı. Çünkü ortaokul ve liseler, onlardan kitap okumayı istemeyi bırakmıştı.

bir olgu daha var.”

Yirmi yıl önce Dames’in sınıfları, bir hafta Gurur ve Önyargı, diğer hafta Suç ve Ceza hakkında çok yönlü tartışmalar yürütmekte hiç sorun yaşamıyordu. Şimdi ise öğrencileri ona, okuma yükünün altından kalkılması imkânsız olduğunu daha dönemin başında söylüyorlar. Sorun sadece okuma temposuna ayak uydurmalarında değil, ayrıca genel olay örgüsünü takip ederken küçük detaylara dikkat etmekte de zorlanıyorlar. Bu durum hakkında kapsamlı bir veri yok ancak gördüğüm 33 profesörün çoğu benzer deneyimlerini aktardı. Pek çok akademisyen fakülte toplantılarında ve diğer eğitimlerle sohbetlerinde öğrencilerdeki bu değişikliği birçok kez tartışmıştı.

Princeton tarihçisi **Anthony Grafton**, öğrencilerinin kampüse eskiden olduğundan daha dar bir kelime dağarcığı ve daha ek-sik bir dil anlayışıyla geldiklerini söyledi. Grafton, “Her zaman kolayca, kavrayarak okuyan ve güzel yazan öğrenciler vardır.” dedi ve devam etti: “Ama onlar şimdi her zamankinden daha az sayıdalar.”

Virginia Üniversitesi’nde Çince edebiyat profesörü olan **Jack Chen**, öğrencilerinin anlamadıkları fikirlerle karşılaşmalarında “kapandıklarına” tanık

olduğunu anlatıyor ve zorlayıcı bir metni anlamak konusunda eskisi kadar ısrarcı olamadıklarını dile getiriyor. Georgetown İngilizce bölüm başkanı **Daniel Shore**, öğrencilerinin bir soneye bile odaklanmakta zorluk çektiğini söyledi.

Dikkat dağıtıcı şeylere yenik düşmeden 14 satırlık bir şiiri tamamlamamak, okuma becerisindeki düşüşün aşına olduğumuz bir açıklaması olduğunu gösteriyor: Akıllı telefonlar. Gençler sürekli olarak elektronik cihazları tarafından baştan çıkarılırlar ve bu da üniversite derslerinin zorluklarına hazırlanmalarına engel oluşturur. Ve sonra üniversiteye geldiklerinde, tüm bu dikkat dağıtıcı öğeler akmaya devam ederler.

UVA’da psikolog olan **Daniel Willingham**, “Dikkat çekmeye değer olan şeyler hakkındaki beklentiler değişti. Ve sıkılmak doğal olmaktan çıktı.” diyor. Kitap okumak, zevk için bile olsa, TikTok, Instagram, YouTube ile rekabet edemez. 1976’da lise son sınıf öğrencilerinin yaklaşık yüzde 40’ı bir önceki yıl eğlence amaçlı en az altı kitap okuduğunu

söylerken, hiç kitap okumayanların oranı yüzde 11,5’ti. 2022’ye gelindiğinde bu rakamlar tersine dönmüştü.

Jack Chan

■ Birçok okuldaki öğretmenler kitaplardan yönlerini çevirdiler ve kısa bilgilendirici pasajlara-alıntılara geçtiler.

Ortaokul ve lise öğrencileri sınıflarda giderek daha az kitapla karşılaşılıyor gibi görünüyor. Yirmi yıldan uzun bir süredir, No Child Left Behind ve Common Core gibi yeni eğitim girişimleri bilgilendirici metinlere ve standart testlere vurgu yaptı. Birçok okuldaki öğretmenler kitaplardan yönlerini çevirdiler ve kısa bilgilendirici pasajlara-alıntılara geçtiler. Ardından yazarın ana fikri hakkında sorular geldi. Standart okuma-anlama testlerinin formatını taklit ettiler.

Stanford eğitim profesörü **Antero Garcia**, bu yeni

Antero Garcia

eğitim yönergelerinin öğrencilerin net argümanlar üretmelerine ve metinleri sentezlemelerine yardımcı olmayı amaçladığını söyledi. Ve ekledi: “Ancak bunu yaparken, gençlerin genel olarak uzun biçimli metinlerle başa çıkma yeteneklerini feda ettik.”

Boston ve New York’taki okullarda neredeyse yirmi yıl geçirmiş bir öğretmen ve yönetici olan

Mike Szkolka, alıntılarının tüm sınıf seviyelerindeki kitapların yerini aldığını söyledi. Eğitimcilerin ve müfredat belirleyicilerin en öncelikli hedefi, bir becerinin kolay ölçülebilmesi haline geldi. Bu nedenle, kolay ölçülemeyen becerilerin öğretilmesinden hızla uzaklaşıldı.

Öğretmenlerin müfredat tasarlama-
malarına yardımcı olmak için ülke
çapında dolaşan bir edebiyat uzmanı
olan **Carol Jago**, eğitimcilerin uzun
zamandır saygı duydukları Ántonia
(Willa Cather) ve Büyük Umutlar
(Charles Dickens) gibi romanları
öğretmeyi bıraktıklarını söyledik-
lerini aktarıyor. Ders programlarını
darmadağın eden ve derslerin çevri-
miçi ortama taşınmasına neden olan
pandemi de, derslerin bütünlüklü
eserlerle öğretilmesinden uzaklaşma
eğilimini hızlandırdı.

EdWeek Araştırma Merkezi'nin
yaklaşık 300 üçüncü ila sekizin-
ci sınıf eğitimcisiyle yaptığı son an-
kette, yalnızca yüzde 17'si eserleri
tam metin olarak öğrettiklerini söy-
ledi. Katılımcıların yaklaşık dörtte
biri kitapların artık müfredatlarının
merkezinde olmadığını söyledi. Illi-
nois'deki bir devlet lisesi öğretmeni
eski derslerini kitaplar etrafında
yapılandırdığını ancak şimdi iyi
kararlar alma gibi becerilere odak-
landığını söyledi. Atlanta'daki bir
İngiliz edebiyatı öğretmeni bana
sınıfının her yıl 14 kitap okurken,
şimdi ise bu sayının 6 ya da 7'ye
düşüğünü anlattı.

Daha az okuma ve eserlerin tam
metinlerinden uzaklaşma eğilimi
özel okullarda daha yavaş gerçekleş-
iyor gibi görünse de, halen etkisini
sürdürüyor. Beş yıl önce mezun ol-
duğum özel okulda son sınıfta Jane
Austen dersi aldım ve sadece tek bir
Austen romanı okudum.

Dames ve diğer profesörlerin

gözlemlediği sorun, öğrencilerin
üniversite derslerini tamamlamala-
rını engelleyecek okuryazarlık ve
anlama eksiklikleriyle geldikleri
devlet üniversitelerindeki sorundan
farklıdır. Columbia gibi seçkin üni-
versitelerde yüksek başarı gösteren
öğrenciler sözcükleri ve cümlele-
ri çözümleyebilirler. Fakat kend-
lerini önemli bir metne odaklamak
için gereken istekliliği veya dikka-
ti toparlamakta güçlük çekerler. Bu
ikileme karşı karşıya kalan birçok
üniversite profesörü, daha az okuma
ödevi vermek ve beklentilerini daha
az tutmaktan başka çareleri olmadı-
ğını düşünüyor.

■ Columbia gibi seçkin
üniversitelerde yüksek
başarı gösteren öğrenciler
sözcükleri ve cümleleri
çözümleyebilirler. Fakat
kendilerini önemli bir
metne odaklamak için
gereken istekliliği veya
dikkati toparlamakta
güçlük çekerler.

1997'den beri UC Berkeley'de
edebiyat dersi veren **Victoria Kahn**,
her hafta 200 sayfa ödev veriyordu.
Şimdi ise 100 sayfadan daha azını
veriyor. Kahn, “‘Tamam, önümüz-
deki üç hafta içinde İlyada'yı oku-
manızı bekliyorum’ diyemem çünkü
bunu yapmayacaklar.” diyor.

Joseph
Howley

Columbia Üniversitesi Klasikler Bölümü Başkanı Joseph Howley, Suç ve Ceza gibi bazı klasikleri listeden çıkardıklarını

fakat öğrencilerin kalan metinleri daha derinlemesine okumalarını beklediklerini söyledi.

Columbia eğitmenleri, mevcut okul yılı için okuma listesini kısaltmaya karar verdi. Columbia Üniversitesi Klasikler Bölümü Başkanı **Joseph Howley**, Suç ve Ceza gibi bazı klasikleri listeden çıkardıklarını fakat öğrencilerin kalan metinleri daha derinlemesine okumalarını beklediklerini söyledi. Belki de bu değişiklik profesörlere, öğrencilere nasıl okumaları gerektiğini öğretmek için daha fazla zaman verecek.

Ancak eğitmenlerin müfredatı azaltarak okuma sevgisini teşvik edebileceklerini düşünmeleri anlaşılabilir değil. Konuştuğum bazı uzmanlar, kitap okumanın düşüştü nü becerilerin zayıflamasından ziyade değerlerdeki bir değişime bağladı. Bu uzmanlar, “Öğrenciler hâlâ kitap okuyabilir” diyorlar “...fakat okumamayı seçiyorlar.”

Günümüzde öğrenciler iş

beklentileri konusunda geçmişten çok daha fazla endişeliler. Howley, her yıl pek çok öğrencinin kendisine, “öğrendiklerinden keyif almalarına rağmen, kariyerleri için daha faydalı bir alandan mezun olmayı planladıklarını” söylediğini aktarıyor. Beşeri bilimlerdeki kayıtların

azalmasına yol açan kariyer endişesi faktörü, öğrencilerin aldıkları derslerde okumaya daha az zaman ayırmalarına da katkıda bulunuyor olabilir. Harvard’daki son sınıf öğrencileri arasında 2023’te yapılan bir anket, öğrencilerin akademik çalışmalara harcadıkları kadar zamanı işlerine ve ders dışı etkinliklere harcadıklarını ortaya koydu. Yıllardır devam eden not enflasyonu sayesinde (yakın tarihli bir rapora göre Harvard’daki notların yüzde 79’u A aralığındaydı), üniversite öğrencileri verilen ödevlerin hepsini yapmadan da geçebiliyorlar!

Nedeni ister becerilerin körelmesi ister ilgisizlik olsun, sonuç olarak öğrenciler önceki nesillere kıyasla daha az kitap okuyorlar. Belki yaşlandıkça daha fazla okuyabilirler (yaşlı yetişkinler en doyumsuz okuyuculardır) fakat veriler umut verici değil. Amerikan Zaman Kullanım

Anketi, son yirmi yılda kitap okumaktan keyif alan insanların genel oranının azaldığını gösteriyor. Birkaç profesör bana öğrencilerinin kitap okumayı plak dinlemeye benzettiğini söyledi. Küçük bir grubun hoşlandığı nostaljik bir kalıntı gibi.

Yayıncılık sektörünün ekonomik olarak ayakta kalabilmesi için, uzun bir yazıyla vakit geçirmeye istekli ve yetenekli bir kitleye ihtiyaç vardır. Ancak söz konusu olan saygının bir endüstriden daha fazlasıdır. Kitaplar, okuyucuyu yüzlerce yıl önce yaşamış birinin veya okuyucunun kendi şartlarından tamamen farklı şartlarda yaşayan birinin zihnine taşıyarak, çok yönlü bir empati becerisi geliştirmemizi sağlar.

Berkeley profesörü **Kahn**, “Çağdaş empati fikirlerinin çoğu özdeşleşme, özdeşim politikaları üzerine kuruludur.” diyor, “Okumak ise bundan daha karmaşıktır, bu nedenle de empatinizi artırır.” Ancak bu tür faydalar, bir karakterin yolculuğu boyunca onunla kalmayı gerektirir; beş veya hatta 30 sayfalık bir alıntıyı okuyarak bu deneyimlere yaklaşamaz.

Maryanne Wolf

Nörobilimci **Maryanne Wolf**'a göre derin okuma, eleştirel düşünme ve öz değerlendirme de dahil olmak üzere bir dizi değerli zihinsel alışkanlığı, kısa aralıklarla göz gezdirmenin veya okumanın yapmadığı şekillerde harekete geçirir. Profesör Dames, yıllardan bu yana birinci sınıf öğrencilerine en sevdikleri kitabı soruyor. Geçmişte, Uğultulu Tepeler ve Jane Eyre gibi kitaplardan alıntı yapan öğrenciler, şimdi ise genellikle Rick Riordan'ın Percy Jackson serisinden söz ediyorlar. Riordan'ın serisi, aksiyon ve bazen de çocuksu mizahla dolu olsa da, Batı kanonu

kadar eski bir edebi uygulamaya başvuruyor: Yunan mitolojisinin huysuz tanrıları ve uzlaşmacı kahramanları için yeni maceralar yaratıyor. Ancak elbette, binlerce yıllık yeniden yorumlamalara rağmen, orijinalleri asla unutmamamızın bir nedeni var. İnsanı anlamak ve insanlığın en büyük başarılarını kavrayabilmek için, halen İlyada'yı (tamamını) okumanız gerekir. •

sabriyeasir@butundunya.com.tr

Çeviri kaynağı: “The Elite College Students Who Can't Read Books”, Rose Horowitch, 1 Ekim 2024, theatlantic.com

"Okumayan insan, hayata tek bir pencereden bakar, bildiği ezber cümlelerle olayları yorumlar ve dar kalıplı bakış açısına sahip olur." Sokrates

Erhan Us, 1987'ta Ankara'da doğdu. Bilkent Üniversitesi Turizm ve Otel İşletmeciliği'nden mezun olarak çeşitli yerel / uluslararası zincir otellerin pazarlama operasyonlarını yürüttükten sonra dijital ve stratejik marketing, mimari / ürün fotoğrafları, tasarım ve sosyal medya hizmetlerini

A.D. 1644 Marketing Group çatısı altında birleştirdi.

Fotoğraf ve modern sanat eserleri ile çeşitli sergilere katıldı.

Ulusal ve uluslararası on bir sivil toplum kuruluşunda başkanlık seviyesinde görev aldı. İki "En İyi Dijital Ajans" ödülü ve birçok özel ödül sahibi olup, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji, Anadolu Üniversitesi Felsefe bölümlerinde ve

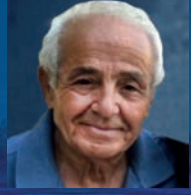
A.D.1644'te (CEO) çalışmalarına devam etmektedir.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Boz Urbalı Köy Kahramanları Köy Enstitülerinden İç Isıtan Öyküler

Cemal Türkmen

Ladik

İsmail, ilkokulu bitirmiş, lakranları gibi sabanın tutağına yapışmıştı. İçinde bir tutku durumuna gelememiş zayıf bir okuma isteğiyle gidiyordu koyunun kuzunun ardından. Göynük'e gidebilme olanağı olsaydı ya da Amasya'da okuma fırsatı çıksaydı, o zaman ille de okuyacağım diye tuttururdu belki. Böyle bir şansının olmadığını iyi biliyordu İsmail.

Ama o, şans denilen şey, biraz gecikmeli olarak tam üç yıl sonra

Olay,
1940 yılının
Eylül
ayında
yaşanmıştır.

çalmıştı kapısını.

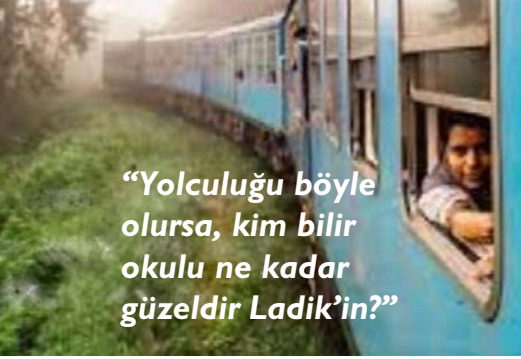
Okul müdürü, ilkokulu bitirmiş, okuyabileceğine inandığı bütün köy çocuklarını yaşı kaçıtır demeden

okula çağırmış, bir müfettişle birlikte sınavdan geçirmişti.

Ağustosun ikinci haftasında sınavı kazandıklarının muştusu geldi.

Varay (Gediksaray) Köyü'nden bindikleri hayvan sırtından Amasya'da indiler. Amasya'da trene binerek Ladik, Toptepe İstasyonu'na ulaştılar. İlk kez bindiği trende »

yolculuk yapmak İsmail'in çok hoşuna gitmişti. "Yolculuğu böyle olursa, kim bilir okulu ne kadar güzeldir Ladik'in?" diye geçirmişti içinden.

"Yolculuğu böyle olursa, kim bilir okulu ne kadar güzeldir Ladik'in?"

İsmail ve arkadaşları Mehmet Akkuş, Süleyman Gödek, Muharrem Yalçın'ın bindikleri otobüs onları Ladik'e götürecekti. Otobüsteki Ladik yolcularıyla söyleşe söyleşe yol aldılar. Ladik'e birkaç kilometre yolları kalmıştı. Yan koltukta oturan köylülerden biri:

"Hey deliganlılar" dedi. "İşde sizin mekdep burası."

Şoför yardımcısı onları Ladik'in girişindeki ilkokul binasının önünde indirdi.

"Yolculuk buruya gadar efendiler." dedi.

İndiler. Okul bahçesinde kendilerinden önce gelmiş bir grup öğrenci dolaşıyordu. Onlarla tanıştılar. Ne de olsa aynı toprağın çocuklarıydılar. Hemen kaynaşıverdiler.

İsmail çevreyi inceledi bir süre. Havzalıları sordu:

"Mekdep yatılı dediydiler, emme

ortalıkda ne yatacak yer var ne yemek yiyecek yer!"

"Biz de öyle sandıydık, dur bakalım hele!"

Onlar öyle şaşkın şaşkın bahçede söyleşirken yanlarına öğretmen olduğu anlaşılan biri yanaştı.

"Benimle gelin gençler." dedi.

Onları aldı, okul binasına götürdü, müdür yardımcısı odasına soktu. İçerideki öğretmen yanlarında getirdiği evrakları alarak okula kayıtlarını yaptı.

"Şimdi gidip karnınızı doyunun." dedi.

Kayıtlarını yaptıran öğretmen, onları kasaba içinde bir lokantaya götürdü. Öğretmenle birlikte oturduklarına masaya.

"Okula kayıt yaptırıp öğrenci olduğunuza göre şimdi sizinle tanışabiliriz. Ben Hüsni Baykoca." dedi öğretmen.

Varaylı çoban çocuklar kendilerini tanıştırmaya alışık değillerdi. Öğretmenin yüzüne baktılar.

Hüsni Baykoca durumu kurtarmak için sordu:

"Senin adın ne?"

"İsmail Uyar."

"Nereden geldin?"

"Göynük'den, Varay Köyünden... Amasya'dan..."

"Siz?"

"Güzel!" dedi, Baykoca. "Yabancılık çekmezsiniz, arkadaş arkadaş okur gidersiniz."

Öğretmenle aynı masada yemek yemek, köylerinden hiç dışarı çıkmamış köy çocuklarına iyi geldi.

Enstitülere böyle geldiler.

Kendilerini önemli biri gibi duyumsamaya başladılar.

Akşama doğru Hüsni Baykoca, öğrencileri toplu olarak hamama götürdü. İsmail, trene ilk kez bindiği gibi hamama da ilk kez giriyordu. Hamamın, o bol sulu, sıcak ortamı, içindeki okula ilişkin duyguların da ısınmasını sağladı. Yıkandılar, temiz bedenlerine okuldan verilen temiz iç çamaşırlarını giydiler. Üzerlerine yine okuldan verilen yazlık keten giysileri geçirdiler, ayaklarındaki altı kabara, sağlam asker postallarına,

Akpınar'ın
ilk öğretmenlerinden
Hüsni Baykoca

defalarca, içleri kabarak baktılar. Üzerlerinden çıkan çoğu eski püskü, bitli pireli giysilerini bir torbaya koyarak görevli öğrenciye teslim ettiler.

Ladik'teki ilk günlerinin akşamı olmuştu. Okul binasının salonu bir anda yemekhaneye dönüşüvermişti. Masaların üzerine tabaklar, çatalar, kaşıklar yerleştirilmişti. Akşam yeme-

ğini orada yediler. İsmail tam da iki metre ilerisinde tavana asılmış lüks lambasına bakakalmıştı. Ne de güzel ışıyordu ortalığı! Kendi evlerindeki idare lambasının isli ve cılız ışığını düşündükçe bu lüks lambasının ne kuvvetli bir ışık yaydığına şaşmış ve imrenmişti. O gece ilkokulun yanındaki bir evde yattılar. Bu ev, okulları asıl kurağına, Akpınar mevkiine taşınmaya değin yatakhane olarak bir köylüden kiralanmıştı. Evin odalarına üçerli dörderli gruplar halinde ranzalar yerleştirilmişti. Ranzaların üzerinde ot yataklar

Ladik/Akpınar Köy Enstitüsü öğretmenlerinden bir grup (1946)

ve yaz olduğu için ince bir pazen örtü vardı.

Ertesi sabah numaraları okunarak sıraya dizildiklerinde toplam otuz dokuz kişiydiler. Akpınar Köy Enstitüsünün ilk öğrencilerine hemen o gün kalem ve defterleri dağıtıldı. Okul Müdürü Nurettin Biriz kendini ve görevli öğretmenleri onlara tanıttı. Biri Müdürün kendisi, diğeri eşi Naciye Biriz, diğerleri de Talat Tarkan, Remzi Gençosmanoğlu ve Hüsni Baykoca olmak üzere hepsi beş kişiydi öğretmenlerin.

Havza'nın Kamlık Köyü'nde açılmış olan eğitim kursu Akpınar'a taşınmıştı bile. Eğitim adayları orada açık havada ders görüyor, bir yandan da içinde barınacakları binaları yapmak için olanca güçleri ve istekleriyle çalışıyorlardı. Akpınar'ın genç öğretmen adayları da programlı bir şekilde onlara

yardım ediyor, kum eliyor, harç karıyor, gerektiğinde duvar örüyorlardı. Yüksünmeden çalışıyorlar, kendi göbeklerini kendileri kesiyorlardı. Nurettin Biriz onlara her şeyi açık açık anlatmış, devletin yeterli

ödenek ayıramadığını, okul binalarını kendilerinin yapacağını, bunun aslında bir ders olduğunu, binaları yaparken yapıcılığı öğreneceklerini, köye gittiklerinde kendilerinin de okul binası yaptırmak durumunda kalabileceklerini söylemişti.

Müdür Biriz: “Siz kendi imkânlarınızı kendiniz yaratacaksınız. Yarattıklarınızın içinde ve üzerinde de kendinizi yaratmış olacaksınız.”

“Hazıra konmak yok.” demişti Müdür Biriz. “Siz kendi imkânlarınızı kendiniz yaratacaksınız. Yarattıklarınızın içinde ve üzerinde de kendinizi yaratmış olacaksınız.”

İsmail anlamamıştı bu sözlerin anlamını. Ama iyi bir şeyler söylediği belliydi. Kısaca onlardan çalışmalarını, öğrenmelerini istiyordu.

Talat Tarkan daha anlaşılır

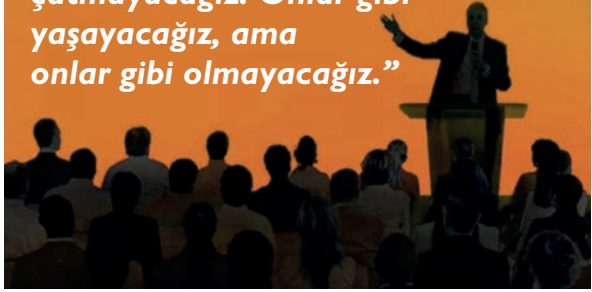
biçimde söylemişti:

“Çocuklar, Osmanlı padişahları yıllarca sizin yüzünüze bakmadı. Köylüleri adam yerine koymadı. Köylerde okul açmayı kafasının içinden hiç geçirmede. Ama bol bol hapishane açıp köylüleri içine doldurdu. Köye jandarma gönderdi,

imam gönderdi, tahsildar gönderdi, ama öğretmen göndermedi. Şimdi Cumhuriyet hükümetleri idare ediyor memleketi. Onlar artık köylüye hak ettiği kıymeti veriyorlar. Sizin gibi akıllı, gözü açık köy çocuklarını seçip okutacaklar. Siz burada öğretmen olarak yetişip kendi köylerinize gideceksiniz. Ama bu arada yoklukla maniâlarla harp etmeyi öğreneceksiniz. Kendi binalarınızı kendiniz yapacaksınız. Kendi tarlalarınızı kendiniz ekeceksiniz. Kendi çiftinizi süreceksiniz. Ekip biçtiğinizi yiyeceksiniz. Hiçbir şeyin hazırına konmayacaksınız. Hayatı burada öğreneceksiniz. Ama devletimize küsmeyeceksiniz.

Milletimizin kıt imkânlarından kendinize pay koparmayı aklınıza bile getirmeyeceksiniz. Acıyı ve zoru imeceyle yenerek tekâmül edeceksiniz. Milletimiz neye katlanıyorsa biz de ona katlanacağız. Millet kıtlıktan yokluktan buğday bulamazken biz

“Milletimiz neye katlanıyorsa biz de ona katlanacağız. Millet kıtlıktan yokluktan buğday bulamazken biz burada keyif çatmayacağız. Onlar gibi yaşayacağız, ama onlar gibi olmayacağız.”

burada keyif çatmayacağız. Onlar gibi yaşayacağız, ama onlar gibi olmayacağız.

Kendi dünyamızı ısıttıktan sonra, onların kafalarını da ısıtmak için bir çıra yakacağız.”

Tıpkı Talat Tarkan'ın dediği gibi oluyordu. Ülkenin genç nüfusu askere alındığından tarımsal üretimde düşme olmuştu. Bu nedenle yiyecek kıtlığı baş göstermişti. Karınları gerektiği kadar doymuyordu. Sabah kahvaltısını ekmekle birlikte sekiz on zeytinle yaptıkları oluyordu. Çoğu zaman ekme de bulamayıp pirinç pilavı ve haşlanmış patates yiyorlardı. Ama onlar bunu sorun etmiyorlardı.

Sadece her günlerini, her saatlerini değerlendiriyorlar, çalışıyorlar, üretiyorlar, üretirken öğreniyorlar, öğrendikçe geliyordu. •

(Nedim Menekşe, Köy Enstitüleri Gerçeği, 2005, s. 211, 212.)

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Hangi bitkinin tohumlarına "arpacık" denir?
a-Soğan
b-Bamya
c-Maydanoz
d-Enginar

2-Aşağıdakilerden hangisi diğerlerine göre farklı bir üreme sistemine sahiptir?
a-Martı b-Yarasa
c-Serçe d-Albatros

3-Voleybolda bir set kaç sayı üzerinden oynanır?
a-16 b-15
c-25 d-21

4-Aşağıdakilerden hangisi yansız, taraf tutmayan anlamına gelir?
a-Bitaraf
b-Bihaber
c-Bifikir
d-Herze

5-"Beyaz Cennet" olarak bilinen Pamukkale hangi ilimizdedir?
a-Aydın b-Manisa
c-Antalya d-Denizli

6-Bankacılıkta yapılan işlemlerin yazılı olduğu ve bir nüshası müşteriye verilen kağıda ne denir?
a-Virman
b-Proforma
c-EFT
d-Dekont

7-Vejetaryenler hangi gıda maddesini yemezler?
a-Domates
b-Sebze
c-Et
d-Mantar

8-Telgrafta hangi alfabe kullanılır?
a-Latin
b-Mors
c-Kiril
d-Arap

9-Dayınızın öz annesinin tek kızı sizin neyiniz olur?
a-Anneanne b-Teyze
c-Hala d-Anne

10-"Hünkar Beğendi" yemeğinde aşağıdaki sebzelerden hangisi kullanılır?
a-Patlıcan b-Enginar
c-Ispanak d-Kabak

11-Ünlü çizgi film Şiriner'in baş düşmanı kötü yürekli Gargamel'in kedisinin adı nedir?
a-Garfield
b-Rin Tin Tin
c-Azman
d-Atılğan

12-Biberi, tarhanası ve dondurması ile meşhur olan ilimiz hangisidir?
a-Çorum
b-Gaziantep
c-Kahramanmaraş
d-Sivas

ÇUKUROVA SANAT ÖDÜLÜ VERİLEN CEVAT ÇAPAN BÜTÜN DÜNYAYI BULUŞTURAN BİR AŞK KÖPRÜSÜDÜR

Yazan: SONGÜL SAYDAM

Cumhuriyet'in 10. yılında gözle-
rini açan Cevat Çapan çocuk-
luğunu anarken "Acıklı bir hikayeyi
anlatmaya başlayacağım" diye baş-
lıyor söze: "Acıklı, çünkü yerinden
yurdundan edilen birçok insan, Os-
manlı İmparatorluğu'nun elden çı-
kan topraklarından Birinci Dünya
Savaşı'ndan sonra ancak İstiklal
Savaşı'nın başarıyla kazanılmasıyla
anavatana geliyorlar. Türk toprakla-
rına geliyorlar ama doğdukları yer-
deki evlerini baskınlarını, mallarını,
mülklerini orada bırakmak zorunda
kalyorlar. Ben bu mübadele kelime-
sini duyduğum zaman Darıca'da il-
kokul öğrencisiydim."

Cevat Çapan'ın annesi Girit'ten

gelirken babası, Doğu Anadolu'dan
dünyanın batısına gidip geri gelmiş.
Cevat Çapan'ın yüzünden hiç eksil-
meyen gülümsemenin nedeni, annesi,
babası, ailesiyle olan ve bunu Nigâr,
Leyla ve Alişan adını verdiği çocukla-
rına taşıdığı sevgi dolu ilişkisi:

"Babam bana karşı çok sevgi
dolu bir insandı. Beni iyi yetiştirmek
için her türlü şeyi yapardı. Benimle
müthiş bir arkadaşlık kurdu. Bütün
o Amerika maceralarını, Havana-
Küba-Santiago maceralarını din-
leyerek büyüdüm. Bu arada orada
Fransızca da öğreniyor. Michel Zé-
vaco'nun ünlü eseri *Pardayanlar*'ı
Fransızca anlatırdı. Daha o yaşlar-
da ezberlemiştim baba *Pardayan*'ın

oğluna sözlerini.”

Girit’te ölen hayallerini yeniden yeşertmeye çalışan mübadiller arasında gerçeklik duygusunu, elektriğin olmadığı Darıca’da edindi Cevat Çapan:

“Neyse ki topçu alayı var. Alay kumandanlarından Remzi Yiğitgüden’in kızlarından biri Ferhunde Erkin’ di. 29 Ekim’de Cumhuriyet balosu oluyor. Halkevlerinin bir şubesi olarak Gençlerbirliği vardı. Arada bir oraya işte Hacivat, Karagöz gelir. Ramazanda Hacivat Karagöz oynatılır. Eğlence hayatı yok, sinema yok. Sinema sadece askeri mahfelerde. İlk Charlie Chaplin filmi orada gördüm. İlk öğrendiğim yabancı oyuncu Yumurcak filminin oyuncusu, adı Jackie Coogan.”

hem Giritlilerin orada yaşadıkları trajediyi yani sadece oradan gelen mübadillerin değil hem de buradan gitmek zorunda kalan Yunanlı mübadillerin de yaşadığı trajedileri yavaş yavaş öğrenmeye başladım. Okuduklarımdan, tanıdığım insanlardan... Birdenbire bambaşka bir gerçeklik dünyasıyla karşılaştım. Gerçeklik dediğim o dünya hem Robert Kolej’e girmiş olmak hem de İstanbul’da yaşamaya başlamış olmak. Şehir Tiyatroları diye bir kurumun olduğunun farkına vardık o yıllarda. İki bölümü vardı Şehir Tiyatrosu’nun. Dram kısmı, komedi kısmı. Başında Muhsin Ertuğrul vardı. İlk gittiğimiz yıl Atinalı Timon oynuyordu. Talat Artemer baş-

roldeydi. Bütünü o oyuncuları hatırlıyorum. (...)

“Bu mübadele hikayesi benim için hayatın gerçeklerini anlama bakımında bir ilk adım oldu...”

Tiyatronun ardından sinemayı keşfetti Cevat Çapan:

“Milli, Hilal ve Turan sinemaları var. Hepsi üç film birden gösteriyor. O dönemin gözde filmleri,

Ali Babalar, Arşak Palabıyıkyanlar oynuyor. Taksim’de de daha çok Türkçe sözlü Arapça şarkılı filmler oynuyor. Muhammed Abdülvehhab, Ümmü Gülsüm şarkıları söylüyor. Hiç kaçır mıyorum bunları. Hepsini

Mübadelenin öteki yüzünü de İstanbul’da gördü Cevat Çapan:

“Bu mübadele hikayesi benim için hayatın gerçeklerini anlama bakımında bir ilk adım oldu. İstanbul’da

gidiyorum görüyorum. Herhalde sonunda ben de ya tiyatrocuya olacağım ya sinemacı olacağım. Çehov, 'Hepimiz ebedi öğrencileriz.' demişti. Bu ebedi öğrencilikten öğrencilik heyecanından hiç kurtulmadım. Bu heyecan hiç azalmadı. O heyecan hâlâ sürüyor."

Köy Enstitüsünde okuduktan sonra Darıca'da okuluna öğretmen olarak dönen öğretmenden gördüğü Köy Enstitüsü mucizesinin gerçek anlamını, büyük önemini lise yıllarında öğrendi Cevat Çapan:

"Lisedeyken Mahmut Makal'ın 'Bizim Köy' kitabı çıktı. Büyük bir olaydı. Bu eğitim anlayışının heyecanı sadece öğretmenlerden değil

MEB'den de kaynaklanır. MEB Hasan Ali Yücel'di. Bir taraftan Hasan Yücel gibi bir Eğitim Bakanı okulları yönlendiriyor, bir taraftan İsmail Tonguç'la Köy Enstitülerinin açılması sağlanıyor, bir taraftan tercüme bürosu diye bir bölüm kuruyor ve dünya klasikleri Türkçeye çevrilmeye başlıyor. Bütün bunların yaşandığı ve başladığı heyecanlı yıllara tanık oldum."

Ortaokul dönemine yaşamını etkileyen iki öğretmenini unutamıyor Cevat Çapan. Biri Atatürk ile aynı yıl bugün Yunanistan sınırları içinde kalan Mora'da doğan, Fransızca

öğretmeni olarak I. Dünya Savaşı sırasında gönderildiği Yemen'de kendi kendine İngilizce öğrenen, Yemen elden çıkana kadar Sana Askeri Rüştiyesi müdürlüğünü sürdüren, Yemen'i terk etmek zorunda kalan son Osmanlılardan, Baha Toven.

19. yüzyılın en büyük bilim adamlarından biri olarak kabul edilen, sayısız buluşun sahibi olan, talyum elementini ve radyant maddeyi

bulan, adını taşıyan deney tüpü ve radyometreyi icat eden, atom fiziğinin gelişmesine temel olan katot ışınlarıyla ilgili çalışmaların öncüsü William Crookes'u keşfetti Baha Toven.

Baha Toven

Bir başka öğretmeni daha vardı Çapan'ın, Tevfik Fikret'in çok yakın arkadaşı, Şair Nigâr'ın oğlu Salih Keramet Nigâr. Salih Keramet Nigâr'ın dedesi Macar kökenli ressam, müzisyen ve dört dil bilen adı Osman olan bir paşaydı. Kızı Nigâr'ın iyi bir eğitim almasını sağladı. Cevat Çapan'ın yıllardır katıldığı Perşembe / Cuma edebiyat sanat buluşmalarının bir benzerini yıllar önce evinde Salı günleri başaran şair bir kadını Nigâr Hanım. Batı'da özellikle Londra ve Paris'te sanat hamilerinin evinde buluşma ortamında oğlunu büyüttü. Annesinin soyadını yaşatan Salih Keramet, (...) Abdülmecit oğlu Şehzade

Ömer Faruk'u Galatasaray'dan alıp Salih Keramet'le Avusturya'ya gönderdi. Beş yıl sonra İstanbul'a dönen Salih Keramet Viyana'da ataşe olarak görevlendirildi. Burada İtalyan uyruklu Hatice Hanım ile evlendi. Viyana'dan dönüşünde Abdülmecid Efendi'nin özel katipliğine

Salih Keramet Nigâr

getirildi. Halifeliliğin kaldırılıp haneler mensupları yurtdışına sürüldüğünde onlarla birlikte İsviçre'ye gitti. Robert Kolej'de öğretmenliğe başlamak üzere Türkiye'ye geri döndü. 102 yaşında ölünceye kadar Abdülmecid'in Türkiye'deki vekili olarak onun mezarının getirilmesi için çalıştı.

Robert Kolej'de dünyaya açıldı Cevat Çapan:

"Yabancı bir dil, İngilizce öğreniyorsunuz, dünyanın gerçekliğini sadece Türkçe aracılığıyla değil, hem Türkçenin güzelliğinin farkında olan Türkçe öğretmenleriyle hem de yabancı bir dilde. Daha orta 3'te Odyssea'yı okuduk İngilizceden. Lise 1'de İlyada'yı okuduk. Mitooloji dersi var. Her şeyi zamanında öğrenilmesi gereken bir yaşta öğrenen bir okul. Bütün bunların dışında mübadele gerçeği yani mübadelenin sağladığı o trajik duyarlık. Azınlık diye bilinen ve birçoklarının küçümsediği, küçük gördüğü, düşmanca baktığı insanlarla çok dostça ilişki

kurmamı sağladı. (...) O Batı-Doğu düşmanlığı, karşıtlığı. Böyle bir şey hiç olmadı. Çünkü çok o bakımdan da çok şanslıydık ve bir anlamda mübadil olmanın yani mübadeleyi yaşamış olmanın yarattığı duyarlık. Belki de aşırı duyarlık. Bazı şeyleri daha iyi anlamaya

yardımcı oluyor."

Mübadele Cevat Çapan'ın em-pati gücünü artırdı:

"Mübadele böyle bir dostluk ve sevgi kaynağı oldu benim için. Mübadelenin sağladığı dostluk sayesinde, bu duygu sayesinde İstanbul'a geldiğim zaman da hem Rum arkadaşlarla hem Rum komşularla, İstanbul'da yaşayan bir sürü Rum aileyle de dostluklar kurduk. Anneme, annemin yaşadıklarına, anneme duyduğum sevgi, benim bu tarafımı daha da katmerli bir şekilde geliştirdi. Yunan edebiyatıyla da ilgilenmeye başladım. Seferis'i, Kavafis'i, Ritsos'u çevirmem biraz da o yüzden oldu. Bir de Giritlilikle beni tanıştıran yönetmen (Kıbrıs Lismasol'da doğan Anthony Quinn'ın oynadığı Zorba filmi ile dünya çapında ün kazanan) Mihalis Kakogiannis'in Stella diye bir filmi oldu. Stella, Giritli bir ailenin futbolcu oğlunun başından geçen bir hikayeye. Londra'da gördüm sarhoş oldum neredeyse. İstanbul'u özlemişim ve

bana İstanbul'u hatırlattı. Mikis Theodorakis'i o da Giritli bir müzisyen, onun müziklerini keşfettim. Derken Nikos Kazancakis. Kazancakis de Giritli bir yazar. Kazancakis romanları. Bu Giritliliği yeniden yaşamak."

Oğuz Atay'la yolları keşişti Cevat Çapan'ın. Cambridge'ten mezun olan Çapan Yeşilçam'da iş arıyordu. Halit Refiğ onu Oğuz Atay'la ile tanıştırdı. Daha sonra aynı dönemde askere alındılar. Yolları dağıtımdan sonra yine keşişti. Çapan MSB, Oğuz Atay Genelkurmay Başkanlığında askerlik yaparken: *"Oğuz, mühendis ama bütün dünyayı o yaşlarda ne kadar hatmedebilirse, hatmetmiş bir meraklı genç. Herkes her şeyden haberdar. Benim haberdar olmadığım,*

şeylerden o haberdar. Onun haberdar olmadığı şeylerden, ben haberdarım biraz. Böyle paylaşıyoruz birçok bilgileri."

Oğuz Atay

Çapan, Vü'sat O. Bener ile Oğuz Atay'ı tanıştıyordu. Çapan'ın bir özelliği de içinde kıskançlık olmaması. Bilgisini, dostluğunu paylaştıkça mutlu olan bir bilge. John Whiting'in Yürüyüş Türküsü'nü çevirirken Oğuz Atay daha İngiltere'de sahnelemeden Türkiye'de oynanan Samuel Beckett'in Godot'u Beklerken üstünde çalışıyordu. Askerlik sonrası bir gece kapısı çalındı Cevat Çapan'ın. Gelen Oğuz Atay'dı. *"Ben bir roman yazdım."* dedi ve teksir edilen günümüz en çok okunan romanı *"Tutunamayanlar"*ı uzattı. Hacımlı dosyayı alan, Çapan: *"Biraz*

"Tutunamayanlar"ı biraz korkarak okumaya başladım. Bırakamadım elimden. Çok sevindim. O kadar güzel bir şeyle karşılaşmıştım ki ilk görüşmede sarılıp kutladım."

korkarak okumaya başladım. Bırakmadım elimden. Çok sevindim. O kadar güzel bir şeyle karşılaşmıştım ki ilk görüşmede sarılıp kutladım.”

Oğuz Atay’ın isteği üzerine TRT Roman yarışmasına gönderilen yapıtın seçici kurulda okunması için girişimde bulundu Çapan. Kitabı okumadan oylarını kullananların tutumuna rağmen yapıtı okuyanların raporlarıyla ödül almayı başardı. Ödül alan “Tutunamayanlar”ı yayımlatmak da sorun oldu. Adı sanı duyulmamış bir mühendisin tuğla gibi kitabını kimse yayımlamak istemedi. Sonunda yayımlatmayı başaran Çapan:

“Türkiye öyle garip bir yer ki yeni başarılı bir yazara özlem duyuyor. Aç bir piyasa var. Ama bir taraftan da böyle bir yeni yazarı tanıtmak cesur eleştirmen yok. Bir kitabının yayımlanması da Oğuz Atay’ın birden keşfedilmesine, ne kadar önemli bir yazar olduğunun anlaşılmasına yetmedi. Keşfedilmesi ve değerinin anlaşılması ne yazık ki ölümünden sonra oldu. ‘Tehlikeli Oyunlar’ı yazmasına yol açtı. Tam bir başarının tadını çıkaramadan o menfur hastalık baş gösterdi.”

“Oyunlarla Yaşayanlar” oyununu yazdığında da Cevat Çapan’dan destek istedi Oğuz Atay. Ne yazık ki oyunun oynandığını göremedi. Çapan onu da yapıtlarını da unutmadı. Devlet Tiyatroları’nda oynamasını sağladı.

İktisat okumak için gittiği üniversitede İngiliz Dili ve Edebiyatı

okuyarak geri gelen Çapan, Paris’te sinema eğitimi görüp geri dönen Atilla Tokatlı’nın para yetmeyince yarım kalan filmde rol aldı.

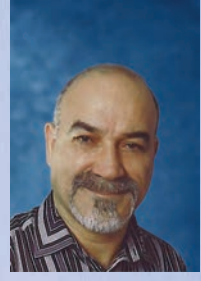
Sabahattin Eyüboğlu ile tanıştığı an Zweig’in dediği yıldızın parladığı andı. Eyüboğlu, Dekan Mengüşoğlu’nu arayıp Çapan’ı üniversiteye almasını istedi. Mina Urgan, Jale Baysal, Halet Çambel, Orhan Burian ile tanıştı. Başka bir bölüm üzerinden akademik yaşamı başladı.

İçindeki tiyatro, sinema aşkı hiç bitmedi. Cambridge’te birlikte okuduğu, Türkiye’de de ilgi odağı olan Sylvia Plath ve eşi Ted Hughes dışında John Berger, A.S. Byatt ile dostluğu onu bütün dünyanın şairlerini bir araya getirmeye götürdü. Önce Çin’den Peru’ya sonra bütün dünyaya yolculuk yaptı. 30 cildi bulan Şiir Atlası (7. cildi yayımlanmış) bir barış, dostluk, kardeşlik türküsü, şarkısı...

Nazım Hikmet ile de yolu kesişen Cevat Çapan; Yaşar Kemal, Tilda Kemal, Abidin Dino, Güzin Dino ile görüştükleri Paris günlerinde imza günü olan Nazım Hikmet ile görüşüp tanıştı. Daha sonra Nazım Hikmet’in kendi öz evladı gibi kucakladığı Piraye’nin oğlu Memet Fuat ile tanıştı ve yıllarca birlikte çalıştı. Bu dostluk Turhan Günay, Turgay Fişekçi ile sürdü.

24 Mart’ta Çukurova Ödülü verilen Cevat Çapan, bir aşk köprüsüdür bütün insanlığı buluşturan. •

İnsanlar Yaşadıkça Mehmet Ünver

Hemen herkesin yaşamında unutamadığı bir yaz mevsimi vardır. Ben, yedi yaşımı sürdürdüğüm 1963 yılının yazını hiç unutmadım.

1963 Yazıydı

O yazın benim için unutulmaz oluşunun en önemli nedeni, bir önceki yılın sonbaharında başladığım ilkokulun ilk uzun tatili

olmasıdır. Yaklaşık dokuz ay boyunca sabahları sıcak yatağımdan kalkıp gittiğim ve ikinci saatlerine kadar dört duvarının arasında kaldığım okuldan tam üç ay boyunca uzaklaşmış olmanın verdiği pespembe mutluluğu ilk kez o yaz tattım. İnsanoğlu gerçekten zevk aldığı pek çok şeyin kıymetini ancak kalıcı ya da geçici olarak kaybettiğinde anlıyor. »

İlkokula başladığımda benim için de aynı durum söz konusu olmuştu. Büyük bir düş kırıklığı içindedim, tüm özgürlüğüm elimden alınmış gibi hissediyordum. Tüm gün boyunca Boğaziçi'ni kuş bakışı gören geniş bahçemizde ağaçlara tırmanmak, meyve aşırarak için arkadaşlarla birlikte bostanlara dalmak, kayıkhanelerde gönlümüzce oynamak ve korudaki asırlık çınar ağaçlarına salıncak kurup sallanmak keyfinden mahrum kalmıştım çünkü. Bu buruk duygu içinde okulda pek de ilgimi çekmeyen dersleri dinlerken hep kaybettiğim özgürlüğümü düşünüyor, bir an önce yaz tatilinin gelmesi için dua ediyordum.

Sonunda dört gözle beklediğim o mutlu gün gelmiş ve haziran ayı başında üç aylık yaz tatilimiz başlamıştı. Aradan tam altmış iki sene geçtiği halde tatilin ilk sabahını

hala anımsıyorum. Kahvaltı masamızı bahçemizdeki çardağın altına kurmuştuk. İri sarı güllerle çevrili çardağımızdan insanın yüreğini serinleten bir Boğaziçi manzarası görünüyordu. Önümüzden süzülerek geçen şehir hatları vapurlarının, yelkenlilerin ve dev bir kuğu gibi bembeyaz silüetiyle Karadeniz yönüne doğru yol alan Ankara Gemisi'nin görüntüsü bir fotoğraf albümünün renkli resimleri gibi hâlâ gözlerimin önündedir. O iç açıcı manzaraya karşı keyifle kahvaltı yaparken üç ay boyunca okuldan, derslerden ve ödevlerden uzak kalacağımı düşündükçe sevinçten içim içime sığmıyordu. Kahvaltıdan sonra kardeşim ve komşularımızın çocuklarıyla

O iç açıcı manzaraya karşı keyifle kahvaltı yaparken üç ay boyunca okuldan, derslerden ve ödevlerden uzak kalacağımı düşündükçe sevinçten içim içime sığmıyordu.

vapur iskelesinin yanındaki sahil arsasına yüzmeye gitmiştik. Yüzmeyi bir sene önce henüz altı yaşımdayken yine orada öğrendiğim için serin sulara korkusuzca atılıyordum. Karnımızın acıklığını fark edince denizden çıkartığımız midyeleri hemen oracıkta yaktığımız ateşin üzerinde pişirip bir arkadaşımızın fırından aldığı sıcacık ekmeklerin içine koyup ıştehla yemiştik.

Özgürlük ne güzel bir duyguydu. Bu duyguyu, Boğaz'ın mis gibi iyot ve yosun kokulu esintisini içimize çekip denizden geçen rengârenk balıkçı takalarını izlerken anlayabiliyorduk. Arada sırada büyük gemilerin dalgaları sahile vuruyor ve büyükçe bir kayanın üzerinden o dalgalara atlayarak eğleniyorduk. O gece tatilin ilk günü şerefine evimizin hemen karşısındaki yazlık sinemaya gitmiştik. Şansımıza çok hareketli bir kovboy filmi oynuyordu. Gece yarısına doğru bahçemize döndüğümde yıl boyunca özlediğim bir görüntüyle karşılaştım: Her sene haziran başında görülen ateş böcekleri fosforlu ışıklarıyla yanıp sönerек ağaçların dalları arasında geziniyor, gecenin

Özgürlük ne güzel bir duyguydu. Bu duyguyu, Boğaz'ın mis gibi iyot ve yosun kokulu esintisini içimize çekip denizden geçen rengârenk balıkçı takalarını izlerken anlayabiliyorduk.

karanlığını son derece şiirsel bir hale dönüştürüyordu. Onları daha iyi görebilmek için evin ve çardağın ışıklarını söndürmüştük.

Geç saatte kardeşimle bahçedeki hamağa uzanıp annemin verdiği yorganı da üstümüze çekerek temiz yaz havasında uyuyakaldık. Ara sıra uyandıığımızda hemen yakınımızdaki bostandan gelen bülbüllerin seslerini dinliyor, hanımeli ve akasya çiçeklerinin geceye yayılan baygın kokularını içimize çekiyorduk.

Özgürlüğü doyasıya yaşadığım tatil sürerken çevremdeki yaşıtlarıma kıyasla ne kadar şanslı olduğumun ayırındaydım. Her şeyden önce diğer arkadaşlarımız sokaklarda ya da eski yangın yerlerinden arta kalan boş arsalarda oynamak zorundayken kardeşimle ben, dev

ağaçlarla kaplı ve Boğaziçi manzaralı bir bahçeye sahiptik. Canımız istediğinde babamın bir sene önce evimizin önündeki sakız ağacının çatal dalına yaptığı küçük ağaç evimize çıkıp kâh kitap okuyor kâh Boğaz'dan geçen dev yolcu gemilerini izliyorduk. Özellikle Sovyet donanmasına ait muhrip

ya da denizaltıların önümüzden geçişi sırasında heyecanlanıyor onları daha iyi inceleyebilmek için annemin aldığı dürbünle bakıyorduk. Bahçemizin sunduğu güzel olanakları bilen arkadaşlarımızın üç aylık yaz tatili boyunca ağaçların gölgesinde oynama fırsatını kaçırmamak için okullar açılana kadar bizimle çok iyi geçindiklerini söylememe gerek yoktur sanırım. Meyve ağaçlarımız yaz başından sonbahara kadar erik, kayısı, incir gibi meyveleri bolca sunduğu için tüm çocukların ilgisini çekiyordu.

Osıralar henüz yedi yaşında olduğum halde sabahları ailecek bahçede kahvaltı etmenin, akşam inene kadar sahilde yüzüp denizden çıkardığımız midyeleri kızartarak yemenin, hemen her gece muhitimizdeki iki yazlık sinemadan birine gidip film izlemenin kendime bahşedilmiş bir ayrıcalık olduğunu düşünmeye başlamıştım. Bu duygu, sonbahar

gelip, okullar açıldığında bile bir sonraki uzun tatili yani 1964 yılının yazını daha o günlerden düşleyebilme şansını veriyordu. Her şeyden önce bir yaş daha büyümüş olacaktım. O zaman yazın birkaç haftasını amcamın koyunlar, keçiler, tavuklar ve ördeklerle birlikte yaşadığı

Gebze'deki evinde geçirebilirdim. Önceki yaz, yakınından berrak sularıyla akan bir derenin geçtiği o evde bir hafta kalmıştık. O bir haftanın her gününü amcamın çocuklarıyla bahçelerde dolu dolu yaşamış, geceleri yıldız ışıklarının kırıştığı gökyüzüne bakarak şarkılar söylemiştik.

1963 yılının yazı ayrıntılarıyla anlatmaya çalıştığım gibi büyük bir keyif ve özgürlük içinde geçmişti. O yaz, yaşamımın en özel tatili olarak her günü ve her gecesiyle belleğimde yer etti. Sonbahar gelip okul açıldığında içim son derece rahattı. Bunun nedeni, o yazı benim için heyecanlarla dolu özel bir tatil haline getiren kafa dengi arkadaşlarımın da benimle aynı okulda ve hatta aynı sınıfta yerlerini almış olmalarıydı. Bir sonraki yaz tatilinde yine aynı sahilde birlikte yüzüp yine aynı yazlık sinemalarda film izleme keyfi yapacağımızı düşleyerek koca seneyi geçirecektik. •

mehmetunver@butundunya.com.tr

İKLİM KRİZİYLE YENİDEN ŞEKİLLENEN GASTRONOMİ

Ülkemizde dönemde gözlemlenen olağanüstü sıcaklık artışları, sadece mevsim normallerini zorlamakla kalmıyor; tarım, hayvancılık ve dolayısıyla gastronomi dünyamızın temel dinamiklerini de kökten değiştiriyor.

Son 110 yılın sıcaklık rekorunu kıran bu durum, toprağın ve suyun değerini yeniden hatırlatıyor.

Artan ısı, bitkilerin doğal büyüme döngüsünü alt üst ederken; meyve, sebze, süt ve diğer temel gıda

maddelerinin kalitesinde ve lezzetinde belirgin düşüşler meydana geliyor.

Her lokmada, doğanın bize sunduğu zenginliğin ve emeğin izlerini hissettiğimiz günlerde, üretici ve tüketici olarak bu değişimin farkına varıyoruz.

İklim krizi ve küresel ısınma, sofralarımızdaki tatların doğallığını tehdit ederken, sürdürülebilir üretim ve doğayla uyumlu yaşamın önemini de daha net kavratıyor.

Bu yeni gerçeklik, hem gelecek nesillere aktaracağımız gastronomik mirasımızı korumak hem de doğayla barışık bir yaşam sürdürmek için acil adımlar atmamızı gerektiriyor.

Kısacası iklim krizi ve küresel ısınma, tarımsal üretimin temel dinamiklerini altüst ediyor.

Sıcaklık artışları, bitkilerin normal büyüme döngüsünü bozuyor.

Domates, biber, elma gibi temel ürünlerde yaşanan verim kayıpları, lezzet ve besin değerinde düşümlere neden oluyor.

Örneğin, aşırı ısınan elmalar, beklenen tat dengesini yitiriyor; meyvelerin doğal asit ve şeker oranlarında meydana gelen değişiklik, geleneksel tariflerin temel unsurlarını zedeliyor.

Bu durum, mutfaklarımızda doğallığa dayalı yemeklerin yerini, daha işlenmiş ve yapay tatların kullanımına doğru kaymasını hızlandırıyor.

Hayvancılık sektöründe de küresel ısınmanın etkileri kendini belli ediyor.

Hayvancılık sektöründe de küresel ısınmanın etkileri kendini belli ediyor.

Artan sıcaklıklar, süt ineklerinin stres yaşamasına neden oluyor.

İnekler, daha fazla ısıya maruz kalınca, sütün veriminde belirgin bir düşüş gözlemleniyor.

Bu durum, peynir, yoğurt ve diğer süt ürünlerinin kalitesinde bozulmalara yol açıyor.

Aynı zamanda, ısı stresinin yarattığı sağlık sorunları, hayvan refahını olumsuz etkilerken üretim maliyetlerini de artırıyor.

Bu gelişmeler, hem ekonomik anlamda üreticilere yük bindiriyor hem de sofralarımızda yer alan ürünlerin kalitesini tehdit ediyor.

Gastronomi dünyasında ise iklim krizi, sofralarımızda sunulan lezzetlerin kimliğini sorgulatıyor.

Geleneksel mutfaklar, doğanın bize sunduğu taptaze ve doğal ürünlerle şekillenirken, iklim değişikliği bu ürünlerin kalitesini ve bulunabilirliğini azaltıyor.

Taze sebze ve meyvelerin yerini,

lezzetinde eksiklikler bulunan, kalitesiz ürünler almaya başladığımızı görüyoruz.

Ayrıca, artan sıcaklık ve nem, gıda güvenliği açısından riskler oluşturuyor.

Zararlı

mikroorganizmaların çoğalması, kimyasal kalıntıların artması gibi durumlar, hem sağlık sorunlarına yol açıyor hem de gıda israfını beraberinde getiriyor.

Tarımın geleceği, su kaynaklarımızın etkin kullanımına bağlı.

Ülkemizdeki tarım toprakları, organik madde oranının düşüklüğüyle ve su kaynaklarının azalmasıyla ciddi sıkıntılar yaşıyor.

Geçtiğimiz günlerde yaşanan sıcaklık rekorları, toprak verimliliğini olumsuz etkilerken, kişi başına düşen yıllık su miktarının 1.350 metreküp seviyelerine gerilemesi, su kıtlığının ne denli kritik boyuta ulaştığını gösteriyor.

Geleneksel vahşi sulama yöntemleri yerine modern damlama sulama, yağmurlama gibi teknikleri uygulamak, suyu daha verimli kullanmamıza olanak tanıyor.

Ayrıca, yağmur suyu hasadı gibi yöntemler de doğal kaynaklardan maksimum fayda sağlamamıza yardımcı oluyor.

Ekonomik açıdan bakıldığında, sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesi kaçınılmaz hale geliyor.

Tarımın geleceği, su kaynaklarımızın etkin kullanımına bağlı.

Toprağın, suyun ve canlıların dengesi bozuldukça, gıda üretimi maliyetleri artıyor ve

tüketiciler olarak bizler de bu yükü hissediyoruz.

Monokültür tarımın yaygınlaşması, toprak verimliliğinin azalmasına ve hastalık ile zararlı istilalarının artmasına neden oluyor.

Doğayla

uyumlu, çeşitliliğe dayalı üretim modelleri; organik gübre, kompost, yeşil gübreleme ve ekim nöbeti gibi uygulamalar, toprak sağlığını korumanın yanı sıra, karbon

nun doğada depolanmasına da katkı sağlıyor.

Modern teknolojilerin tarım ve hayvancılıkta kullanımı, sürdürülebilirliğe geçişte önemli bir rol oynuyor.

Yenilenebilir enerji

Ekonomik açıdan bakıldığında, sürdürülebilir tarım uygulamalarının benimsenmesi kaçınılmaz hale geliyor.

kaynaklarının, özellikle güneş enerjisinin kullanılması; çiftçilerin enerji maliyetlerini düşürürken, fosil yakıt bağımlılığını azaltıyor.

Çiftçiler, güneş panelleriyle çalışan sulama sistemlerini devreye sokarak, hem çevreci bir yaklaşımı benimsiyor hem de üretimde verimlilik artışı sağlıyor.

Böylece, hem doğayı koruyor hem de sofralarımıza ulaşan lezzetlerin kalitesini yükseltiyoruz.

Gastronomi alanında ise aşçılar, yerel ve mevsiminde üretilen malzemelere yöneliyor.

Restoranlar, sürdürülebilir ve organik ürünlerle hazırlanan menüler sunarak hem çevreye duyarlı hem de sağlıklı seçenekler ortaya koyuyor.

Tüketiciler de bu bilinçle alışveriş yapıyor; yerel pazarlardan alışveriş yapmayı tercih ediyor, doğallığı ve tazeliği ön planda tutuyor.

Bu sayede, iklim kriziyle mücadelede sadece üreticiler değil, tüketiciler de önemli bir rol üstleniyor.

Devlet politikaları ve destekleri, sürdürülebilir tarımın yaygınlaşması

açısından kritik öneme sahip.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın yürüttüğü projeler, çiftçilere modern teknikler konusunda eğitim ve finansal destek sağlıyor.

Ancak, bu desteklerin yaygınlaşması ve halk arasında farkındalık yaratılması, geleceğimizin teminatı olacak adımlardan biri.

Gelecek nesillere sağlıklı, lezzet dolu sofralar bırakmak için hep birlikte bilinçli hareket ediyoruz.

Sonuç olarak, iklim krizi ve küresel ısınma, gastronomimizin temellerini sarıyor.

Her lokmada, toprağın, suyun ve emeğin izlerini görüyoruz.

Bu değerleri korumak, hem doğayla uyumlu bir yaşam sürdürmek hem de mutfak kültürümüzü gelecek nesillere aktarmak için elzem.

Hep birlikte, üretici ve tüketici olarak, doğaya saygılı, sürdürülebilir adımlar atıyoruz.

Çünkü gelecek lezzetlerimizin doğayla olan uyumuna bağlı. •

rehatartici@butundunya.com.tr

Gastronomi alanında aşçılar, yerel ve mevsiminde üretilen malzemelere yöneliyor.

İnsanlığın Trajedisi

Bu dünya, çarkları uzmanlarca döndürülen bir dünya. Peki, bizim bilim toplumuyla kastettiğimiz böyle bir dünya değil mi? Hayır, değil. Bir bilim toplumu gerçekte, uzmanların işleri, tıpkı elektriğin ışık haline getirilmesi örneğinde olduğu gibi yürüttükleri bir toplumdur. Ama doğanın nasıl işlediğini, örneğin,

elektrik aracılığıyla ışıkta ve benim beynimde kendisini nasıl ifade ettiğini bilmek durumunda olanlar, sizin gibi, benim gibi insanlardır.

Ve biz burada gerçekten harika bir bilgi eşliğindeyiz. İnsanın yükselişi, daima, kritik bir denge içerisinde sürmüştür.

Daima bir belirsizlik duygusu

vardır, “İnsan diğer adımını atmak için ayağını kaldırdığı zaman, bu gerçekten ileriye dönük bir adım olacak mıdır, olmayacak mıdır” sorusunda düğümlenen bir belirsizliktir bu. Ve önümüzde duran nedir? Artık, fizik ve biyolojide öğrendiklerimizin hepsini, nereye geldiğimizi, insanın ne olduğunu anlamaya yönelik olarak bir araya getirmek... İşte, yapmamız gereken budur, önümüzde duran budur.

Bilgi, olguların kaydedildiği, sayı-faları kolayca dağılabilecek bir not defteri değildir. Bilgi, her şeyin ötesinde, bizim ahlaklı, dürüst yaratıklar olarak kalmamızı sağlayacak olan araçtır. Eğer siz kendiniz, geçmişin inançlarından kaynaklanan eski püskü bir ahlak sisteminin dışında yaşamaya devam ederken sizin adınıza başkalarının dünyayı çekip çevirmesine izin vererseniz, bilgili olmanız sizi dürüst-lük erdemine ulaştırmaz.

Şimdiye dek, insanın yükselişi konusunda bu denli iyimserken, artık, bu iyimserlikten vaz mı geçiyorum? Elbette hayır. İnsanın yükselişi sürecektir. Ama bunu sürdüreceğimizin, bildiğimiz Batı uygarlığı olacağını sanmayın. Şu anda kararsızlık içindeyiz. Eğer vazgeçersek, diğer adım yine atılacaktır ama bizim

tarafımızdan değil. Asur’a, Mısır’a, Roma’ya verilmemiş olan güven-ge bize verilmiş değildir. Biz de birilerinin geçmişi olmayı bekliyoruz, zorunlu olarak kendi geleceğimiz olmayı değil. Biz bir bilim uygarlığıyız. Bu demektir ki, bizim uygarlığımızda bilgi ve bilginin doğruluğu asıldır. İngilizcedeki bilim sözcüğü, yalnızca bilgi anlamına gelen Latince bir sözcüktür.

Polonyalı-İngiliz bilgin Jacob Bronowski, 1973 yılında BBC için hazırladığı televizyon belgesel dizisi The Ascent of Man’ın son bölümünde Auschwitz’de. Bronowski, krematoryumun drenaj havuzunun bulunduğu yerde eğilerek, elinde bir avuç insan külü tutuyor.

Ve Batı’da birdenbire çevremi müthiş bir cesaretsizlik duygusuyla, bilgidен bir uzaklaşmayla kuşatılmış bulunca sonsuz bir üzüntüye kapıldım. Bilgidен uzaklaşıp da nereye gidiyorlardı? Zen Budizmi’nin, “Bizler gerçekten doğuştan akli başında, canlılar değil miyiz?” türünden sözde derin soruların, aşırı duygusal algılama ve gizemciliğin peşine düşüyorlar. “Kendimizi, insanın kendisinin bilgisine ulaşmaya hasredersek

neleri bilebiliriz?” gibi bir soru sormuyorlar. Bizler, aklın kavrama gücünün, refleksten daha kusursuz, daha güvenilir olduğu konusunda kendisini ispatlaması için, doğanın başvurduğu eşsiz bir deneyiz. Bilgi bizim kaderimizdir. Kendimize ilişkin bilgi ve artık, sanatların deneyimi ile bilimin açıklamalarının bir araya getirilmesi görevi, önümüzde durmuş bizi bekliyor.

İlk atom bombası Japonya'nın Hiroşima kentine 6 Ağustos 1945'te, sabah saat 08:15'te atıldı. Szilard'ın da bulunduğu bir yerde, birisi, keşiflerinin yıkım için kullanılmasının bilim adamlarının trajedisi olduğunu söylemişti. Bunu duyduğumda Hiroşima'dan çok uzakta değildim. Yanıt vermeye herkesten çok Szilard'ın hakkı vardı. Ve bunun bilim adamlarının trajedisi olmadığına işaretle şöyle demişti: “Bu insanlığın trajedisidir.”

İnsanlığı çıkmaza sokan iki şey var. Birisi, amacın her türlü aracı meşru kıldığı inancıdır. Bu basmakalıp felsefe, bu çekilen acılara karşı kulakları bilerek tıkayış, savaş makinesini yönlendiren canavar haline geldi. Diğeri, insan ruhunun ihanetidir. Akıl ortadan kaldıran ve bir ulusu, bir uygarlığı bir hayaletler, boyun eğen ya da işkence gören hayaletler alayına çeviren dogmanın savunulmasıdır.

Bilimin insanı insan olmaktan çıkaracağı ve insanları sayısal büyüklüklere indirgeyeceği söylenir. Bu bir yalandır hem de trajik bir yalan.

Auschwitz'deki toplama kampını ve krematoryumu hatırlayın. İnsanların sayılara indirildiği yer orasıdır. O çukura dört milyon kadar insanın külleri döküldü ve bu gazla yapılmadı. Küstahlıkla yapıldı. Dogmayla yapıldı. Cehaletle yapıldı. İnsanlar, gerçekte sınımadan, mutlak bilgiye sahip bulduklarına inandıkları zaman, işte böyle davranırlar. Tanrıların bilgisine sahip olma sevdasına düşenlerin yapacakları budur.

Bilim, bilginin çok insansal bir biçimidir. Her zaman bilinenin sınırındayız ve her zaman, geleceğin umut edileni getireceği duygusu içindeyiz. Bilimdeki her yargı hatanın kenarında durur ve kişiseldir. Bilim, yanılabilir olmamıza rağmen bilebildiklerimiz için ödediğimiz bir şükran borcudur. Şu sözler Oliver Cromwell tarafından söylenmişti: “Size İsa aşkına yalvarıyorum, yanılmış olabileceğinizi düşünün.”

Hayatta kalıp, bir tanık olarak şu an Auschwitz'deki bu çukurun kenarında bulunmamı, bir bilim adamı olarak, arkadaşım Leo Szilard'a borçlu olduğumu; bir insan, bir birey olarak, ailemin burada ölen birçok üyesine borçlu olduğumu düşünüyorum. Kendimizi mutlak bilgi ve mutlak güç illetinden kurtarmak zorundayız. Uzaktan kumanda ile insan davranışı arasındaki mesafeyi kapatmak zorundayız. İnsanlara dokunmak zorundayız. •

Kaynak: Jacob Bronowski, İnsanın Yükselişi (Türümünün Biyolojik ve Kültürel Evrimine Renkli Bir Bakış), Say Yayınları, 2009

S

At yarışlarının
gölgesindeki

Siena

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen
Toker

Sadece bir dakika süren bir at yarışı, her yıl binlerce turisti İtalya'nın Siena kentine çekiyor. "Palio di Siena" adlı yarış, yılda iki kez 2 Temmuz ve 16 Ağustos tarihlerinde kentin tarihi meydanı Piazza del Campo'da yapılıyor.

Kökeni 13. yüzyıla dayanan ve savaş zamanları hariç, 1701'den beri düzenlenen yarış için meydana tribünler kuruluyor, pist oluşturuluyor. Dört gün süren Palio festivalinde yarıştan önce, kentin 17 mahallesinin temsilcileri muhteşem bir geçit töreni düzenliyor.

Meydanlara masalar kurulup yemekler yeniyor. Dini törenler ile eğlence bir araya geliyor ve eski gelenekler Siena sokaklarında yeniden canlanıyor. Her yarış için on mahalle seçilerek her mahalleyi temsil eden bir at yarışına katılıyor. »

Mahallelerin renklerindeki 15. yüzyıl kostümlerini giyen profesyonel biniciler eyer veya üzengi olmadan atlara binerek pistte yerini alıyor. Tezahüratlar eşliğinde toplam 70 saniye kadar süren üç turluk bu zorlu yarışta atlar kadar biniciler de yaralanma tehlikesi taşıyor. Yarışı önde bitiren atın üzerinde o anda binicisinin olup olmadığı farketmiyor; kazanan atın temsil ettiği mahalle ödül olarak her seferinde farklı bir sanatçı tarafından boyanan Palio adlı ipek flamayı gururla teslim alıyor.

Siena denilince akla ilk gelen at yarışı olsa da Toskana bölgesinin kalbinde yer alan bu tarihi Orta Çağ kentini yarışmadığı bir zamanda gördüğüme seviniyorum.

Böylece üzüm bağları, zeytinlikler ve selvilerle çevrili tepelik bir arazide inşa edilen kentin yarışın gölgesinde kalan güzelliklerine odaklanabiliyorum. Siena zengin sanatsal ve mimari mirası, lezzetli mutfağı, taş döşeli sokakları, güzel avluları ve kültürel etkinlikleri ile tanınıyor. Büyüleyici sokaklar, görkemli meydanlar ve tarihi yapıları yavaş yavaş, huzur içinde yürüyerek keşfediyorum. Orta Çağ'dan beri çok fazla dönüşüm geçirmeyen genellikle kırmızısı renklere sahip binalar arasında dolaşırken sanki geçmişe gidiyorum.

Sienalılar tarafından daha çok "Il Campo" olarak bilinen Piazza del Campo meydanı benzersiz bir yelpaze şeklini oluşturan 10 sıra beyaz traverten ile ayrılmış kırmızı

Piazza del Campo ve
100 m yükseklikteki Torre del Mangia

Fonta Gaia çeşmesi

tuğlalar ile döşenmiş. Yelpaze, Palazzo Pubblico'ya işaret ediyor gibi görünen ve 1287'den 1355'e kadar görevde olan 'Dokuz Hükümeti'ni temsil eden 9 parçaya bölünmüş. Piazza del Campo, pazarlar, oyunlar ve siyasi etkinlikler gibi çeşitli etkinliklere ev sahipliği yapan, kentte yaşayanlar için bir buluşma yeri olarak yaratılmış, günümüzde de hâlâ bu amaçla kullanılıyor. Yağmur suyunu tahliye edebilmesi için de hafif eğimli olarak tasarlanmıştır.

Meydandaki en popüler buluşma yeri olan Fonte Gaia çeşmesi, 1342'de Sienalılar ilk kez 25 kilometre uzunluğundaki bir boruyla kente su getirmeyi başardıklarında "Sevinç Çeşmesi" olarak adlandırılmış. Çeşmeden akan suyu içen güvercinleri seyrediyorum. Piazza del Campo'nun güney tarafında yer alan ve İtalya'nın en güzel kamu binalarından biri olan Palazzo

Publico, Toskana sanatının başyapıtlarının sergilendiği Siena Şehir Müzesi'ne ev sahipliği yapıyor. Palazzo Pubblico'nun yanında çan kulesi olarak kullanılan, yaklaşık 100 metre yüksekliğindeki Torre del Mangia bulunuyor. Kuledeki 400'den fazla basamağı çıkarsanız Piazza del Campo'dan Duomo'ya, Sienese tepelerine kadar uzanan kentin en güzel manzaralarından birini görüyorsunuz.

Piazza del Campo'nun biraz üzerinde, dünyanın en güzel Roma-Gotik kiliselerinden biri olan

Piazza Duomo katedrali ve mermer zeminli iç mekân

Santa Maria Assunta Katedrali'nin yer aldığı Piazza Duomo var. Katedral heybetli cephesi, kırmızı,

della Scala Müzesi'nde arkeolojiden çağdaş sanata uzanan geniş bir sergi yelpazesi sunuluyor.

En eski İtalyan bankası olan Monte Dei Paschi di Siena'nın tarihi binası Palazzo Salimbeni, Palazzo Tantini ve Palazzo Spannocchi gibi yapıların, çeşmelerin önünden, tarihi meydanların içinden geçerek kenti dolaşıyorum. Siena'daki

Ulusal Sanat Galerisi, yerli ve egzotik bitkilerden oluşan geniş bir koleksiyon sunan Botanik Bahçesi, Forte di Santa Barbara olarak da bilinen Medici Kalesi de dolaşmak ve dindirici birkaç saat geçirmek için ziyaretçilere farklı seçenekler sunuyor. Kaleden Sienalı Aziz Catherine' in

hayatıyla olan bağlantısı nedeniyle kentin en önemli kiliseleri arasında yer alan San Domenico Bazilikası'na bakıyorum. Siena'nın tarihi merkezinin eteklerinde, üzeri evlerle çevrili bir tepe üzerinde çok ihtişamlı duruyor. UNESCO Dünya Mirası Alanı olan tarihi merkezin sokaklarındaki sanat ve el sanatları atölyelerine, tasarım ürünleri ve yerel ürünler satan dükkanlara, şarküterilere, Panco'Santi, ricciarelli, cavallucci, panforte ve cantuccini gibi geleneksel Siena tariflerine göre hazırlanan tatlı ve kurabiyele- rin satıldığı pastane ve fırınla- ra giriyorum. Kentten ayrılırken masmavi gökyüzündeki bulutlar William Shakespeare'in şu

San Domenico Bazilikası

sözünü hatırlatarak beni uğurluyor gibi: "Her bulut fırtına doğurmaz." Kötü haberlerle çevrelediğimiz günlerde karanlıktan sonra yeni bir aydınlığın bizi beklediğini umut ediyorum, her şeyin çok güzel olacağına inanarak... •

izlensentoker@butundunya.com.tr

İyi bir şairde bulunması gereken en önemli ve olmazsa olmaz özellik doğuştan gelen yetenektir. Bu yetenek, inşa edilecek bir binanın arsası üzerine eşilmiş ve sağlam şekilde atılmış temel gibidir. Şairin gelecek yaşamdaki eserleri bu temel üzerine kurulur.

Nedir bu doğuştan gelen yetenek?

Şair, duyguları ileri derecede geliştirmiş ve duyguları zirvede olan kişidir.

Yalnızca aşırı duygusallık yeter mi?

Hayır, yetmez. Duygusallığa paralel olarak ileri derecede zekâ sahibi de olmalıdır.

Zekâ, duygularla ortak hareket etmediği sürece, güzel şiirler yazmak olanaksız.

Bir şair için başka nelere ihtiyaç var?

Yazdığı dilin bütün özelliklerini çok iyi bilmesi gerekir. Dilbilgisi, imla, kompozisyon konularında yeterli bilgiye sahip olmalı. Özellikle hece şairleri için geniş bir kelime haznesine ve sözlük bilgisine de ihtiyaç vardır.”

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Ukrayna Savaşın “Bedeli” ve Kritik Mineraller 2

Ukrayna’nın Kritik Mineralleri

Ukrayna Jeolojik Araştırmalar Kurumu (Ukrainian Geological Survey) ile Ukrayna Ekoloji ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı (Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine) tarafından ortaklaşa yayınlanan “Kritik Mineraller Portföyü”⁵, Trump’ın göz koyduğu ve Zelenskiy’nin iktidarda kalabilmek için “cömertçe” pazarlamaya

çalıştığı Ukrayna kritik mineralleri konusunda kapsamlı bilgiler içeriyor. Rapor, Avrupa’ya ve “meraklısına” davet cümleleriyle başlıyor:

“Ukrayna geniş bir yelpazede madencilik yatırımı öneriyor. Avrupa’daki mevcut madencilik açığını kapatmak için başlıca dokuz (9) kritik hammadde için 100 proje geliştirilebilir.” Raporda, bu kritik mineraller; Titanyum, Lityum, Grafit, Nikel, Kobalt, Nadir Toprak

Elementleri, Altın, Kurşun, Çinko olarak sıralanıyor. Söz konusu kritik minerallerin miktarları ve (enerji sektöründeki) kullanım alanları ise şöyle detaylandırılıyor:

Titanium

Titanium: Ukrayna, kanıtlanmış titanyum rezervleri bakımından, Avrupa'nın en büyük 10 ülkesinden biridir. Titanyum içeren başlıca mineraller ilmenit ve rutildir. Ülke içinde 50 bin tona kadar konsantreyi sünger tozuna dönüştürmek ve daha sonra yurtdışında rafine ederek, titanyum metaline dönüştürmek mümkündür.

(Yazarın notu: Havacılık ve uzay sektöründe, yüksek mukavemet ve düşük ağırlık gerektiren bileşenler üretmek için titanyum sünger tozu kullanılır. Uçak çerçeveleri, motor bileşenleri ve bağlantı elemanları gibi parçalar; yakıt verimliliğine ve performansa katkıda bulunan titanyumun özelliklerinden yararlanır.

Ayrıca, otomotiv endüstrisi, yüksek sıcaklıklara ve strese dayanması gereken parçalar için titanyum sünger tozu kullanır. Egzoz sistemleri,

vanalar ve süspansiyon parçaları gibi bileşenler, dayanıklılığı ve performansı artırmak için genellikle titanyumdan yapılır.)

Lityum: Bugün itibariyle Ukrayna'da lityum madenciliği yapılmamaktadır. (Ancak, Ukrayna lityum rezervleri, Avrupa'nın kanıtlanmış lityum rezervlerinin yaklaşık üçte birini, dünya rezervlerinin ise yaklaşık %3'ünü oluşturmaktadır.

(Yazarın notu: Elektronikte, elektrikli araçlarda ve şebeke depolama amaçlı şarj edilebilir pillerin üretimi, lityumun kullanım alanlarının %80'ini oluşturmaktadır.)

Grafit

Grafit: Ukrayna, yaklaşık 19 milyon ton grafit cevheriyle (doğal grafit içeriği %5-8 arasında), dünyanın önde gelen 5 ülkesinden birisidir. Ukrayna'nın bilinen 6 grafit sahasından sadece biri işletmededir ve yılda 5,500 ton grafit konsantresi üretmektedir.

(Yazarın notu: Çok daha yüksek bir üretim potansiyelinden bahseden raporlar vardır. Ancak biz burada, Ukrayna Ekoloji ve Tabii Kaynaklar

Bakanlığı'nın raporlarında verilen değerleri yansıtmakla yetiniyoruz. Diğer veriler, spekülasyon değerleri olarak görünmektedir.

Grafit, elektrikli araçlarda, akıllı telefonlarda, dizüstü bilgisayarlarda ve diğer elektronik cihazlarda yaygın olarak kullanılan lityum-iyon pillerdeki anodun kritik bir bileşendir. Ayrıca, elektrik ve elektronik sanayisinde; çelik üretiminde ve diğer imalat süreçlerinde gerekli olan elektrik

ark ocakları için elektrot yapımında kullanılmaktadır. İletken özelliği nedeniyle, motorlardaki fırçalar, transformatorlar ve piller gibi çeşitli elektrikli bileşenlerde de kullanılır.

Bir diğer kullanım alanı, elektrik ark ocakları yoluyla çelik üretiminde ve çelik endüstrisinde çok önemli olan grafit elektrotların imalatındaki kullanımudur. Belirli güneş pili teknolojilerinde kullanılabilir ve güneş panellerinin verimliliğine ve iletkenliğine katkıda bulunur. Nötronları absorbe etmeden yavaşlatma kabiliyeti nedeniyle, bazı nükleer reaktörlerde nötron moderatörü olarak kullanılır. Havacılık ve uzay endüstrisinde grafit; roket nozulları, termal koruma sistemleri ve ısı kalınları gibi aşırı ısıya maruz kalan bileşenlerde de kullanılır.

Grafit, yüksek gerilimlere dayanma kabiliyeti nedeniyle, füze sistemlerinde, zırhlarda ve savunma ile ilgili diğer teknolojilerde kullanılmaktadır.)

Nikel / Kobalt

Nikel ve Kobalt: Ukrayna'da 12 adet silikat nikel sahası bulunmaktadır. Bir yan ürün olarak kobalt da içermektedir.

(Yazarın notu: Nikel, elektrikli araçlarda, akıllı telefonlarda ve dizüstü bilgisayarlarda kullanılan lityum-iyon pillerin katotlarında önemli bir bileşendir. Nikel, enerji yoğunluğu nedeniyle tercih edilir ve elektrikli araçların menzilinı artırmaya yardımcı olur. Paslanmaz çelik üretiminde, ayrıca; yüksek sıcaklıklarda ısı direnci ve mukavemeti nedeniyle yüksek performanslı türbin kanatları, jet motorları ve diğer havacılık bileşenlerinde kritik öneme sahip süper alaşımların üretiminde de kullanılır.

Diğer kullanım alanları arasında, kapasitör ve rezistans gibi elektronik bileşenlerinin üretimi, gelişmiş batarya kimyalarında, özellikle de nikel içeriği yüksek olan ve elektrikli araçlarda ve enerji depolama sistemlerinde yaygın olarak kullanılan NCM ve NCA bataryaları

üretimi sayılmaktadır. Kobalt ise litium-iyon pillerde, havacılık ve uzay için süper alaşımlarda, katalizörler ve elektronik bileşenlerinde kullanılmaktadır.)

özelliklere sahiptir ve bu da onları birçok modern uygulamada kritik hale getirir. Nadir toprak elementlerinin farklı sektörlerde nasıl kullanıldığı aşağıda özetlenmektedir:)

Nadir Toprak Elementleri:

Altı ayrı sahada, tantal, niyobyum gibi nadir toprak metalleri ve berilyumun varlığı bilinmektedir. Ticari olmayan hacimlerde tantal ve niyobyum üretimi, sadece titanyumun bir yan ürünü olarak gerçekleştirilmektedir. Perzhanske sahasında; tantal, niyobyum da içeren 15,3 bin ton BeO rezervine sahip bir berilyum sahası bulunmaktadır. Bu sahada ayrıca zirkonyum, kalay, molibden, lityum, çinko varlığı ispatlanmıştır.

(Yazarın notu: Nadir toprak elementleri (NTE'ler), çeşitli yüksek teknoloji ve gelişmiş endüstriler için gerekli olan kimyasal yapı olarak birbirine benzer 17 elementten oluşan bir gruptur. Bu elementler, yüksek manyetik güç, iletkenlik ve ısıya karşı direnç gibi benzersiz

Elektronik Sanayisi: Akıllı telefonlar, tabletler, dizüstü bilgisayarlar. NTE'ler, yüksek performanslı mıknatısların, kapasitörlerin ve yarı iletkenlerin üretiminde kullanılır. Örneğin, neodimyum hoparlör ve mikrofonlardaki mıknatıslarda, lantan ise ekranlar için cam üretiminde kullanılır.

Düz Ekran TV'ler ve Ekranlar: İtiryum, evropiyum ve terbiyum, LED ve OLED ekranlardaki parlak renkleri üretmek için fosforlarda ve ayrıca sıvı kristal ekranların (LCD'ler) arka aydınlatmasında kullanılır.

Sabit Sürücüler: Disprosyum ve terbiyum gibi NTE'ler, sabit disk sürücüler için güçlü mıknatısların üretiminde kullanılır.

Yenilenebilir enerji alanında ise, çok yaygın kullanım alanı vardır:

Rüzgâr Türbinleri: Neodimyum ve disprosyum, rüzgâr türbinlerindeki jeneratörleri çalıştıran mıknatıslarda kullanılır. Bu güçlü sabit mıknatıslar türbinlerde verimli

enerji dönüşümüne olanak sağlar.

Güneş Panelleri: Lantan ve seryum gibi bazı NTE'ler güneş panelleri ve fotovoltaik hücrelerin üretiminde kullanılır ve verimliliklerinin artmasına yardımcı olur.

Enerji Depolama: Lantan gibi NTE'ler gelişmiş batarya teknolojilerinde, özellikle de hibrid araçlarda ve enerji depolama sistemlerinde kullanılan nikel-metal hidrit (NiMH) bataryalarda da kullanılmaktadır. Bunların dışında, NTE'ler, otomotiv, savunma, uzay ve havacılık sanayilerinde de çok yaygın amaçlı olarak kullanılmaktadır. Örneğin; neodim, terbiyum ve evropiyum gibi nadir toprak elementleri, askeri ekipmanlardaki yönlendirme sistemleri, radar, sonar ve lazerler gibi yüksek hassasiyetli uygulamalarda kullanılır. Yüksek performanslı mıknatıslar ve nadir toprak alaşımları; füze yönlendirme sistemlerinde, iletişim uydularında ve lazerlerde kullanılır. İttriyum gibi bazı NTE'ler, askeri araçların ve uçakların radar görünürlüğünü azaltmaya yardımcı olan gizli teknoloji kaplamalarında kullanılır.

Altın-Kurşun-Çinko madenleri: Kurşun ve çinko rezervleri,

ağırlıklı olarak poli-metalik yatak cevherlerinde yoğunlaşmıştır.

(Yazarın notu: Altın: Yüksek verimli güneş panellerinde, yenilenebilir enerji

sistemlerindeki elektrik kontaklarında, süper kapasitörlerde ve hidroelektrik türbin elektroniklerinde kullanılmaktadır.

Çinko: Bataryalarda (çinko-hava, çinko-karbon, çinko-demir), güneş enerjisi sistemlerinde, rüzgâr türbini bileşenlerinde ve enerji alt yapısı için korozyon koruması olarak kullanılmaktadır.)

Kurşun: Öncelikle enerji depolama için kurşun-asit bataryalarda (şebeke ve şebeke dışı sistemler), ayrıca bazı elektrikli bileşenlerde ve eski enerji iletim altyapısında kullanılır.

Altın ve çinko, güneş enerjisi, batarya depolama ve enerji verimliliği sistemleri gibi temiz enerji teknolojilerinde giderek daha önemli hale gelirken, kurşun, geleneksel enerji depolamada, özellikle yedekleme ve şebeke dışı uygulamalarda hala önemli bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak... *“Her savaştan geriye üç ordu kalır: Ölümler ordusu, yas tutanlar ordusu, hırsızlar ordusu.” •*

nedcetpamir@butundunya.com.tr

5- UKRAINE Critical Minerals Portfolio; Ukrainian Geological Survey and Ministry of Ecology

*“Her savaştan geriye
üç ordu kalır:
Ölümler ordusu,
yas tutanlar ordusu,
hırsızlar ordusu.”*

Bertolt Brecht.

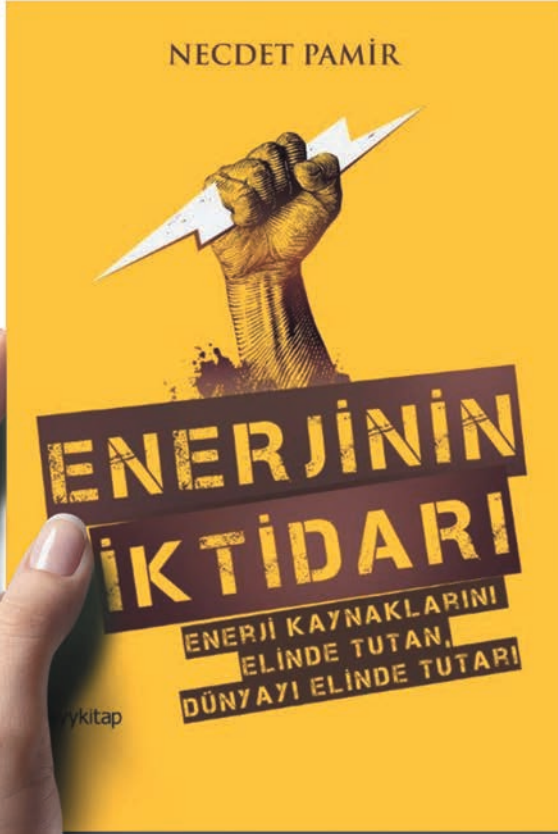

Enerji, her şeydir!

Enerji kaynaklarını, transfer olanaklarını elinde tutan, dünyayı elinde tutar. Bugün Orta Doğu'da yaşanmakta olan, milyonlarca insana ülkesini terk ettiren, yüz binlercesinin ölümüne neden olan, kimilerince 3. Dünya Savaşı olarak adlandırılan "savaş", enerji kaynakları için yapılan savaştır. 21. yüzyılda enerjinin kanlı tarihi yazılmaya devam ediliyor.

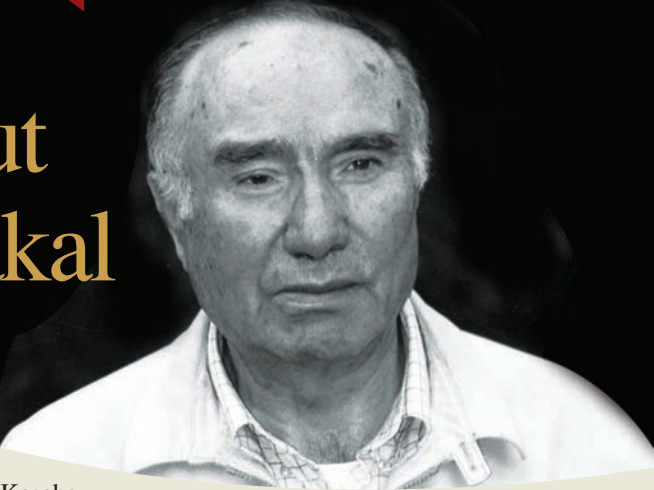
Bu kitapta, "Enerji nedir? Günlük yaşamımızdaki önemi nedir?

Ülkelerin gelişimlerinde, hatta var olmalarındaki rolü nedir? Enerji güvenliği ne demektir? ABD, AB, Rusya'nın enerji politikalarının temel unsurları nelerdir? Enerji kaynakları bakımından zengin olan ülkelere yönelik işgallerin, sivil katliamlarının ardında büyük güçlerin ne gibi ihtirasları, kirliliği var? Türkiye'nin bir enerji politikası var mı? Enerji alanındaki sorunlarımız çözümsüz mü? Dışa bağımlılığımız kader mi? Ne yapmalı?" sorularının cevaplarını bulacaksınız.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

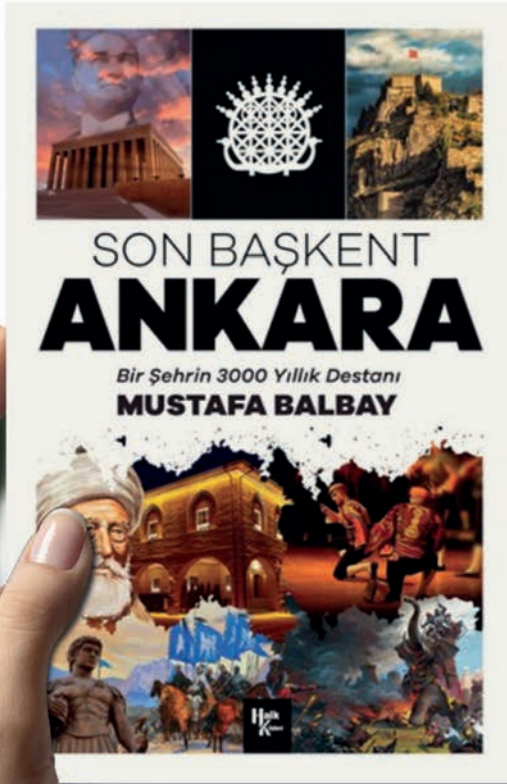
Mahmut Makal

1930 yılında Aksaray'ın Gülağaç ilçesi Demirci Kasabası'nda doğdu Köy Enstitüsü'nden yetişen ilk yazarlardan biri olan ülkemizde "Köy Edebiyatı" akımını başlatan yazar, şair ve öğretmen Mahmut Makal. İvriz Köy Enstitüsü'nde başladığı eğitimini tamamladıktan sonra 6 yıl köy öğretmenliği yaptı. Edebiyata şiirle başladı. İlk şiiri olan "Toros'un Eteğinde" "Türk'e Doğru" dergisinde yayımlandı. Varlık Dergisi'nde yayımlanan Köy Notları ile dikkat çekti. Öğretmenlik yaptığı köylerdeki gözlemlerini gerçekçi ve yalın bir dille anlattığı Bizim Köy adlı kitap büyük yankı uyandırdı. Köy Edebiyatı akımının başlangıcı olarak anılan bu eseri ve düşünceleri yüzünden 1949 yılında tutuklanıp bir süre cezaevinde kaldı. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nde başladığı eğitimini tamamlayıp ilköğretim müfettişi olarak göreve başladı. 1964 yılında müfettişliği elinden alınarak

tekrar öğretmenlik statüsüne indirildi. Fransa'da Avrupa Sosyoloji Merkezi'nde ve Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde araştırmalar; Kültür Bakanlığında danışmanlık yaptı. 1971-1972 yılları arasında Bizim Köy Yayınları'nı yönetti. Venedik Üniversitesi'nde Türk Dili ve Edebiyatı dersleri verdi. Yazıları, 1946 yılından itibaren Köy Enstitüsü, Ülkü, Varlık, Türk Dili, Çağdaş Türk Dili, Türk Dili Dergisi, ABC dergileri ile Cumhuriyet, Vatan, Öncü, Ulus, Yenigün gazetelerinde yayımlandı. Eserleri İbrance ve Romence de dahil bir çok dile çevrildi. 1966 yılında Dünya Kültürüne Hizmet Ödülü ile ödüllendirildiği UNESCO tarafından 1967 yılında dünya gençliğine örnek insan seçildi. 1976 yılında Değişenler (Bizim Köy, 1975) ile Türk Dil Kurumu Ödülüne layık görülen Mahmut Makal, 2018 yılında Ankara'da öldü.

Son başkentimiz Ankara'yı hiç böyle okumadınız. Üç bin yılda yüzden fazla başkentin gelip geçtiği Anadolu'daki son başkent Ankara'nın destanını Kızılırmak ve Sakarya'nın dilinden okuyun. Ankara... Büyük İskender'in düşüm çözdüğü... Sezar'ın valilik yaptığı... Ertuğrul Gazi'nin yurt seçtiği... Yıldırım Beyazıt'la Timur'un kozlarını paylaştığı... Ahilerin devlet kurduğu... Yunanistan'ın göz koyduğu... Mustafa Kemal'in yedi düveli dize getirip son Türk Devleti'nin başkenti ilan ettiği üç bin yıllık efsane şehir... Kızılırmak'la Sakarya'nın arasında Anadolu'da yaşanan bütün uygarlıklara, kurulan devletlere, insanlığı aydınlatan bilgelere tanıklık etmiş Ankara... Uygarlıkların... Dünya tarihinin... Güzel ahlâkın... Türkiye'nin... Mustafa Kemal'in Ankara'sı... "Mustafa Kemal'in en büyük eseri Ankara'dır, çünkü bütün eserlerini Ankara'da verdi..." Dev bir sahnede izler gibi üç bin yıllık tarih yolculuğuna hazır mısınız? Mustafa Balbay, bütün birikimini ortaya koyarak yazdığı bu destan için şöyle diyor: "Anadolu'nun iki yakası, Anadolu'nun ortasında birleşti. Yüzyıllardır özlenen Anadolu'nun birliği Ankara'da gerçekleşti. Bu kitap 2021 Sakarya Zaferinin, 2022 Kurtuluş Savaşı'nın, 2023 Cumhuriyetimizin yüzüncü yılına armağan olsun."

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Dostoyevski'den, Dünya edebiyatının en güçlü metinlerinden biri:

“Büyük Engizisyoncu”

Geçen ayki yazımda, Prof. Morson'a göre Karamazov Kardeşler'in en önemli bölümlerinin, “Kardeşlerin Tanışması,” “İsyan” ve “Büyük Engizisyoncu” olduğunu belirtmiştim. Bu ayki yazımda “Büyük Engizisyoncu”yu sizinle birlikte değerlendireceğim.

Hatırlarsanız, Prof. Morson'a göre Dostoyevski bu bölümleri Hıristiyan dininin temel inancı olan teslis bağlamında işliyordu: Romanın “İsyan” bölümü Tanrı'nın Baba, “Büyük Engizisyoncu” bölümü ise, Tanrı'nın Oğul yönünü ortaya koyuyordu.

Prof. Gary Saul Morson

Dünya edebiyatının en güçlü metinlerinden biri olan “Büyük Engizisyoncu”da, İsa'nın sevgi üzerine kurulu söyleminin dünyevi olmadığı için başarısız olması, Kardinal ve Kilise'nin ise İsa'nın söylemine yeni bir anlayış getirmesi konu ediliyor.

İncil metinleri temel alındığında İsa'nın bu dünyaya ait (hukuk, siyaset, ekonomi vb.) konularda Musa'nın emirlerine benzer yasalar koymadığını görüyoruz. İsa daha çok dünyanın sonunun geldiğine ve bu nedenle tövbe edilmesinin gerekliliğine odaklanıyor. İsa'nın

söylemleri bireysel ölçekte kalıyor. Bu yüzden toplumsal düzen, hukuk söz konusu olduğunda İsa'nın yolunu takip etmek zorlaşıyor.

İspanya'da engizisyon yapılan yere gelen İsa ile Kardinal arasında geçen konuşmanın temelinde de İsa'nın çizdiği yol yer alıyor. Kardinal İsa'nın vaazının bu dünyaya dönük bir vaaz olmadığını ileri sürüyor. "Senin eserine başka şekil vererek temelini mucize, sır ve otoriteye dayandırdık," diyerek İsa'nın mesajını dönüştürdüklerini ve insanları kendilerine böyle bağladıklarını duyuruyor.

Dostoyevski bu metinde İsa'nın şevkatini, adalet ve yasayla ilişkiye sokuyor. Yazar, metni bu gerilim hattında kurguluyor. Aslında yaratılan gerilim hepimizin iç dünyası ve gel-gitlerinin bir aynası. Dostoyevski hesaplayıcı akıl ile vicdan, beden ile ruh arasındaki bir gerilimden bahsediyor. Bu gerilim yetmezmiş gibi bir de İsa'nın çölde karşılaşacağı, büyük ayartıcıya, Şeytan'a söz hakkı veriyor.

Sadık Acar, MA

Felsefe hocam Sadık Acar'ın dediği gibi, "Bu tercih, konuşmayı konuşmama, susan İsa'yı başka bir perspektifte görebilmeye zemin hazırlıyor. Dostoyevski bir anlamda Derrida'nın kullandığı şekilde bir yapısökümü yapıyor. Bize İncil için bir çifte okuma öneriyor".

Karamazov Kardeşler yayımlandığında okuyucuların büyük bir bölümünde bireysel, toplumsal ve siyasi yenilenme arzusunu doğurmuştu. Dostoyevski St Petersburg Üniversitesi öğrencileri için düzenlenen bir etkinlikte "Büyük Engizisyoncu"yu okuduğunda o kadar ateşli bir etki yaratmıştı ki, hükümet o bölümün okunmasını yasaklamış, Kilise bölümün tekzip edilmesini istemişti. Dostoyevski ise yayınevine, bu bölümden hemen sonra gelen Rus Rahibi bölümünün ve aslında romanın bütününe "Büyük Engizisyoncu"ya bir yanıt olduğunu, tekbize gerek olmadığını bildirmişti. Dostoyevski daha sonraları bu bölümle ilgili olarak, "Tanrıtanımların akıllarıyla yapamayacaklarını ben kalemimle yaptım" diyecekti.

Romanı okuyanlardan biri Dostoyevski'ye şöyle yazmıştı: "Karamazov'lardan sonra, hatta onu okurken bile birkaç defa dehşetle etrafıma baktım ve her şeyin hâlâ eskisi gibi nasıl devam edebildiğine, dünyanın ekseninden hâlâ nasıl çıkmadığına hayret ettim. Metin o derece kâhince, ateşli ve yıkıcıydı ki, dün olduğumuz yerde kalmamız,

aynı duyguları hissetmemiz ve korunç kıyamet gününden başka bir şey düşünmemiz imkânsızdı. Dostoyevski siz gerçekten toplumsal vicdanımızsınız.”

Başka bir okurun cümleleri ise şöyleydi: “Aldığım haz ve ruhuma kattığı fayda için duyduğum minnettarlığı ifade edecek söz bulamıyorum.” Bir diğer okuyucu da, “Karamazov Kardeşler sayesinde kendimizi yeniden yaratmak ve daha iyi biri olmak mümkün,” diyerek hayranlığını dile getirmişti.

16. yüzyılda İspanya’da geçen “Büyük Engizisyoncu” İsa’nın yeniden dönüşü ile başlıyor. İsa’nın “Yeniden hükümdarlığı ele almak için çabuk geleceğine,” (Vahiy 3:11) söz vermesinin üzerinden on beş yüzyıl geçmişti. Ancak İsa henüz gelmemişti. Her ne kadar “Geleceği günü ve saati göklerdeki Babadan başka, hatta Oğul bile bilemez,” (Matta 24:36) diye yazılmış olsa da, insanlar onu özlemişlerdi ve beklemekteydiler.

Roman kahramanlarından İvan da küçük kardeşi Alyoşa’ya,

“Eserimde olay İspanya’da, Sevilla’da engizisyonun en kızışmış zamanında geçiyor. Tanrı adına her gün ateşler yakılarak, dine karşı suç işleyen kafirler yakılıyor. Böylesi bir ortama İsa geliyor. Tabii onun bu seferki gelişi, söz verdiği şekilde, dünyanın sonu yaklaşırken (...)

gelişi gibi değildi, hayır,” diye şiirini anlatıyor.

■ Dostoyevski metnine bu tezadı göstererek giriş yapıyor. Çünkü, “Büyük Engizisyoncu” da bu insanlık durumunu çarpıcı bir şekilde ortaya çıkarmak istiyor.

İsa’nın bu ziyareti insanların neler yaptıklarını, nasıl yaşadıklarını görmek, “Aralarında dolaşmak, onlarla birlikte olmak” içindi. Sessizce gelmesine karşın, herkes onu tanımıştı! Herkes ona doğru ilerlemiş, sevgiyle çevresini sarmış ve peşinden gitmişti. Burada Dostoyevski aynı halkın bir gün önce büyük bir çöşkuyla, kafirleri yaktıran Büyük Engizisyoncu’nun etrafında toplanmış olmasına dikkatimizi çekiyor. Metnine bu tezadı göstererek giriş yapıyor. Çünkü “Büyük Engizisyoncu”da bu insanlık durumunu çarpıcı bir şekilde ortaya çıkarmak istiyor.

İsa bu ziyaretinde, on beş asır önce yaptığı gibi cüzzamlıları iyileştirmiş, körlerin gözünü açmış, önüne getirilen küçük tabuttaki kızı “Talita kumi – Küçük kız ayağa kalk” diyerek diriltmişti.

O, sevgiyi temsilen insanların arasındaydı. Ancak tam o sırada oradan geçmekte olan, dimdik yürüyen uzun boylu doksanlık Büyük Engizisyoncu Kardinal, İsa’ya tapmak yerine muhafızlarına onu tutuklamalarını emretmişti. Başka bir deyişle vekili İsa’yı hapse gönderiyordu.

Gün batarken defne ve limon kokusunun yayıldığı, koyu (karanlık), sıcak (ateş) ve cansız (ölüm) bir Sevilla gecesinde, Kardinal İsa'yı hapishane hücrelerinde ziyaret eder. Kardinal bu ziyarette, İsa'ya konuşma hakkı vermez, sadece kendi felsefesini anlatır. Kardinal'e göre tarih boyunca iki hayat görüşü birbirisiyle mücadele etmişti; biri İsa'ya, diğeri Engizisyoncuya aitti.

Kardinal İsa'ya, "Demek sensin, sensin, öylemi?" diye sorar. Karşılık almayınca da "Cevap versene, bir şey söyle!" diye seslenir:

"Ama ne söyleyebilirsin, söyleyeceklerini çok iyi biliyorum. Zaten bundan önce söylediklerine başka bir şey katmaya hakkın yok. Neden bize engel olmak istiyorsun. Bize engel olmak için geldiğini kendin de biliyorsun. Ama yarın ne olacağını biliyor musun? (...) Kim olursan ol, hemen yarın hüküm giydirip en azılı zındık olmak suçuyla yakacağım seni. Bugün ayaklarını öpen halk, yarın bir göz işaretimle atılcağın ateşe odun taşımaya koşacak, bunu biliyor musun?"

Kardinal sözü önce özgürlükten kaçır. İsa'ya "Sizi hür kılmak istiyorum," sözünü hatırlatır. Kardinal'e göre bu düşünülmeden söylenmiş, gereksiz bir sözdür. Ona göre özgürlük sorumluluk içeren bir deneyimdir. İnsanlar özgür olmak istediklerini söylerler, ama aslında hiçbir şey bir insan ve bir toplum için özgürlük

kadar dayanılmaz değildir. Çünkü özgürlük suçluluk, pişmanlık ve hayatın bir anlamı olup olmadığına dair çözülemeyen bir şüpheyi beraberinde getirir. Onun için insanlar özgürlükten kaçarlar. İnsanlar, kendi adlarına karar verildiğinde, yaşam sorunlarının çözüldüğüne dair bir güvence sağlandığında daha mutlu olurlar. Ancak, İsa'nın hakikatı bunun tam aksini söyler: İnsanlar özgürdür ve şüphe karşısında imanlarını koruyarak iyiyi ve kötüyü özgürce seçmelidirler. Aslında şüphe, kesinliği ve kanıtı engelleyen iman için gereklidir. Kardinal'e göre İsa, insanların özgürlüğünü artırarak mutsuz olmalarına neden olur. Kardinal bu durumu "Senin işini düzelttik," diyerek ortadan kaldırdıklarını anlatır.

Kardinal düşüncesini açıklamak için, insanlığın tüm tarihini ve insan doğasının çözülmemiş tüm tarihsel çelişkilerini içeren üç ayartma hikayesini yorumlar.

Dostoyevski burada İsa'nın çöldeki Şeytan'la karşılaşması bölümünü esas alıyor. Şeytanın İsa'ya üç teklifi var, ancak İsa bunların tamamını red ediyor. (Mar.1:12-13; Luk.4:1-13).

İncil'de bu karşılaşma şu şekilde tasvir ediliyor:

"Bundan sonra İsa, İblis'in denemelerinden geçmek üzere Ruh tarafından çöle götürüldü. O zaman Ayartıcı O'na gelip, 'Tanrının Oğluyun, söyle de şu taşlar

ekmek olsun,' dedi. İsa ona şu karşılığı verdi: 'Kutsal Yazılarda, İnsan yalnız ekmekle değil, Tanrı'nın ağzından çıkan her sözle yaşar diye yazılmıştır.' Sonra İblis O'nu kutsal kente götürdü. Tapınağın tepesine çıkıp dedi ki, 'Tanrı'nın Oğluyun, kendini buradan aşağı at. Çünkü şöyle yazılmıştır: Tanrı, senin için meleklerine buyruk verecek. Ayağın bir taş çarpmasın diye seni elleri üzerinde taşıyacaklar'. İsa İblis'e şu karşılığı verdi: 'Tanrının olan Rab'bi sınama diye de yazılmıştır.' İblis aynı şekilde İsa'yı çok yüksek bir dağa çıkarıp

O'na tüm görkemleriyle dünyanın bütün ülkelerini gösterdi. 'Yere kapanıp bana taparsan, bütün bunları sana vereceğim' dedi. İsa ona şöyle karşılık verdi: 'Çekil git, Şeytan! Tanrının olan Rabbe tap, yalnız O'na kulluk et diye yazılmıştır.' Bunun üzerine İblis İsa'yı bırakıp gitti. Melekler de gelip İsa'ya hizmet ettiler."

Birinci teklifte, Şeytan İsa'dan taşları ekmeğe dönüştürerek insanları beslemesini istiyor. İsa, "İnsan sadece ekmekle yaşamaz," yanıtını vererek teklifi reddediyor. Yani "İnsanlar sadece dünyevi ekmekle değil, Tanrısal kelimelerle yaşarlar," demek istiyor. Kardinal'e göre,

insanlar karınlarını kim doyuruyorsa, gönüllü olarak, bilerek özgürlüklerini ona teslim ediyorlar.

İkinci teklifte Şeytan İsa'yı, kendini aşağı atarak tanrısallığını kanıtlamaya teşvik ediyor. İsa bu teklifi de, "Sen insanı bir mucizeyle köleleştiremezsin," diyerek reddediyor. Çünkü İsa'ya göre, mucizeler şüpheli ve dolayısıyla imanı ortadan kaldırıyor.

■ Birinci teklifte, Şeytan İsa'dan taşları ekmeğe dönüştürerek insanları beslemesini istiyor. İsa, "İnsan sadece ekmekle yaşamaz" yanıtını vererek teklifi red ediyor. Yani insanlar sadece dünyevi ekmekle değil Tanrısal kelimelerle yaşarlar diyerek bunu reddediyor.

Şeytanın üçüncü teklifi ise Roma'nın fethedilmesiyle ilişkili. Şeytan İsa'ya tüm krallıklara hükmetmesini teklif ediyor. Bu teklifleriyle, İsa'ya "Buraları senin emrinin altına vereyim, yeryüzü hükümdarlığı senin olsun," diyor. İsa bunu da kabul etmiyor. Kardinal "Senin reddettiğin yeryüzü hükümdarlığını ve kılıcını biz senin adına teslim aldık," dedikten sonra büyük sırrı açıklıyor:

"Sen de Sana söyleyeceklerimi biliyorsun, bunu gözlerinden okuyorum. Sırrımızı nasıl saklarım Senden? Ama bunu ille ağzından duymak istiyorsan, hay hay, dinle: Biz Seninle değil onunla"

Prof. Dursun Ali Aykit

(Şeytan'ı kastediyor), sırrımız bu işte! Hem çoktandır, sekiz yüzyıldır Seni bırakıp ondan yana olduk. Tam sekiz yüzyıl önce Sana dünyanın bütün krallıklarını göstermiş, bağışlamak istemişti; bu nimetleri nefretle teptin. Biz aldık onları. Roma ile Sezar kılıcını onun elinden kabul edince kendimizi yeryüzünün tek hakani elde ettik.”

Prof. Dursun Ali Aykit'in cümleleri ile, “Buradaki önemli ayrışma noktası 800 yıl öncesine referans yapılmasından geçiyor. Batı dünyasında engizisyon olaylarının zirve yaptığı dönem 14. yüzyıl ve bu yüzyıldan 800 yıl geriye gidildiğinde tarih 600'lere denk geliyor. 6. yüzyılda yaşayan 1. Gregory (ö. 604), Papalık makamını giderek kurumsallaştıran ve güçlendiren etkisiyle öne çıkıyordu. Bu husus, papalığın siyasi otorite haline

gelmesine ve dünyevileşmesine işaret etmekteydi.”

Kardinal İsa'ya, “Bereket ayrılırken her şeyi bize bıraktın, bağlayıp çözme hakkını bize bırakmaya söz verdin, bu hakkı geri almayı düşünemezsin artık, öyleyse ne diye bize engel olmaya geldin?” diye soruyor. Ona göre İsa, insanların zayıf ve kallesiz olduklarını göremeyecek kadar saftır. Belki İsa gibi düşünen (Ruhban sınıfından söz ediyor) az bir zümre söz konusu olabilir, ama geriye kalan milyonlar için bunu söylemek mümkün müdür? Kardinal bu soruya verdiği “Hayır” yanıtını şöyle gerekçelendiriyor: “(Bağlı bulunduğu Kilise'yi kastederek)

Kardinal: “Senin o ‘kahramanca!’ tutumlarını düzelttik ve üç temele dayandırdık: Mucize, sır ve otorite. İşte milyonlar bu üç ilke ile hoşnut olacaklardır. İyi ile kötü arasında seçim yapmak gibi ağır bir yükten kurtulacaklar, karın doyurmayan vicdan hürriyetinden kurtulacaklar, mutlu olacaklardır.”

Senin o kahramanca tutumlarını düzelttik ve üç temele dayandırdık: Mucize, sır ve otorite. İşte milyonlar bu üç ilke ile hoşnut olacaklardır. İyi ile kötü arasında seçim yapmak gibi ağır bir yükten kurtulacaklar, karın doyurmayan vicdan hürriyetinden kurtulacaklar, mutlu olacaklardır.”

“Büyük Engizisyoncu”da, Kardinal İsa’ya adeta “Sen boş konuşuyorsun, senin seçme hürriyetini teslim etmek istediğin halkın doğası zayıf ve kalleştir, bu doğa kendi zayıflığı üzerinden daima bir otorite talep eder,” demek istiyor. Ardından da, “İnsanlara bir erdem abidesi gibi yaklaşmanın, kaldıramayacağı büyük yükler yüklemenin ne anlamı var?” diye soruyor.

Kardinal’e göre insanların belli ölçüde, günahkâr olmalarına izin vermek, günahı da belli ölçüde meşru kılmak daha doğru. Oysa İsa insanlardan pirüpak bir tinsellik bekliyor. Ama insanlar öyle değil:

“O yüzden biz günahları belli ölçüde meşru kıldık. Hatta günah işlemlerine de izin vereceğiz; zayıf ve acizdirler, günah işlemlerine izin vereceğimiz için çocukca sevecekler bizi. İznimizle işlenen bütün günahların bağışlanacağını; onları sevdiğimiz için buna göz yumarak günahlarının cezasını üzerimize aldığımızı söyleyeceğiz. Alacağız da, onlar da Tanrıya karşı günahlarının sorumluluğunu yüklediğimiz için velinimetleri gözüyle bakacak,

tapacaklar bize. Yeter ki asli günahı işlemler. Asli günah kiliseyi reddetmesinler!”

Burada Hıristiyanlığın en önemli sakramentlerinden biri olan günah çıkarmaya, bu sakramentin Kilise tarafından süistimal edildiğine yani kötüye kullanıldığına işaret ediliyor. Kardinal özgürlüğün yüküne sadece bir avuç insanın dayanabileceğini, yani İsa’nın sayısız milyonlar için değil, sadece az bir insan topluluğu için geldiğini iddia ederek ona “Sen sadece seçkinler için gelmiş olamaz mısın?” diye soruyor.

Kardinal İsa’ya ihanet ettiği için lanetleneneceğini biliyor ama yine de bu fedakarlığı yapmaya hazır olduğunu söylüyor. “Yargıla bizi, yapabiliyorsan, cesaretin varsa yargıla,” diyor Kardinal, İsa’dan “Sert ve acı da olsa” bir karşılık bekliyor. Ancak İsa’dan beklediği yanıt gelmiyor İsa sadece O’na yaklaşıyor ve kansız, doksan yıllık dudaklarından sesizce öpüyor.

Kardinal tepeden tırnağa sarsılıyor, dudakları kıpırdanıyor, kapıyı açıyor ve “Git ve bir daha gelme... Hiç gelme... Asla, hiçbir zaman!” diyor.

İsa şehrin karanlığında kayboluyor...

Eğer romanın “İsyân” bölümü Tanrı’yı Baba, “Büyük Engizisyoncu” Tanrı’yı Oğul olarak görüyorsa, Dostoyevski Kutsal Ruh’u hangi bölümde kurgulmuş olabilir?

demiraytac@butundunya.com.tr

Duygusal ve dūşünsel dikkatin yanı sıra, Őair içtenliğini de koruyarak yazdđđı bu beŐinci kitabıyla Gūntürk Őstūn, deniz ve denizciliğin adeta dokusuna iŐlemiŐ macera tutkusunu, emeği, yalnızlığı, baŐına buyrukluğu, acıyı ve Őlümü kendine Őzgū dizelerle aktarıyor. Deniz canlılarına “Dostlarım”, deniz taŐıtlarına “KardeŐlerim” diye seslenen ilginç duyarlılıkta bir Őairden hem enginlerin hem de Őiirin bŐyŐleyici dŐnyasına açılmayı hedefleten bir yapıtı.

BŐTŐN KİTAPÇILARDA

Şiirin

DORUKLARINDA

Nevzat Üstün

Yazan: SABRİ KEMAL

İlk şiiri 1935 yılında bir çocuk dergisinde yayımlandı 1924 yılında İstanbul'da doğan şair ve yazar Nevzat Üstün'ün. İlkokulu Kayseri'de, Develi Merkez İlkokulu'nda tamamladı.

Amerikan Koleji'nin ortaokulundan sonra 1945 yılında Boğaziçi Lisesi'nden mezun oldu. Yüksek öğrenim için gittiği Fransada bir

buçuk yıl kaldı ve çeşitli Avrupa ülkelerini gezdikten sonra yurda döndü. 1951 yılında Nokta Dergisi'nin kurucuları arasında yer aldı ve Var Yayınevi'ni kurdu.

Çağın sorunları ve özgürlük savaşımını konu alan toplumsal gerçekçi şiirler yazdı.

1961-1964 yılları arasında Tanin, Ekspres, Vatan, İkdam, Yeni Tanin, Cumhuriyet gibi çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. Verlaine, Valery gibi Fransız şairlerle, Garip Akımı'nın etkisindeki ilk şiirlerini "Oluş" kitabında topladı. Geleneksel Türk ve çağdaş Batı şiirlerinin özelliklerinden yararlanarak özgün bir anlatım geliştirdi. Gözleme, yalın bir anlatıma önem verdiği; çoğunlukla

Kayseri yöresi ve Güneydoğu Anadolu insanının kaygılar ve yoksulluklar içindeki yaşamını anlattığı öyküleri Çekçe, Rusça ve Bulgarca'ya çevrildi. Öykülerinde Türk Edebiyatında teknik stil ve içerik bakımından sosyalist gerçekçilik akımının temsilcilerinden biri ve Asya - Afrika Yazarlar Birliği'nin üyesi olan Nevzat Üstün, 8 Kasım 1979'da trafik kazası geçirerek yaşamını yitirdi.

HAYVANAT BAHÇESİ

Öyle düşünceli bakma yüzüme
Sana vereceğim şeyler belli
Et veririm istersen
Yumurta veririm
Süt veririm
Dile dilediğin kadar
Saadet duygumu al götür
Tepe tepe kullan darılmam

Arslan olmasına arslansın
İyi niyetlerim var senin için
İçine girilmedik düşüncelerim var
Bu pazardan tezi yok
Hepsini sana getirebilirim
Öyle düşünceli bakma yüzüme
Sana vereceğim şeyler belli
Hürriyet veremem mesela

HIRSIZ HASAN

Bir kere düşündü Hasan
İki kere düşündü Hasan
Sonra Develi'nin Künye köyünden kalktı
Kayısı ağaçlarının çiçek açtığı bir günde

Yolun üstüne dikildi

Yolun üstünde Hasan
Şehre doğru yürüyordu
Saati sordu kendi kendine
Cevap veremedi Hasan

Meselâ beş olmalıydı saat
Saat beş olunca
Sabahın uyanma vaktiydi
Sabahın uyanma vaktinde
Yaşama elle tutulur gibiydi
Eh dedi Hasan
Demek elimi uzatsam
Yaşamak
Bizim sarı öküz gibi geliverecek

Elini uzattı Hasan
Yaşamak biraz öteye gitti
Biraz daha biraz daha
Derken
Yaşamak şehre indi
Durur muydu ya Hasan
O da şehre girdi
Yaşamak bir şehrin kapısını çaldı
Kapı açıldı

Hasan da kapıyı çaldı
Kapı duvar kesildi
Yaşamak yaşamak diye bağırdı

Hasan

Yirmisinde bir kadın pencereden
baktı
Yaşamak nerde dedi Hasan
Kadın dudağını büktü

Bir düşündü Hasan,
İki düşündü Hasan,
Sonra kalktı kahveye gitti
Akşama kadar kâğıt oynadı
Sabahın uyuma vakti geldi
Ortalık karardı
Ortalık kararınca
Hasan o eve gitti
Yaşamak dedi yavaşça
Yaşamak
Sesi açıkta kaldı Hasan'ın
Üşüdü
Hasan sesini aldı boşluktan
Hohladı ısıttı
Sonra koynuna koydu
Usulca duvara tırmandı
Damın kapısını açtı

Üçüncü kat
İkinci kat
Birinci kat derken
Yaşamanın olduğu yere vardı
Elini uzattı Hasan
Yaşamak biraz öteye gitti
Biraz daha biraz daha derken
Ayağı bir haliya takıldı
Ondan sonrasını bilmiyor Hasan
Vurdular eline kelepçeyi
Candarmalarda insaf ne gezer
Koydular Hasan'ı mapusaneye
Hasan dışarı baktı
Yaşamak duvarın dibindeydi

Elini uzattı Hasan
Yaşamak biraz öteye gitti

KEZBAN

Baktım ki Kezban gidiyor elden
Baktım ki işin sonu kötü
Deh dedim aklımın eşeğine
Usulünce yürü

KIRMIZI DUDAKLI AŞK

Çünkü ben oluyorum
Karımın saçlarını çalıyorum
Serçeli bir akşam oluyor
Bana şaşan bir başka ben'e
varıyorum
Bir anda ölüm olmak var bu işde
Özgürlüğe gidiyorum belki daha
da ötelere
Siz bilmiyorsunuz bilmeyi istemi-
yorsunuz kapanan Asya'dır

Asya geliyor atlara yüklenmiş
kapalı
Karımın saçlarını Ayın öte yüzü-
ne takıyorum
Olmak var
Olmuyor işte
Oysa bu olmak var
Siz bilmiyorsunuz
Bu sıcak bir kez de Roma çağla-
rında görüldüydü Anadolu'da
Sevme çağı ölüyorken bir ara

Bir yarım olmak var ya
Bir insanın oluşuna yarım
Sevmenin yarımı olmak
Bilim çağına giriyorum elimde bir
demet kırmızı gül

Sonra onlar geliyorlar duvarlara
dönük

Dönük olmayı
seviyorlar
Bütün çağrılara
Duvar gibi
bakıyorlar
Serçeli bir
gökyüzüne

Gitmiş de gidene
İkiyiz diye
korkma
Genç kızların giz-
li yerleri gibi
İstekli korkak
Çoğalmak
elimizde

Herkes bitişin kıyısında
Yüreğimle miğdem arasında bir
şeyler dönüyor
Nice serçeli duygulardan sonra
İkiyiz diye korkma
Dilediğimiz kadar çoğalmak
elimizde

Dağlara
Dağlara
Dağlara çıkalım gel.

SEVİŞMEK VAR

"Bütün yüreğimle Şükran'a"

Senin tükendiğin sokaklar hep bu
korku sokakları
Bu çağrışımlar eski dünyanın
çağrışımları
Dökül bana bak ne büyük bir duy-
gu oluruz
Konuşur gibi bakmak bu eski hu-
yun senin geçmiş duvarlarında
İçimi veriyorum benim içim bu
Gel ver seni

Bu apayrı
düşündüklerimden

Durup dururken
gitmek
Neresi da-
ha iyidir benim
sabahlarımdan
Benim karanlık
geceleğim hep sende
yorgan açar gün
ışığına

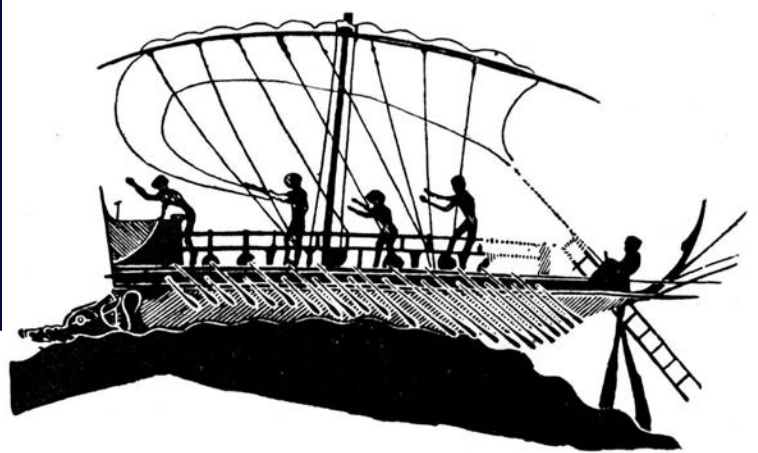
Gel de inan şimdi
ayırılma duygusuna
Beni sen doğuru-

yorsun yeni baştan
Yeni evrenler görüyorum her göz
açışta
Kır yüreğimi toplumun iki insanı
var
Biri sen biri de ben
Konuşur gibi susmak
Bir üçüncü sevgidir başlıyor
aramızda
Beni sevgi yapan sendeki yüreğim
Tutup çıkıyorum bir kibrit yakımı
saçlarına

Gel ver seni
Sen ben ol
Ustaca bir duvar öreyim çevrene
Bir bahçe insan çiçeklerinden
Daha bir bulut ol
Yağ üstüme sulu sepken
Döktüğüm kanların ikindisinde
Daha bir can ol
Neresi daha iyidir benim
sabahlarımdan
Gel ver seni
Sevişmek var

Theseus'un Gemisi:

Bir şey ne ölçüde değişirse
halen “aynı şey” olmayı sürdürebilir?

Çeviri: DENİZ BENER

Vücudumuzun her yedi ya da on yılda bir tamamıyla yenilediği iddiası bir efsaneden ibarettir. Bunun nedeni, farklı hücrelerin farklı yenilenme sürelerine sahip olmasıdır. Kalın bağırsak hücrelerinin yenilenmesi dört gün sürerken, cilt hücreleri ise iki-üç haftada yenilenirler. Nöronların yenilenmesi ise yaşam boyu devam eder. Şu anki bedenimiz geçtiğimiz hafta, geçtiğimiz ay ya da geçtiğimiz yıldaki

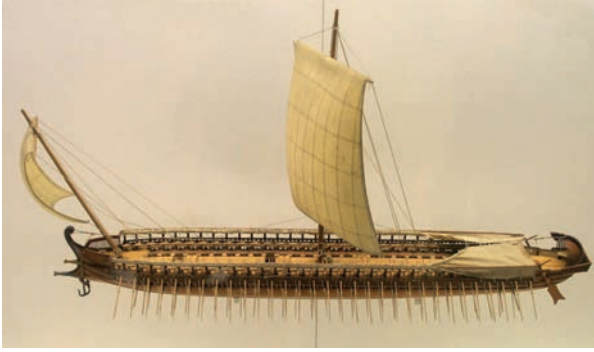
bedenimizle aynı olmasa bile yine de sanki aynıymış gibi hissederiz. Fakat gerçekten de aynı kişi miyiz?

Antik Yunan tarihçisi Plutarch, Theseus Paradoksu ya da Theseus'un Gemisi olarak adlandırılan ilginç bir düşünce deneyini ilk yazan kişiydi. Bu anlatıya göre Yunan mitoloji kahramanı ve Atina'nın kurucusu olan Theseus, bazı deniz savaşlarını kazanmış ve Minotor da dahil birkaç canavarı

yenmeyi başarmıştır.

Plutarch'ın bu masalsi karakteri onurlandırmak için kayıtlara geçirdiği anlatısı, günümüze dek bazı büyük filozoflar da dahil olmak üzere pek çok insanın üzerinde kafa yordduğu bir olgudur.

“Theseus ve Atina gençliğinin geri döndüğü gemide otuz kürek yer alıyordu. Gemi, Demetrius Phalereus döneminde bile Atinalılar tarafından korundu; geminin çürüyen tahtaları yerinden sökülerek yerine

Bir Yunan Trireme modeli. (Alman Müzesi)

yeni ve daha güçlü tahtalar konuldu. O kadar ki, mantık problemi olarak filozofların ele aldığı bir örnek haline geldi; bir taraf geminin aynı kaldığını iddia ederken, diğer taraf ise aynı olmadığını savundu.”

-Plutarch (Vita Thesei, 22-23)

Geminin, M.Ö. 350-280 yılları arasında yaşadığı düşünülen ünlü bir devlet adamı ve yazar Demetrius Phalereus döneminde inşa edildiği belirtilmektedir. Plutarch'a göre Theseus'un Gemisi yüzyıllar boyunca Atina Limanı'nda yüzmeye

devam etti. Fakat zamanla geminin tahtaları çürümeye başladı. Tıpkı önemli anıtlara bakım yapıldığı gibi, geminin çürüyen parçaları da zaman içinde değiştirildi.

Bir noktada geminin tüm tahtaları değiştirilmiş olacağına göre, can alıcı soru böylece ortaya çıkmaktadır: Parçaları değiştirilen gemi halen Theseus'un Gemisi midir? Eğer değilse, hangi noktada Theseus'un Gemisi olmaktan çıkmıştır? Tahtalardan birini

değiştirmek belki büyük bir şey olmayabilir. Fakat tahtaların yarısı artık asıl gemiye ait değilse? Peki, çoğu ya da hepsi değiştiğinde?

Bir yönüyle insan yaşamı da böyledir. Bazı filozoflar bizi biz yapanın

bedenimiz olduğunu söylerler. Fakat bizler yaşlandıkça kırışıklıklarımız oluşur, saçlarımız beyazlar. Sağlık sorunlarımız ortaya çıkar ve beslenme düzenimizi değiştiririz. Görünümümüzü, kıyafetlerimizi, saç şeklimizi ve daha pek çok şeyi değiştiririz. Diğer yandan da hücrelerimizin büyük bölümünün ölmesi ve yenilenmesi vardır. Yani bedenimiz değişmez bir yapı değildir.

Yine bazı filozoflar da bizi biz yapanın zihnimiz olduğunu söyler. Oysa hayata bakış açımız da zaman

içinde değişmektedir. Bir bağımlı olabilir ya da bağımlılıklardan uzak durabiliriz, bir dine inanabilir ya da inancımızdan uzaklaşabiliriz, belki hayattan bezmiş olabilir ya da aşırı iyimser bir bakış açısını benimsemiş olabiliriz.

Titrimizin, mesleğimizin, iş pozisyonumuzun ve sorumluluklarımızın bizim kim olduğumuzu belirlediğini düşünenler de var. Öyle bile olsa, gelecek yıllar içerisinde farklı arkadaşlıklarımız ya da evliliklerimiz olabilir. Çocuklarımız büyür ve bizden uzak bir yaşam kurabilirler. Ve kariyerimiz de muhtemelen aynı kalmaz. Bir insan ortalama olarak yaşamı boyunca 5-7 kez işini değiştirir. İşimiz ve kariyerimizin kimliğimiz açısından ne denli belirleyici olduğunu sorguladığımızda, bu rakam gerçekten bir kez daha düşünmemize neden olabilir. Başka bir şehre taşınabilir ya da dünyanın öbür ucuna da gidebiliriz.

Dolayısıyla tüm bu değişiklikleri yaşarken, en başta olduğumuz kişiyle aynı mı kalıyoruz? Eğer aynı kalmıyorsak, hangi halim gerçek bendir? Gerçek ben bir tane midir? Bu soruların pek çok yanıtı var.

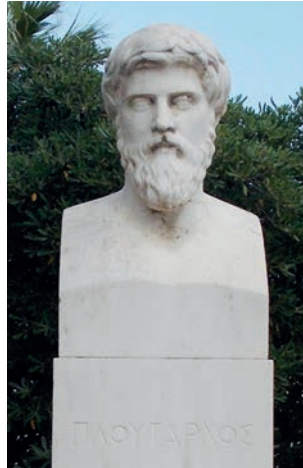
Yeniden gemi öyküsüne dönecek olursak, bazı filozoflar bir tahtanın

Parçaları değiştirilen gemi halen Theseus'un Gemisi midir? Eğer değilse hangi noktada Theseus'un Gemisi olmaktan çıkmıştır?

yenilenmesinin gemiyi geri dönülmez şekilde değiştirdiğini söylüyor. Diğerleri ise geminin özgün biçiminden en azından bir tahta bile kalmışsa, bunun halen Theseus'un Gemisi olduğunu söylüyorlar.

Ani bir değişim kabul edilemez hissedilirken, zamana yayılmış bir değişimin neden kabul edilebilir

olduğunu anlamak güçtür. Birisi kaza geçirdiğinde, örneğin bir kafa travması yaşayıp tamamen farklı bir insan olarak uyanan insanların, çevrelerinde ne denli şaşkınlık yaratıklarını düşünün. Oysaki bu kişilik ve davranış değişikliklerini zaman içinde kademeli olarak geliştirmiş olsalardı, bu durumu böylesine

Plutarch'ın Heroneya'daki büstü.

Zamanda donup kalmış görüntüsüyle bir heykelin aksine, insan yaşamındaki tek gerçek sabit değişimdir. Peki öyleyse gerçek kimliğimiz nedir ve bunu nasıl bilebiliriz?

sarsıcı hissetmezdik. Bunun yaygın karşılığı, uzaysal-zamansal süreklilik olarak bilinir.

Uzaysal-zamansal süreklilik, tüm nesnelerin uzay-zaman boyunca hareket ederken sürekli değiştiğini anlatır. Bu nedenle zaman zaman parçalar ve hatta biçim ve nitelik de değişebilir. Ünlü Yunan filozof Heraklitos, “aynı nehirde iki kez yıkanamayacağımızı” söylemişti. Fark etsek de etmesek de, her şey sürekli bir değişim halindedir.

Türümüzün aynılık bilinci, Harvard psikoloğu Daniel Gilbert tarafından oldukça güzel bir ifade ile özetlenmiştir: “İnsanoğlu, sürekli gelişim halindeki bir mekanizma olmasına rağmen, sehven tamamlanmış olduğunu sanan bir varlıktır.”

Birçok filozof yıllar içerisinde Theseus Paradoksu’yla ilgili kendi

yaklaşımlarını ortaya koydular. Bunlardan biri de 17. yüzyılda yaşayan İngiliz filozofu, bilim adamı ve tarihçi Thomas Hobbes idi. Hobbes, Theseus’un Gemisi’nden çürüdüğü için çıkarılan tüm parçaların bir araya getirilerek bir başka gemi, ikinci bir Theseus’un Gemisi inşa edilen kendi yaklaşımını yazdı. Bu durumda asıl gemi hangisiydi? Limandaki yenilenmiş anıt-gemi mi, yoksa çürümekte olduğu için özgün gemiden çıkarılan tahtalarla inşa edilmiş ikincisi mi?

Theseus Paradoksu’nun bize öğrettiği, kimliğimizi sabit ve sağlam bir yapı olarak görmemize karşın aslında onun şekillendirilebilir ve sürekli değişmekte olduğu gerçeğidir. •

Çeviri kaynağı yazı: Philip Perry, bigthink.com, “This ancient thought exercise will have you questioning your identity”

Hazırlayan: Op. Dr. Murat Molu

S U D O K U

		8						
5	3		2			8		9
2			4		5	3	7	1
8	7			1		5	9	
3			7	4		1	8	
	2	9			3			
6			1		8	4		7
4		2		6				
			5	2	4	6	3	

Sudoku Yapamayanlar İçin

5	4						2	9
				1				4
7		6			2		3	
8	9	7	4		5	3		2
				9		5		7
4	3		2	7	1	6		8
	6						7	
9		4	1	3				
			6		4			3

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

Psikolojide

Nobel ödülü alan çalışma

Dunning-Kruger Sendromu

Gönderi: SENNUR BURAS
Resimleyen: TURGUT KESKİN

Psikolog Justin Kruger ve David Dunning'in tarihe geçmelerine neden olan teorileri özetle, "cehalet, gerçek bilginin aksine, bireyin kendine olan güvenini artırır" der.

Metin çözüme, araç kullanma, tenis oynama gibi çeşitli alanlarda yapılan araştırmaların sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır:

- Niteliksiz insanlar ne ölçüde niteliksiz olduklarını fark edemezler.
- Niteliksiz insanlar, niteliklerini abartma eğilimindedir.
- Niteliksiz insanlar, gerçekten nitelikli insanların niteliklerini görüp anlamaktan da acizdirler.
- Eğer nitelikleri, belli bir eğitimle artırılırsa, aynı niteliksiz insanlar, niteliksizliklerinin farkına varmaya başlarlar...

Değerlendirme zaafı: İki uzman daha sonra, bu teorilerini test etme fırsatı da buldular. Cornell Üniversitesi'nden 45 öğrenciye bir test yaptılar, çeşitli sorular sordular. Ardından öğrencilerden "testin sonucunda ne kadar başarılı olacaklarım tahmin etmelerini" istediler. »

En başarısızların (yani sadece yüzde 10 ve daha az doğru cevap verenlerin), testin yüzde 60'ına doğru cevap verdiklerine, ayrıca iyi günlerinde olsalar yüzde 70'e ulaşabileceklerine inandıkları ortaya çıktı.

En iyilerin (yani en az yüzde 90 doğru sonuç alanların) en alçakgönüllü denekler olduğu (soruların yüzde 70'ine doğru cevap verdiklerini düşündükleri) görüldü.

(Not: Dunning ve Kruger bu çalışmalarıyla 2000 yılında Nobel de kazandılar.)

Çalışan kendi kapasitesini değerlendirmekten ve eksikliğini teşhis etmekten acizdir. Ama asıl vahim olan, bu “yetersizlik + haddini bilmeme” kokteylinin, mesleki açıdan, karşı koyulmaz bir itici güç oluşturmaması. Kariyer açısından bir eksiyken, artıya dönüşmesi.

İşinde çok iyi olduğuna yürekten inanan “yetersiz”, kendini ve yaptıklarını övmekten, her işte öne çıkmaktan ve haddi olmayan görevlere talip olmaktan en küçük bir rahatsızlık duymayacaktır. Aksine bunu bir “hak” olarak görecektir. Bu arada, gerçekten bilgili ve yetenekli insanlar ise çalışma hayatında

“fazla alçakgönüllü” davranarak kendilerine haksızlık edecekler, öne çıkmayacaklar, yüksek görevlere kendiliklerinden talip olmayacaklar, kıymetlerinin bilinmesini bekleyecekler (ve bilinmeyince için için kırılacaklar ve kendilerini daha da geriye çekecekler) ve muhtemelen üstleri tarafından “ihtiras eksikliği” ile suçlanacaklardır.

Buna, insan kaynaklarının, iki benzer CV arasından, “kendine güvenen ve iyi sonuç alma olasılığı yüksek” adayı tercih edeceği gerçeğini de eklerseniz, Dunning Kruger Sendromu'nun Peter Prensibi'nin ortamını hazırladığı da ortaya çıkar. Sonuçta, “kifayetsiz muhterisler” her zaman ve her yerde daha hızlı yükselecekler ve daha yukarılara çıkacaklardır.

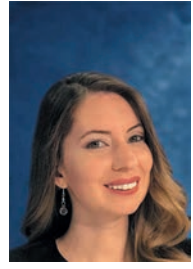
Etrafınıza bir bakın, uzmanlara hak vereceksiniz.

***Peter Prensibi:**
Her çalışan, iş ortamında yetersiz olduğu noktaya kadar yükselir, der. Bunun sonucu olarak, yüksek makamlar genellikle yetersiz insanlar tarafından işgal edilir. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Dr. Sezin San Sungunay

Uzay Aracı Başarıyla Fırlatıldı

Amerika Birleşik Devletleri merkezli Firefly Aerospace tarafından geliştirilen "Blue Ghost" isimli uzay aracı, tarihi bir başarıya imza attı. NASA'nın iş birliğiyle 15 Ocak'ta fırlatılan Blue Ghost, başarılı bir şekilde Ay'ın yüzeyine iniş yaptı. İniş anı, kontrol merkezindeki mühendisler ve izleyiciler arasında büyük bir heyecan yarattı. Projede görevli mühendis, bu başarıyı "Ay'dayız!" sözleriyle duyurdu. Böylece, FireFly Aerospace, Ay'a iniş yapan ilk özel şirket oldu.

Uzay araştırmalarının öncülerinden Dr. Simeon Barber "Bu olay, ilerleyen yıllarda daha geniş keşiflerin kapılarını aralayacak." dedi. İsmi ABD'de nadir görülen bir ateşböceği türünden alan Blue Ghost, 2 metre boyu ve 3 buçuk metre

genişliğiyle öne çıkıyor. Uzay aracı, Ay'da yapılacak çeşitli görevlerde kullanılmak üzere toprak analizörü, navigasyon testi ve bilgisayar gibi çok sayıda bilimsel ekipman bulunuyor.

2 Hawaii'deki Yanardağ Patladı

Dünyanın en aktif volkanlarından biri olan Hawaii'deki Kilauea Yanardağı yeniden faaliyete geçti. Yanardağın püskürttüğü lavlar yaklaşık 60 metre yüksekliğe ulaştı. Bölgede kül bulutları ve volkanik gaz oluştu. Yanardağdaki faaliyetin, Hawaii Volkanları Ulusal Parkı içindeki zirve kraterinde gerçekleştiği belirtildi. Yanardağın 23 Aralık'tan bu yana 12'nci kez lav püskürttüğü kayıtlara geçti. Yüzlerce kişi patlamaları yakından görebilmek için Ulusal Park'a adeta akın etti. Kilauea'da 1983 yılından bu yana belirli aralıklarla patlamalar yaşanıyor. 2018 yılında gerçekleşen ve yaklaşık 3 ay süren patlamalar, 700'den fazla evi yok etmişti.

3 Atlar Ateş Üzerinden Atlatıldı

İspanya'nın Avila kentinde atlar "kötü ruhlardan arındırılmak" için ateşin üzerinden atlatıldı. Katolik dini inancına göre hayvanları koruduğu kabul edilen Aziz Anton anısına yapılan etkinlik, 18. yüzyıldan beri devam ediyor.

521 nüfuslu köy, dumanın atları kötü ruhlardan arındırıldığına ve sağlıklı bir yıl geçirmelerini sağladığına inanıyor.

Bölgede 18. yüzyılda görülen salgında çok sayıda hayvanın telef olmasının ardından başlayan gelenek, köye ulusal ve uluslararası alanda tanınmışlık sağladı. Soğuk havaya rağmen katılımın yüksek olduğu görüldü.

Katolik hayvan hakları derneğine göre ise ateşin üzerinden geçirilen atlar acı çekiyor. Dernekler, bu geleneğin kaldırılmasını talep ediyor.

4 10 Katlı Bina Boyutunda Buz Eridi

9. Ulusal Antarktika Bilim Seferi çerçevesinde Türk bilim insanları küresel iklim değişikliği konusunda çalışmalar yürütüyor. Farklı teknolojik yöntemler kullanarak buzulları inceleyen araştırmacılar, 4 yıldır çalıştıkları projenin verilerini değerlendirerek bir rapor hazırladı.

Horseshoe Adası'nda çalışmalar yapan uzmanlar, insansız hava araçları, uydu tabanlı ölçme yöntemleriyle kar ve buzul alanlarındaki erimelerin, küresel konumlandırma sistemi ile atmosferik su buharı, deniz, buz ve kar seviyeleri gibi parametrelerin takibini yaptı. Projenin ilk sonuçları özellikle Horseshoe Adası üzerinde bulunan Shoemith buzulunda büyük oranda alan kaybı olduğunu gösterdi.

Bilim insanları, buzulların bu hızla erimeye devam etmesiyle atmosfere daha fazla su buharı

salınacağı ve sera gazı konsantrasyonlarının artacağı uyarısı yaptı. Bu da küresel iklim değişiminin kaçınılmaz olacağını gösterdi.

Bilim insanı Mustafa Fahri Karabulut, "Ada üzerinde çalışmalarımızı yaparken bile milyonlarca yıl içerisinde oluşan buzulların kopup erdiğini ve denize karıştığını gözlemledik. Son bir yılda yaptığımız 3 boyutlu modellemelerden elde ettiğimiz sonuçlara göre yaklaşık 30 metrelik buzul kalıpları denize düşerek

kaybolmuş. Bu da yaklaşık 10 katlı bir binaya eşdeğer oluyor." dedi.

5 Raylarda İkinci Dünya Savaşı'ndan Kalma Bomba Bulundu

Paris'teki kuzey garı Gare du Nord yakınlarında yapılan bakım çalışmaları sırasında rayların

üzerinde patlamamış bir bomba tespit edildi. Bombanın İkinci Dünya Savaşı'ndan kaldığı belirlendi. Gare du Nord'dan geçen tren ve Eurostar seferleri incelemeler sırasında durduruldu.

Fransız demir yolu şirketi SN-CE, bir duyuru yaparak bomba imha operasyonu tamamlanana kadar istasyondan tren seferlerinin yapılmayacağını açıkladı, yolculardan seyahatlerini ertelemeleri istendi.

6 Starship 8. Test Uçuşunda da Parçalandı

SpaceX firmasına ait Starship roketiyle, Texas'taki 8'inci test uçuşunun başlamasından yaklaşık 10 dakika sonra bağlantı kesildi. Motorları kapanan roket, havada parçalara ayrılarak yere düştü.

Test uçuşu başarılı olsaydı roketin, Hint Okyanusu üzerinde Dünya'ya

kontrollü bir giriş yapması planlanıyordu. SpaceX, uzay aracının yükseliş motorunun ateşlenmesi sırasında planlanmamış hızlı bir sökülme yaşadığını doğruladı ve güvenlik yetkililerini uyardığını açıkladı. SpaceX uçuş yorumcusu Dan Huot, fırlatma alanından yaptığı açıklamada, "*Ne yazık ki bu geçen sefer de oldu, bu yüzden artık biraz pratiğimiz var.*" dedi.

Starship roketi, bu test uçuşunda gelecekteki görevler için bir alıştırma olarak uzaya ulaştığında serbest bırakılacak sahte uydular taşıyordu. ABD Federal Havacılık İdaresi, SpaceX'ten kazayı soruşturmasını talep edeceğini açıkladı. 16 Ocak'ta yapılan 7'nci test uçuşunda da Starship parçalanmıştı.

7 Guatemala'daki Fuego Yanardağı Patladı

Dünya'nın en aktif volkanlarından biri olarak bilinen Guatemala'daki Fuego Yanardağı patladı.

Şiddetli patlamanın ardından lavlar fışkırdı. Gökyüzünü kül bulutları kapladı. Patlama sonrasında 300 aile evlerinden tahliye edildi. 30 bin kişinin ise risk altında olduğu açıklandı. Birçok okulda eğitime ara verilirken, riskli bölgelerdeki yollar trafiğe kapatıldı.

Yüksekliği 3 bin 763 metreyi bulan Fuego Yanardağı'nda, 2018 yılında da büyük bir patlama meydana gelmişti. Patlama nedeniyle, 215 kişi hayatını kaybetmişti.

8 Hackman ve Eşinin Ölümü

Amerikalı aktör Gene

Hackman ile eşi Betsy Arakawa, Amerika'daki evlerinde 27 Şubat tarihinde ölü bulunmuştu. Çiftin ölüm nedenini araştıran sağlık yetkililerinden Heather Jarrell, yeni bulgulara yönelik açıklama yaptı.

Jarrell, Arakawa'nın otopsi sonucunda "hantavirüs" nedeniyle hayatını kaybettiğinin belirlendiğini ve 11 Şubat'ta öldüğünü düşündüklerini açıkladı. Jarrell, ileri seviye Alzheimer hastası olan Hackman'ın ise eşinden bir hafta sonra 18 Şubat'ta kalp hastalığına bağlı nedenlerle hayatını kaybettiğini söyledi.

Çiftin cansız bedenlerinin farklı odalarda bulunduğunu belirten Jarrell, bir haftalık süre içinde Hackman'ın eşinin öldüğünü algılamamış olduğunu düşündüklerini anlattı. •

sezinsansungunay@butundunya.com.tr

Küçük Prens Kitabından Alıntılar

"Biliyor musun? İnsan acı çektiğinde güneşin batışını bir başka sever."

"Ne kadar da gizemli bir ülkeydi, şu gözyaşları ülkesi."

"Kendini beğenmiş insanlar başkalarını kendine hayran sanır."

"Sevdiğiniz çiçek, milyonlarca yıldızdan yalnız birinde bile bulunsa yıldızlara bakmak mutluluğunuz için yeterlidir."

"Kişinin kendisini yargılaması, başkasını yargılamasından çok daha zordur. Eğer kendini doğru bir biçimde yargılamayı başarırırsan, gerçek bir bilgesin demektir."

Bizi İnsan Kılan Nedir?

Yeryüzündeki en zeki tür olduğumuzu düşünmek isteriz. Ancak zeka derken neyi kastettiğimize dikkat etmek gerek.

Hayvan zekâsı üzerinde düşünürken ilk olarak, düşükten yükseğe doğru seyreden bir zekâ basamaklandırması olduğu ve hayvanların buna göre derecelendirildiği fikrinden sıyrılmamız gerekir. Çünkü durum aslında bundan daha karmaşıktır. Farklı türdeki hayvanlar, farklı zekalara sahiptirler. Yeryüzündeki en iyi ezberciler, yemişlerini farklı noktalara saklayan sincaplar ve kuşlardır. Ve bizden çok daha fazlasını, onlarca farklı yiyecek noktasını hatırlarlar.

Maymunlar söz konusu olduğunda da, fiziksel dünyadaki pek çok şeyi kavrama noktasında çok iyi olduklarını biliyoruz. Araç-gereç kullanımında neyin neyi hareket ettireceği gibi mekan ve nedensel ilişkileri anlamada çok iyiler.

Ve aslında bu tip kavrama kabiliyetinde, bir çocuktan farklı değiller.

Gerçekte bizi farklı kılan, hiçbirimizin tek başına yapamayacağı şeyleri kafa kafaya verecek başarabilmektir. Hiçbirimizin tek başına bulamayacağı çareleri yaratabilmektir. Bizi insan kılan, iletişim kurmamız, işbirliği yapmamız ve birlikte çalışabilmemizdir. Bir çocuğu hiçliğin ortasında, yani sosyal iletişimden ve öğrenmeden, her türlü insani ilişkiden uzakta büyütmeye kalksanız; bir yetişkin olduğundaki zekâsı, maymunlarınkiyle çok benzer olacaktır.

Biraz farklı olacak ama... İnsanlar diğerlerinden öğrenmeye, diğerleriyle iletişim kurmaya, diğerleriyle işbirliği yapmaya evrilmiştir. Ve eğer kimse yoksa, kültür yoksa, dil ve araç-gereç yoksa, doğuştan gelen insan zekâsı gelişme gösteremeyecektir.

Balık suya doğar. Yüzgeçleri ve solungaçları vardır. Balık suya, insan ise kültüre doğar. İnsan olmanın özü kültürdür. Ve kültürümüzle var olan, işbirliği yapabilme kabiliyetimizdir.

Yazan: Michael Tomasello
Çeviri: Sabriye Aşır
(Kaynak: *Inspiration Journey*)

Ağaçlardan Önce

Köpek balıkları Vardı

Yerküremiz üzerinde ağaç olarak sınıflandırılan ve soyu tükenmiş en eski tür *Archaeopteryx*, bundan 350 milyon yıl önce, bugün Sahra Çölü'nün bulunduğu topraklar üzerindeki ormanda yaşıyordu. Ancak yerküremizin en eski sakinlerinden olan köpekbalıkları ise, 400 milyon yıldır varlıklarını sürdürüyorlar. Eğer insanoğlunun pahalı çorbalar hazırlamak için yaptığı kıyımdan kurtulabilirlerse, yaşamlarını uzunca bir süre daha devam ettirebilirler. •

Kaynak: Smithsonian.com
(Respect: Sharks are Older than Trees)

*Bütün kainat birbirine sevgiyle bağlanmış.
Sevgini vermesini öğren, çünkü gönlün anlasın ki,
Hepsine yer varmış,
Sevgisiz insandan, dünya, unutma ki korkarmış.*

Mevlana

Yüreklere sevgi dolu, umut dolu, azim ve kararlılık dolu 12 KADIN'ın yolları bir gece vakti keşiştiğinde henüz hiçbiri birbirini tanımıyordu. Biri Karadenizli, biri güneyli, biri doğulu, biri batılı, biri göçmen... Biri öğretmen, biri sanayici, biri müzisyen, biri tasarımcı. Belki de tek ortak noktaları vardı; Dünya'da barış ve iyilik.

Hepsinin yüreği o kadar güzeldi ki tıpkı bir yap bozun parçaları gibi tamamladılar birbirlerini. El ele tutuştular ve güzel kalplerindeki mücadele dolu hikayelerini, yaşamlarının en zorlu anlarını yaşamış olan ama asla pes etmeyen "Depremzede Kadınlar" için kaleme aldılar.

Dediler ki, omuzları her daim onların yanında olacak.

Dediler ki, kalpleri daima onların mücadele dolu yolculuklarında birlikte atacak.

Dediler ki, gözyaşları dökülürken, onlar elleriyle şifa verecek.

Dediler ki, bir el bir eli yıkarken, onlar umudu canlı tutacak.

Dediler ki, ONLAR bir yandan yaşamlarındaki zorluklara meydan okurken, bir yandan da tüm kadınlara ilham kaynağı olup, gelecek nesillere umut dolu bir miras bıraktılar!

AYŞE TASLI
CANSU DALOĞLU
CANSU KALKAN
DERYA ALTUNÖREN
DENİZ ŞEHİTOĞLU
DÜNYA ASLAN
EBRU DÖKER
ESEN İSTİFANOĞLU
ENİS TUKAÇ
FİLİZ KAYA
GÜL AKYÜREK BALTA
LORET GAZEL

Diyor ki: "SENİNLEYİZ HATAY"

Esen Gamze İSTİFANOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

NİSAN AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

Sudoku Çözümleri

7	4	8	9	3	1	2	5	6
5	3	1	2	7	6	8	4	9
2	9	6	4	8	5	3	7	1
8	7	4	6	1	2	5	9	3
3	6	5	7	4	9	1	8	2
1	2	9	8	5	3	7	6	4
6	5	3	1	9	8	4	2	7
4	8	2	3	6	7	9	1	5
9	1	7	5	2	4	6	3	8

Sudoku Yapamayanlar İçin

5	4	3	7	8	6	1	2	9
2	8	9	5	1	3	7	6	4
7	1	6	9	4	2	8	3	5
8	9	7	4	6	5	3	1	2
6	2	1	3	9	8	5	4	7
4	3	5	2	7	1	6	9	8
3	6	2	8	5	9	4	7	1
9	5	4	1	3	7	2	8	6
1	7	8	6	2	4	9	5	3

Sudokusuz Yapamayanlar İçin

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(a) Soğan
- 2-(b) Yarasa
- 3-(c) 25
- 4-(a) Bitaraf
- 5-(d) Denizli
- 6-(d) Dekont
- 7-(c) Et
- 8-(b) Mors
- 9-(d) Anne
- 10-(a) Patlıcan
- 11-(c) Azman
- 12-(c) Kahramanmaraş

- 1-(c) Dal, şube, kol
- 2-(a) İki katlı
- 3-(d) Aracı, aracılık
- 4-(b) Doğa yürüyüşü
- 5-(c) Anlaşmalı iflas
- 6-(a) Edebiyat
- 7-(d) Yönetici
- 8-(c) Parça
- 9-(b) Vurmaltı çalgı
- 10-(d) Baskı
- 11-(b) Titreşim
- 12-(c) Çırpıcı
- 13-(a) İş bilimi
- 14-(d) Çıkış
- 15-(d) Öncü

Kare Bulmaca

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1	F	E	R	D	İ	M	E	R	T	E	R		P	A	T
2	A	R	A		Z	O	N	A		R	O	M	A	N	
3	İ	D		M	A	R	A	B	A		M	E	T	İ	N
4	K	E	S	İ	N		M		B	R	A	K	E		O
5	O	M	U	R		K		F	A	N		A	N	O	T
6	Z		L	A	F	A	Z	A	N		M	N		B	A
7	A	D	A	L	E	T		R	O	D	A		T	A	
8	N	A	K	A		A	L	A	Z	A		İ	R		K
9	S	N		Y	A	N	A	L		M	A	N	İ	S	A
10	O	D	A		Y	A	N	Y	A		M	İ	E	S	
11	Y	A	V	A	N		T	A	M	A	M		Ç		A
12		N	A	S		G	A		A	N	E	B	A	N	
13	S	A	N	A	L		N	A	N	E		A	L	A	N
14	E	K	O		A	Y		L	İ	M	O	N		R	İ
15	M	A	S	A	L		B	İ		O	R	U	N		L
16	A	N		K		K	A		T	N					
17	V		S		S	A	L	P	A						
18	E	B	A	B	İ	L		A	R	A					
19	R	O	B	A		Y	U	L	A	F					
20		R	A	S	L	A	N	U	F						
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 1 MB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Orhan Aras Omrak, Ankara

Deniz Nisa Büyüülü, Adana

Asya Kılınç, Samsun

Can Arman Kocabal, Ankara

Bade apa, Muğla

Kuzey Ali Ortayazıcı, Rize

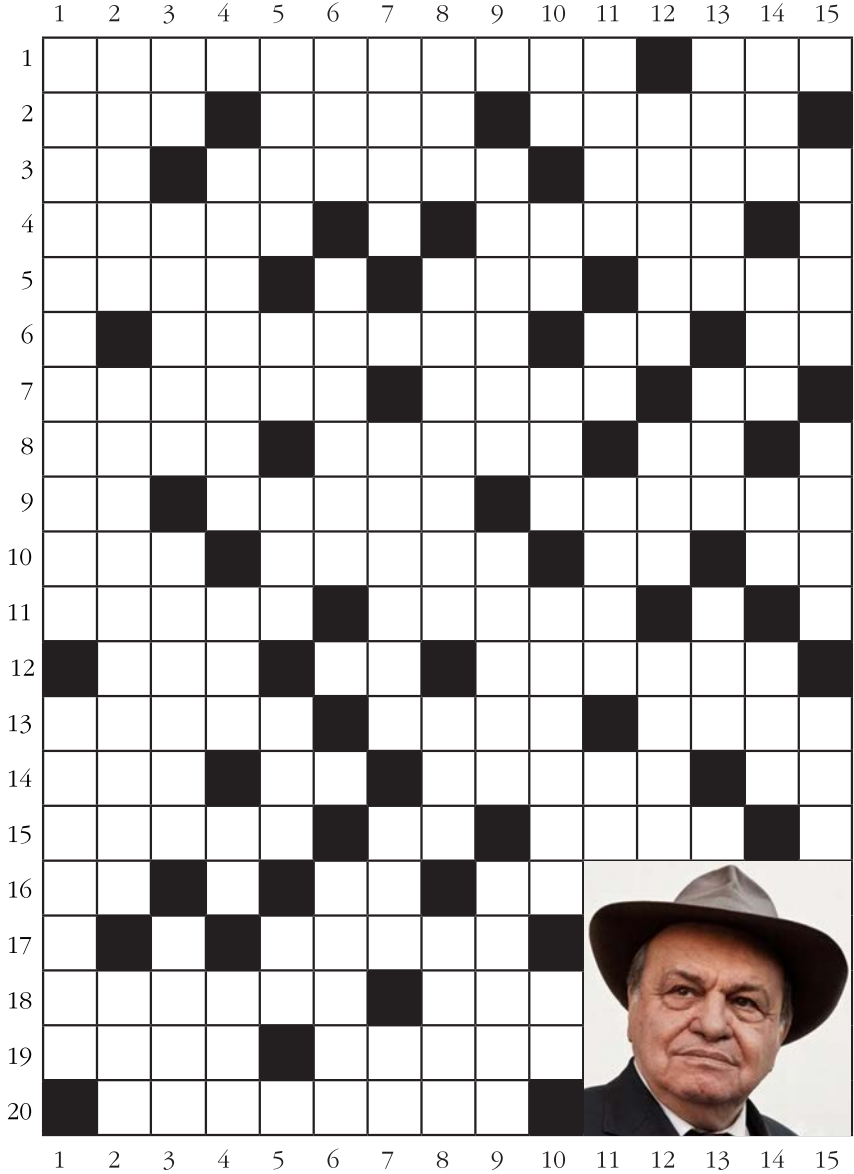
ınar Aras Ekinçi, Ankara

Tuğçe Cebiroğlu, İstanbul

Beren Bozoğlan, İzmir

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

SOLDAN SAĞA: 1-Fotografda görülen yazar, merhum yönetmen ve seslendirme sanatçımız.-Satrançta beraberlik durumu. 2-Fasıla.- Etkeni su çiçeğine de yol açan virüs hastalığı.-'..... Polanski'(Polonya'lı aktör ve yönetmen). 3-Eski dilde bayram.- Çiftçilikte, toprağı işleyerek ürüne ortak olan kimse.-'..... Bükey'(birçok Türk filminin müziğini yapan müzisyenimiz). 4-Kati.-Almanya'da bir liman kenti. 5-Omurgayı oluşturan kemiklerden her biri-Havalandırma gereci.-Kimyada artı uç. 6-Çok konuşan, geveze.-Manganezin simgesi.-Baryumun simgesi. 7-Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk.- Yöntemine uygun düzgün sarılmış halat yumağı.-Talyumun simgesi. 8-Dişi deve.- Dökülen tohumlarla ertesi yıl kendiliğinden çıkan tahıl.-İridyumun simgesi. 9-Saniyenin kısa yazılışı.-Nehir yatağı.-Ege bölgesinde bulunan bir ilimiz.10-Serbest meslek adamlarını içinde toplayan resmî birlik.-Yunanistan'da bir şehir.-Bir nota.-Notada durak işareti. 11-Hoşa gitmeyen, tatsız.-Eksiksiz,bütün. 12-Kur'anda bir sure.-Galyumun simgesi.-Erkek geyik. 13-Gerçekte yeri olmayıp zihinde tasarlanan.-Yemeklere ve salatalara katılan ıtırılı bir bitki.-Saha, meydan. 14-Ses yankısı.-Dünyanın uydusu.-C vitamini yönünden çok zengin bir yiyecek.-Endonezya'nın plaka işareti. 15-Yönetmenliğini Arin Öztürk'ün yaptığı bir film.-Başına geldiği kelimeye çift anlamı katan yabancı bir ön ek.-Makam, mevkii. 16-En kısa zaman süresi.-Kiloamperin kısa yazılışı.-Tunus'un plaka işareti. 17-Gevşek, iş bilmez, tembel. 18-Çobanaldatan da denilen bir kuş.-Tüyleri parlak bir papağan türü. 19-Bir giyeceğin göğüsle omuz arasında kalan bölümüne eklenen parça.- Buğdaygillerden, en çok hayvan yemi olarak yetiştirilen otsu bitki. 20-Libya'da bir liman kenti.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-Ali '.....' (1876-1950 yılları arasında yaşamış olup 'Fırtına ve Dalgalar', 'Ne Güzel Şey' adlı şiirlerinden tanıdığımız şair ve eğitimcimimiz).-Sait Faik Abasıyanık'ın bir yapıtı. 2-İnsanın ruhsal olgunluğu.-Selçuklu devleti ile Gazneliler arasında 1040 yılında gerçekleşen savaş.-İşlenmemiş, ekilmemiş toprak. 3-Eski Mısır'da güneş tanrısı.-Kuşlar için su konulan küçük kap.-Nevşehir'in çömllekleri ile ünlü ilçesi.-Türk Musikisinde bir makam. 4-Eski dilde albay.-Baston.-Bir renk.-Müzikte en kalın erkek sesi. 5-Anlama yeteneği.-Demirin simgesi.-Eski dilde göz.-Değerli bir taş.-Bir nota. 6-İnci Aral'ın bir yapıtı.-Uzun, ensiz bir Japon kılıcı.-Sade yağ ile pişirilen bir tür kabak ya da patlıcan yemeği. 7-Kur'anda bir sure.-Havadan çabuk oksitlenen, parlak bir renkle yanan ve doğada seyrek bulunan bir element.-Semih Kaplanoğlu'nun yönetmenliğini yaptığı bir film.-Hububat tozu. 8-Tanrı.-Muğla'nın Fethiye ilçesine bağlı turistik bir belde.-Ulu, yüce.-Elazığ'ın bir ilçesi. 9-Marangozculukta kullanılan sert bir ağaç türü.-Zonguldak yöresine ait bir halk oyunu.-Yön. 10-Erkek.-Radonun simgesi.-Üzeri toprak kaplı küçük köy evi.-Manisa lalesi de denilen bir bitki türü.-Bağışlama. 11-Avrupa'da bir başkent.-Eski dilde su.-Kamu, halk.-Müstahkem yer. 12-Bulunulan yer, ortam.-Halk dilinde kayınbirader.-Kadın,hanım. 13-Buz üzerinde kaymak için kullanılan, altına dar uzun bir çelik takılı ayakkabı.-Başına geldiği kelimeye üç anlamı katan yabancı bir ek.-Denizli'nin bir ilçesi. 14-Kars ilindeki ünlü harabeler.-Göçebelerin konak yeri.-Tavla da bir sayı.-Vitamin yönünden oldukça zengin, çok taneli bir meyve türü. 15- Müzik seslerini belirtmeye yarayan işaretler.-Değerli eşyaların saklandığı kilitli kutu.-Afrika'da bir nehir.

Satranç

Mustafa Yıldız

TÜRKİYE YILDIZLAR ŞAMPİYONASI

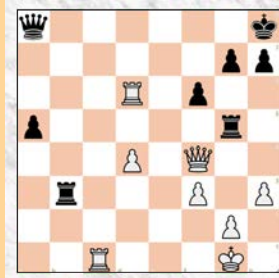
Emir Aras Zor (1924), Antalya - Baver Yılmaz (2182), Ankara, 13 Yaş Genel, 8. Tur

Eşite yakın konum. Hamle sırası Siyah'ta. **32... Vb6+** Bu şah çekişin amacı d- dikeyini ele geçirmek. **34.Vd4? Vc7** Vezirleri değiştirmek düşüncesi bazı riskler taşıyor olabilir, dikkatli olmalı. **34.Vd6** Tehlikeli ısrar. Tehlikeyi fark edip **34.Şh1** veya **34.Vd2** veya **34.Kcc1** seçilmeliydi. **34...Ked8** Beyaz, veziri değiştirken kale kaybettiğini gördü ve terk etti. **35.Vxc7 Kxd1+ 36.Şf2 Kxc7 0-1** Yılmaz, 11 turda 10 puanla 1. oldu.

Tuana Abak (1809), İzmir - Nilay Cinkız (1540), Çanakkale, 13 Yaş Kızlar 2. Tur

Siyah, son yatay zayıflığından çok Beyaz'ın f6-karesinde kale fedasıyla başlayan atağına odaklanmış olmalı ki **34...Kg6??** oynamış. Gerçekten de başka bir hamleden sonra örneğin **34... Kgb5?** **35.Kxf6 gxf6 36.Vxf6+ Şg8 37.Ve6+ Şh8 38.Kc8+** veziri kaybeder. Oysa Siyah, **34... h6!** ile bir hava deliği açsa diş diş oynayabilirdi. **35.Kdc6** 8. yatay zayıflığı apaçık görüldü. Şimdi **35...Kb8** de kurtarmaz **36.Vxb8+ Vxb8 37.Kc8+ Vxc8 38.Kxc8# 35...Vxc6 36.Kxc6 h6 37.Ve4 Şh7 38.Kc8 a4 39.Ve8 Kb1+ 40.Şh2 Kg5 41.h4 Ka5 42.h5 Kxh5 43.Vxh5 a3 44.Vf5+ g6 45.Vd7# 1-0** Abak, 9/7 puanla ve averajla 1. oldu, Senem Gül Başarı eş puanla 2. oldu.

Arda Cankurt (1953), Bursa - Eymen Eren Büyük (2055), Çanakkale, 14 Yaş Genel, 11. Tur

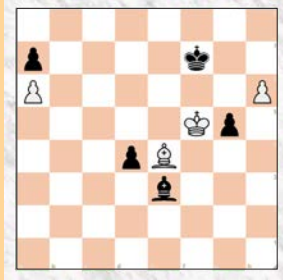
Hamle Beyaz'da. Oyunun en kritik anı... Ne yapmalı? **29.Şe2??** İşte bunu yapmamalı. Siyah'ı merkezde hareketlendiren bir hata. **29...d4** Bu kareye önce beyaz piyon sürülmeliydi. **30.Kc4??** Bir önemli hata daha. **30.Ac2**

ile savunmaya geçilmeliydi. **30...dxe3 31.f4 gxf3** (g.a) **32.Fxf3 Kd8 33.d4 Kb5 34.Fxb7 a5** Beyaz piyonları eşitleme peşinde ama figürleri arasında işbirliği yok. Bu piyon sürüşüyle Siyah, aslında iki ata birden saldırıyor. **35.Axa5 Fxa5 36.Ac6 Kxb2+37.Şe3** Kral tamamen çıplak kaldı. **37...Ke8?!** Siyah, 4 hamlede matı kaçırıyor: **37...Ag4+ 38.Şf3 Kf2+ 39.Şxg4 Ff5+ 40.Şh4 Kxh2# 38.Ae5 Kxe5+ 39.dxe5 Fb6+ 40.Şf4 Kf2+ 41.Ff3 Ad5+ 42.Şg4 Ae3+** Bu çatal tüydükti, kale düştü. Beyaz terk etti. **0-1**

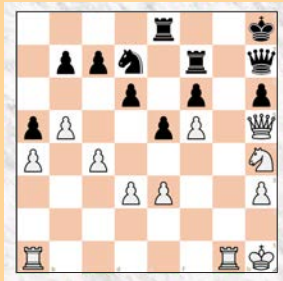
Zümral Yazıcı, (1731), Tekirdağ - Öykü Pehlivan (1610) Antalya, 14 Yaş Kızlar, 8. Tur

Hamle sırası Siyah'ta, hangi hamle kaybeder? **69...Ff4??** Evet, sadece bu hamle Siyah'ın 1 piyon önde götürdüğü ters renkli filler oyun sonunu kaybetmesine neden oluyor. Ters renkli fil oyun sonları beraberlik eğilimlidir ama bu genelleme, ne oynarsan oyna kaybetmezsin anlamına gelmez. Her hamlede dikkatli olmak gerekir. **70. Fd5+! Şf8** Siyah şahın köşeye girmesi önleni. **71.Şf6!** h- piyonunun vezire yükselmesi için sürülmesi destekleniyor. Oyun artık Siyah için kayıptır. **71...d3 72.h7 Fc1** Sonraki hamlede Fb2 ile şiş atmak istiyordu ama rakip şah çekti ve mat etti. **73.h8V#** Siyah terk etti. **1-0** Umulur ki bu yenilgi öğretici olmuştur.

Latife Yade Günaştı (1799), Karaman - Zeynep Duru Çelik (1534) İzmir, 15 Yaş Kızlar, 4. Tur

Açık g- dikeyindeki egemenliğini Beyaz, g6 karesini kullanarak kazanca dönüştürüyor. **32.Kg6** Bu hamle vezir kazancını tehdit ettiği için güçlüdür, ayrıca **32.Ag6+ Şg8 33.Axe5+ Şf8 34.Axf7** de piyon ve kalite kazandırır. **32...Kg8 33.Kag1 Kfg7 34.Kxh6 Kxg1+ 35.Şh2 K8g7 36.Ag6+ K1xg6 37.fxg6 Vxh6 38.Vxh6+ Şg8 39.Vh5** Beyaz, 66. hamlede terk etti. **1-0** Günaştı, 7 puan ve averajla 1, Çelik 2. oldular.

Katkıda bulunanlar: Julia Gökbulut, Özgürcan Kaygısız

mustafayildiz@butundunya.com.tr

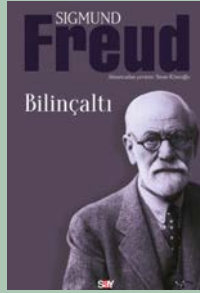

Bize Gönderilen Kitaplardan

Bilinçaltı

Sigmund Freud
Say Yayınları

Platon, Aristoteles, Fromm, Kant, Montaigne, Nietzsche, Rousseau, Adler gibi fikir mimarlarının bütün yapıtlarını Türkçeye kazandıran, arkasında kitap sevgisinden başka güç ve sermaye odağı olmayan Say Yayınları şimdi de çağımızda adından, düşüncelerinden, sözlerinden yalan, yanlış en çok söz edilen Freud'un yapıtlarını dilimize kazandırıyor. 18. Kitap İnsan ruhunun en ilginç yönlerinden biri bilinçaltı. Freud bilinç-bilinçaltı ilişkisiyle ilgili işe yarar bir tanımlama sunuyor bize. Onun bilinçaltı kavrayışı ve psikanaliz teorisi insan ruhunun derinliklerini keşfetme ve orada var olan kusurları giderme, yani kişinin ruhunu tedavi etme olanağı veriyor. Freud'a göre, uygarlık içgüdülerin bastırılmasını talep eder. İşte bilinçaltı bastırılan arzuların, isteklerin, anıların, sözcüklerin gönderildiği yerdir. Freud bu bastırmanın nasıl gerçekleştiğini İd,

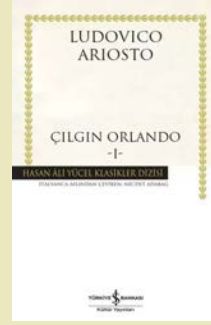

Ego ve Süperego adını verdiği "ruh organları"nın işleyişiyle açıklar: "İd tamamen ahlak dışıdır, ego ahlaklı olmaya çalışır, süperego hiperahlaklı hale gelebilir ve sonra sadece id kadar acımasız olabilir."

Çılgın Orlando - I-II

Ludovico Ariosto
Türkiye İş Bankası Kültür
Yayımları

Machiavelli gibi Hümanizma-Rönesans'ın temelini oluşturan şair yazarlardan biri olan Ariosto Hukuk öğrenimi gördü ama kalabalık ailesine bakmak için dukalarının yanında çalışmak zorunda kaldı. Üzerinde 30 yıl çalıştığı, kendisine ölümsüz bir ün kazandıran ve gelmiş geçmiş en büyük şairler arasına katan derin bir insan sevgisini iç içe işlediği, İtalya'da 154 baskı yapan bütün Avrupa dillerine çevrilen yapıtı 500 yıl sonra İtalya Devlet Nişanı Commendatore ödülü alan İtalya edebiyatının Türkiye köprüsü Leopardi, Petrarca, Machiavelli, Sciascia, Goldoni, Pirandello, Manzoni'nin çevirmeni Necdet Adabağ sanki Türkçe yazılmışçasına manzum olarak okura sunuyor. Yüce gönüllü Adabağ ile Ariosto'yu tanıma zamanı.

Osmanlı Musiki Tarihine Ait Belgeler

16, 17, 18. Yüzyıl
M. Bedri Mermutlu
Büyüyenay Yayınları

Geniş bir coğrafyada icra edilen uzun bir geçmişe sahip olmasına rağmen Osmanlı musikisi henüz yazılmış bir tarihe sahip değildir. Eldeki bilgiler kopuk anekdotlardan ve rivayetlerden ileri gidememektedir. Bu açığı kapamakta başvurulması beklenen en gerçekçi kaynağın resmi kayıtlar olması doğaldır. Bunu gerektiren sebeplerden biri Osmanlı tarihi boyunca sarayın musiki üretim ve himayesinde en önemli odaklardan biri olması; diğeri de Osmanlı kayıt geleneğinde devletle ilişkili işlem ve eylemlerin neredeyse firesiz biçimde kayda geçirilmiş olmasıdır. ilk defa dört Osmanlı yüzyılını kapsayacak şekilde çok yönlü bir tarama gerçekleştirilmiştir. Belgeler muhtelif fonlardan tedarik edilmiş olup üzerinde herhangi bir ilave ve yorum söz konusu olmadan orijinal

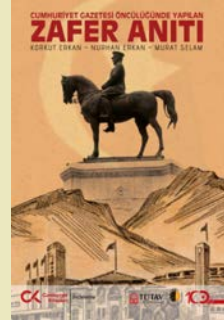

görüntüleri ve deşifre edilmiş halleriyle (şimdilik 5 cilt) ciltlerde yer almaktadır. Yeni dosyalar açıldıkça ve mevcut dosyalarda yeni maddelerle karşılaştıkka elde edilen malzemeyi ilave cilt olarak yayımlayacak.

Cumhuriyet Gazetesi Öncülüğünde Yapılan

Zafer Anıtı
Korkut Erkan, Nurhan Erkan,
Murat Selam
Cumhuriyet Kitapları

Yakın tarihimize ışık tutacak önemli toplaneleri Korkut Erkan'dan iki yıl sonra 100 yaşına basacak olan anıtın

ışığında Türkiye tarihi, 24 Kasım 1927'de Ankara'da, Hâkimiyeti Milliye Meydanında açılışı yapılan Zafer anıtı, Mustafa Kemal'in önderliğinde gerçekleşen Cumhuriyet Devrimi programıyla yürütölen Ulusal Kurtuluş Savaşımızda Türk subaylarının kurmay birikimi ve cesaretini, Anadolu halkının fedakârlığını, Mehmetçiğin kahramanlığını, Ankara'nın bu mücadeleler içerisindeki yerini geleceğe aktaran destansı bir anıttır.

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: BAŞAR MUNGAN, İSTANBUL

Doğumundan Ölümüne ATATÜRK adlı kitabımın genişletilmiş 2. baskısı yapıldı ve siz değerli okurların hizmetine sunuldu.

Kitabın 1. baskısını alıp, okumuş olanlar elbette vardır...

Ancak genişletilmiş 2. baskı, ATATÜRK ve O'na ilişkin değerler konusunda, bugüne değin çoğunluğun haberinin olmadığı bilgileri içermektedir...

Birkaç örnek vermek gerekirse:

- ATATÜRK'ün, gün, ay ve yıl olarak doğum tarihi,
- Laiklik konusunun bir Türk komutan tarafından icat edildiği,
- ATATÜRK'ün Samsun'a ve Sivas'a vardığında tutuklanma istenmesi,
- Milli Mücadele yıllarında çıkarılan ayaklanmalara ilişkin ayrıntılar,
- Atatürk ile ilgili duyulmamış ve pek az bilinen anılar,

gibi konular ilk akla gelenlerdir.

Kitabın bir başka özelliği de YALAN'a ve HURAFELERE asla itibar edilmediği, bununla birlikte ABARTI'ya kesinlikle yer verilmediğidir.

Bu özellikler ve daha nice ayrıntılar gözönünde bulundurulduğunda, ATATÜRK ve İLKELERİ ile O'na ilişkin değerleri öncelikle öğrenmek, böylelikle O'nun söylediklerini bilmek / anlamak ve işaret ettiği ufuklara kararlılıkla yürümek için adı geçen kitabımın bu baskısının da okunmasını öneririm.

Esenlikle kalın.

CENGİZ ÖNAL TARAKÇIOĞLU

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

M Ü F İ D E K A D R İ

Doğduğunda veremle tanıştı. Ölüm önce göremeden annesini, babasını, sonra doyamadan onu evlat edinen annesinin süt kardeşini elinden aldı. Soyadını aldığı Kadri Bey onu özel derslerle büyüttü. On parmağında on marifet olduğu ortaya çıktı. Osman Hamdi öncü ressam kadının yeteneğini gördü. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin ilk resim öğretmeni İtalyan Salvatore Valeri de özel ders verdi. İlk kadın resim öğretmeni oldu. Alaturka ve Batı musikisine hakimdi. Ut, keman, kemençe ve piyano çalabildiği gibi ilgi gören besteler yaptı. 16 yaşında Fransızcadan esinlenerek Latin harfleri kullanarak Türkçe tablosuna not düştü. Mihri Müşfik'le Osmanlı Ressamlar Cemiyeti'ne üye oldu. Sergilere katıldı. Sadece kadınların, kendisinin, gelecekte bayrağını taşıyacak Güzide Duran'ın otoportrelerini yaptı. Ressam Sami Yetik ile evlenecekken verem ortaya çıktı. Ölüm onu 22 yaşında yaşamdan ve sanattan kopardı. Kadri Bey ondan kalan 40 tabloyu "Donanma Cemiyeti"ne armağan etti. Karacaahmet'te toprağa verildi. Osmanlı Ressamlar Cemiyeti üzerinde bir palet resminin işlendiği, ölüm tarihi ve baba adının yazıldığı özel mezar taşı yaptırdı.